

Dr Mladen Singer
Dr Konstantin Momirović
Dr Vojislav Kovačević

KRITERIJI SUDOVA PRI IZRICANJU SANKCIJA MALOLJETNICIMA

UVOD

U okviru istraživanja o »Efikasnosti krivičnih sankcija prema maloljetnim počiniocima krivičnih djela s posebnim osvrtom na povratništvo kod maloljetnika« posebno mjesto zauzima poglavlje o kriterijima sudova pri izricanju sankcija čija se efikasnost ispituje u ovom istraživanju. Projekt se počeo realizirati 1968. godine, a ispitivanja su završena tokom 1971. godine. Ispitivanje je vršeno u suradnji Instituta za kineziologiju Fakulteta za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu i Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu. Istraživanjem je valjalo utvrditi jesu li i do koje mjere sankcije izrečene maloljetnicima bile uspješne, te koji su sve faktori odgovorni za utvrđenu efikasnost ili neefikasnost neke sankcije. U tu svrhu prikupljeno je niz relevantnih, psiholoških, socioloških i kriminoloških informacija.

Vjerojatno je da efikasnost sankcija izrečenih maloljetnicima ovisi i o pravilnom izboru sankcije Vijeća za maloljetnike nadležnog suda. Maloljetnička sankcija koju sud nije izabrao u skladu s ličnošću maloljetnika, prilikama u kojima živi i njegovoj kriminalnoj djelatnosti, već unaprijed nije prikladna da ostvari svrhe preodgoja navedene u čl. 68. KZ. Zakonodavac je u maloljetničkim odredbama krivičnog prava (KZ i ZKP)

predvidio određene instrumente koji bi trebali pridonijeti visokom stupnju individualizacije izricanja i izbora sankcije (čl. 70. KZ i 432. ZKP).

Proučavajući kriterije sudova pri izricanju sankcija trebalo je utvrditi koliko su sudovi dosljedno provodili upute zakonodavca pri izboru odgojne mjere i maloljetničkog zatvora, a posebno, koliko sudovi pri izboru izricanja sankcija uzimaju u obzir okolnosti povezane s krivičnim djelom, a u kojoj mjeri lična svojstva i porodične prilike maloljetnika.

Novelom maloljetničkih odredaba krivičnog prava od 1959. godine jugoslavenski zakonodavac je predvidio da se maloljetnicima mogu izreći osam različitih odgojnih mjera i jedna specijalna kazna, tj. kazna maloljetničkog zatvora. Za razliku od kazni čija je svrha na gotovo klasičan način formulirana u čl. 3. KZ, svrhe odgojnih mjera sračunate su isključivo na što djelotvorniji pedagoški učinak, tj. da maloljetnike usmjere k pozitivnoj socijalnoj integraciji i da ukloni recidivizam (čl. 68 KZ).

S obzirom na takve intencije odgojnih mjera, one moraju biti individualizirane. Kako bi sudove usmjerio da pri izboru maloljetničke sankcije vode brigu da sankcija bude što više individualizirana, zakonodavac je u čl. 70. KZ predvidio okolnosti o kojima su sudovi dužni voditi brigu kad maloljetniku izriču sankciju. Tako je

u tom članu izričito navedeno da će sudovi pri izricanju sankcije maloljetnicima uzeti u obzir lična svojstva maloljetnika, njegov prijašnji život, prilike u kojima živi i tek na kraju okolnosti pod kojima je izvršio krivično djelo, prirodu i težinu krivičnog djela. Kako bi omogućio sudovima da pri izboru sankcije maloljetnicima zaista vode brigu o nvaedenim okolnostima, zakonodavac je u krivični postupak stavio odredbe koje obavezuju sud i organe starateljstva da tokom krivičnog postupka prikupe sve činjenice i okolnosti koje služe upoznavanju ličnosti maloljetnika, sredine u kojoj živi, tok školovanja i njegov prijašnji život (čl. 432. ZKP). Na taj je način zakonodavac težio k ujednačavanju stavova i kriterija sudova pri izboru i izricanju sankcija maloljetnicima na čitavom području SFRJ.

Držeći se uputa zakonodavca pri izboru sankcija prema maloljetnicima, sudovi moraju ispuniti prvi značajan uvjet da sankcija bude uspješna, tj. da izreknu što primjereniju sankciju. Poznato je, međutim, da u pravosudnoj pkrasi postoji niz okolnosti koje otežavaju, pa i onemogućavaju da sudovi dosljedno i u cijelosti pri izboru sankcija vode brigu o kriterijima koje je zakonodavac predvidio kao nužan i minimalan preduvjet za individualizaciju sankcije. Suci za maloljetnike redovito su i suci za punoljetne osobe, te su nužno opterećeni i kriterijima po kojima se sankcije izriču punoljetnim osobama. U njihovoj svijesti vjerojatno težina krivičnog djela, broj krivičnih djela i uzrokovana šteta znatno utječu na oknačnu ocjenu o ličnosti maloljetnika i izboru sankcije. Suci za maloljetnike redovito su i te kako opterećeni brojem predmeta, ali i zbog mnogih drugih objektivnih teškoća, često ne mogu prikupiti sve one podatke koje zakonodavac navodi u čl. 70. KZ i 432.

ZKP. Konačno, i onda kada suci raspolažu s podacima potrebnim za izbor primjerene sankcije, oni tu sankciju ne izriču zbog kadrovske i materijalne insuficijentnosti službi koje bi trebale da je izvrše. Sve te objektivne i subjektivne teškoće poznate su s brojnih savjetovanja i simpozija pravosudnih organa i znanstvenih ustanova.

Premda su te činjenice općenito poznate, nisu nam bile pristupačne druge studije koje bi posebno obrađivale taj problem, osim studije M. Bayer i M. Singer iz 1969. godine. To je, među ostalim i bio razlog zbog čega je prvi korak u ispitivanju efikasnosti sankcija izrečenih maloljetnicima bilo predviđeno proučavanje kriterija kojima se sudovi pri tome služe.

Javno je tužilaštvo Hrvatske naručilo pri Republičkom zavodu za statistiku SR Hrvatske istraživanje aktuelnih problema postupanja organa javnog tužilaštva i sudova prema maloljetnim delikventima (M. Bayer i M. Singer, 1969).

Jedna od glavnih svrha istraživanja, što je znatno utjecalo i na njen sadržaj bilo je da se ustanove osnovni faktori koji pridonose formiranju kriterija javnih tužilaca pri odlučivanju u predmetima maloljetnih učinilaca krivičnih djela. Predmetom ispitivanja bili su maloljetnici prijavljeni za izvršenje krivičnih djela za koje su javni tužioci u 1965. godini donijeli meritornu odluku i to bez obzira je li prijava podnesena u toj ili prijašnjoj godini. Već je opisna analiza pokazala da su javni tužioci pri donošenju svojih odluka u znatno manjoj mjeri od očekivane raspolagali posebnim podacima o ličnim i porodičnim prilikama maloljetnika. Tako su javni tužioci donoseći odluku o nepokretanju postupka, o obustavi postupka ili o izvođenju maloljetnika pred sud u 72,7% slučajeva raspolagali izvještajem organa starateljstva,

a u 8% slučajeva mogli su svoju odluku poktrijepiti bilo djelomičnim bilo kompletnim mediko-psihološkim ispitivanjem ličnosti maloljetnika.

Ispitalo se, također, da li i do koje mjere određene okolnosti i činjenice utvrđivane anketom, utječu na kriterije javnih tužilaca da maloljetnike ne izvedu pred sud, odnosno da predlažu izricanje određenih sankcija. Pri tom je ispitivan utjecaj ovih činjenica i okolnosti na kriterij javno-tužilačkog odlučivanja:

— zakonsku kvalifikaciju, broj izvršenih krivičnih djela (stjecaj), starost maloljetnika, prijašnje sankcije i prijave, suučesništvo, vrijednost prisvojenih predmeta, vrstu ukradenih predmeta, odakle su oduzeti ukradeni predmeti (način izvršenja), izazvanost i sredstvo kojim je djelo izvršeno (kod krivičnih djela protiv života i tijela), te je li djelo izvršeno u bijegu.

Ispitivanja su pokazala:

— da je teža kvalifikacija krivičnog djela (s obzirom na visinu zapriječene kazne) ponajviše utjecala na odluku javnog tužioca da prema maloljetniku predloži izricanje neke sankcije, a u manjoj mjeri da postupak ne pokrene;

— da su maloljetnici koji su izvršili dva ili više krivičnih djela uglavnom zastupljeni među onima za koje je javni tužilac predložio obustavu postupka ili donio odluku o nepokretanju postupka, nego među maloljetnicima koji su izvedeni pred sud (već i dva krivična djela u stjecaju prilično su destimulativno djelovala na javne tužioce da primijene načelo oportuniteta);

— da prisvajanje i oštećenje većih vrijednosti povlači za sobom stroži stav javnih tužilaca, tj. da maloljetnici, koji prisvajaju i otšućuju vrijednosti sudjeluju među nepokrenutim ili obustavljenim postupcima u manjem postotku nego među maloljet-

nicima za koje su javni tužioći predložili izricanje neke sankcije;

— da su javni tužioći manje primijenili načelo oportuniteta na maloljetnike koji su prisvajali novac i dragocjenosti, a češće na one koji su prisvajali živežne namirnice;

— da džepne krađe i krađe iz stana stimuliraju javne tužioce na izvođenje maloljetnika pred sud više nego kada su predmeti oduzeti s drugih mjesta;

— da dob maloljetnika nije bila od znatnog utjecaja na odluku javnog tužioca da maloljetnika izvede pred sud ili ne;

— da maloljetnici s prijašnjim sankcijama ili koji su prije bili prijavljivani, znatno više sudjeluju među predloženim sankcijama nego među pokrenutim ili obustavljenim postupcima;

— da su javni tužioći strože postupali prema maloljetnicima i više ih izvodili pred sud, a manje na njih primijenili načelo oportuniteta ako je bilo utvrđeno da su krivično djelo izvršili u bijegu;

— da su javni tužioći pri odlučivanju u konkretnom predmetu vodili brigu o tome je li maloljetni počinitelj krivičnog djela lake tjelesne povrede bio izazvan ili nije i da je ta okolnost uvelike djelovala na javne tužioce da se više odlučuju na nepokretanje ili predlaganje obustave postupka, nego za predlaganje sankcija;

— da su kad je bila riječ o maloljetnicima koji su izvršili krivična djela protiv života i tijela, znatno strože postupali prema onima koji su se pri izvršenju krivičnog djela lake tjelesne povrede služili oružjem ili oruđem u usporedbi s onima koji krivično djelo vrše rukama, nogama ili kamenom.

Zaključak je bio ovaj — velik utjecaj navedenih faktora na kriterije javnih tužilaca u krajnjoj liniji rezultat je primjene načela koji ponajviše vri-

jede pri ocjeni stupnja i društvene opasnosti i krivične odgovornosti punoljetnih izvršilaca krivičnih djela, a da ti kriteriji nisu posve, pa ni pretežno, u skladu s maloljetničkim odredbama našega Krivičnog zakonika.

Podatke o radu sudova prikupljene u tom istraživanju analiziralo se u dva pravca. S jedne strane nastojalo se ustanoviti kakva veza postoji između prijedloga tšo ga javni tužilac stavlja sudu i odluke suda, a s druge strane pokušalo se pronaći kriterije kojima se sudovi služe pri izboru sankcije koju će izreći maloljetniku.

Ispitujući jesu li sudovi pri izboru vrste sankcije koju su maloljetniku izrekli primjenjivali iste kriterije koji su javnim tužiocima služili za primjenu načela oportuniteta, ustanovilo se da se ti kriteriji većinom podudara ju. To važi az strožu zakonsku kvalifikaciju krivičnog djela, za okolnost da je maloljetnik izvršio više krivičnih djela u stjecaju, da je već i prije bila izrečena neka sankcija, te da je krivično djelo izvršio prilikom bijega od kuće ili iz neke ustanove. Dok su, naime, javna tužilaštva u takvim slučajevima načelo oportuniteta primjenjivala manje nego u slučajevima gdje te okolnosti nisu postojale, sudovi su na takve maloljetnike uglavnom primjenjivali mjere koje za sobom povlače intenzivniji tretman nego na one kod kojih tih okolnosti nije bilo. Isto su tako i sudovi kao i javna tužilaštva, kada je bila riječ o krađi, uzimali u obzir vrstu ukradenih predmeta, okolnosti pod kojima je krađa izvršena, te način izvršenja krađe. I u tom slučaju riječ je zapravo o kriterijima koji se redovito primjenjuju pri odmjeravanju kazni punoljetnim osobama.

Neku razliku između stava suda i javnog tužilaštva bilo je moguće konstatirati kad se ispitivao utjecaj starosti maloljetnika na izbor sankcije. Javna su tužilaštva, naime, načelo

oportuniteta primjenjivala na starije maloljetnike jednako tako intenzivno kao i na mlađe. Sudovi su, međutim, pri izboru sankcije pravili razliku između mlađih i starijih maloljetnika utoliko što su ukor zricali češće starijima nego mlađima. Na mlađe su maloljetnike uglavnom primjenjivali sankcije koje za sobom povlače neki tretman.

Razlike u stavovima sudova i javnih tužilaštva mogle bi se nazrijeti u činjenici da je vrijednost prisvojenih predmeta kod krađa imala utjecaj na odluku javnog tužioca, a naprotiv, nije se moglo konstatirati da bi ta okolnost utjecala na izbor krivične sankcije.

Od svih okolnosti čiji je utjecaj na odluku suda i javnog tužioca ispitivan, jedino se u suučesnistvu nije moglo utvrditi da je ta okolnost u bilo kom pravcu utjecala.

1. SVRHA ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje ima svrhu da na temelju prikupljenih podataka, s posebno konstruiranim anketnim listom (AL-1), konstatira kojim su se kriterijima sudska vijeća nadležnih sudova služila pri određivanju izrečenih sankcija prema maloljetnicima na teritoriju SFRJ. Posebna je svrha ispitivanja da se ustanovi koliko sudovi pri izboru sankcija, koje izriču maloljetnicima, uzimaju u obzir okolnosti povezane s izvršenim krivičnim djelom, a koliko porodične i lične prilike maloljetnika.

Ovim istraživanjem želimo također opisanom analizom prikupljenih podataka utvrditi globalne informacije kojima je sud raspolagao pri izboru odgojne mjere, o modalitetima kriminalnog ponašanja, o maloljetniku, njegovim roditeljima i sredini u kojoj živi, kao i o nekim osebinama krivičnog postupka koji je prethodio sudskoj odluci.

Nadalje, želimo konstatirati da li se osobine postupka, te kvaliteta i kvantiteta informacija kojima je sud raspolagao razlikuju s obzirom na vrstu izrečenih sankcija. Pojedine su vrste informacija utjecale na izbor i izricanje sankcija suda; posebno pri tom želimo utvrditi je li vrsta sankcije koju je sud izrekao bila pretežno ovisna o objektivnim momentima sadržanim u modalitetima kriminalnog ponašanja ili su bile odlučne informacije o ličnosti maloljetnika, prijašnjem životu i porodičnim prilikama, odnosno o prije izrečenim sankcijama ili podnesenim prijavama.

2. METODE ISTRAŽIVANJA

2.1 Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika izvučen je iz populacije maloljetnih delinkvenata, muškog spola, kojima je tokom 1968. godine u istražnom postupku dokazano da su izvršili ma koje od slijedećih krivičnih djela: krađa, teška krađa, razbojnička krađa, razbojništvo, teško razbojništvo, oduzimanje motornih vozila, sitna krađa, ubojstvo, ubojstvo na mah, promišljeno ubojstvo, teška tjelesna povreda, laka tjelesna povreda, sudjelovanje u tučnjavi i ugrožavanje opasnim oružjem u tučnjavi ili svađi, pod uvjetom da je primjenom načela oportuniteta tužilac odustao od podizanja optužbe ili da im je izrečena jedna od ovih sankcija: ukor, upućivanje u disciplinski centar, pojačani nadzor organa starateljstva, pojačani nadzor roditelja, upućivanje u odgojni zavod, upućivanje u odgojno-popravni dom i maloljetnički zatvor, ali

pod uvjetom da imaju završenu najmanje osnovnu školu i razumiju i govore hrvatski ili srpski, slovenski ili makedonski jezik.

Bilo je potrebno ograničiti vrstu djela zbog toga što je vrlo vjerojatno da postoji određena korelacija između strukture ličnosti i tipa učinjena djela, pa bi u tom slučaju bilo nemoguće analizirati strukturu ličnosti onih koji vrše izuzetno rijetka krivična djela. To ograničenje omogućuje, međutim, da se obuhvati 95% populacije maloljetnih delinkvenata, jer su približno u tom postotku zastupljena navedena krivična djela u posljednjih 10 godina.

U uzorak su uključeni maloljetnici muškog spola kojima je 1968. istekla sankcija koja im je izrečena za naprijed navedena djela, a učinili su ih kao maloljetnici. Raspon dobi uključenih maloljetnika je od 15—21 godinu. Bilo je potrebno obuhvatiti uzorakom i mlađe osobe, jer se neke sankcije protežu i u tom razdoblju, ali i zato što razdoblje praćenja maloljetnika može obuhvatiti razdoblje mlađeg punoljetstva.

Uzorak je obuhvatio maloljetnike s cijelog teritorija SFRJ, a izvučen je kao arealni grupni uzorak, gdje su areali definirani kao teritorije koje koje pokrivaju okružni sudovi. Vjerojatnoća da neki areal uđe u uzorak, bila je funkcija relativne frekvencije krivičnih djela izrečenih maloljetnicima u godini koja je prethodila početku istraživanja.

U ovom je istraživanju ukupno analizirano 1.190 delinkvenata kojima su izrečene ove sudske sankcije:

Tablica 1

SANKCIJE IZREČENE MALOLJETNIM DELINKVENTIMA

Sankcije	%	Pojačani nadzor organa starateljstva	28
Ukor	14	Odgojni zavod	10
Disciplinski centar	3	Odgojno-popravni dom	17
Pojačani nadzor roditelja	14	Maloljetnički zatvor	14

2.2 Instrument

Informacije za ovaj rad prikupljene su s posebno konstruiranim anketnim listom (AL-1). Taj su anketni list ispunili za svakog maloljetnika iz uzorka posebno instruirani nadležni javni tužioci i drugi anketari, a **isključivo** na temelju podataka sadržanih u spisu krivičnog postupka koji postoji o maloljetniku. Za popunjavanje anketnog lista posebno su date i pismene upute.

Iz anketnog lista (AL-1) mogu se dobiti ove glavne informacije:

I. opći podaci o maloljetniku (osnovne generalije);

II. Podaci o postupku i izrečenoj sankciji (prijedlozi javnog tužioca, organa starateljstva, izrečena sankcija prvostepenog suda, žalba na odluku prvostepenog suda, odluka drugostepenog suda, da li postoji izvještaj organa starateljstva, a i izvještaj o prijašnjim sankcijama);

III. Podaci o prije izrečenim krivičnim sankcijama i prije podnesenim prijavama (koliko je puta i koja sankcija prije izrečena koliko je bilo i kakvih prijava);

IV. Podaci o krivičnim djelima za koje je maloljetniku izrečena zadnja sankcija (broj i vrsta krivičnih djela; podaci o tzv. glavnom krivičnom djelu daju odgovor na pitanja: vrsta krivičnog djela, njegovo dovršenje, vrijeme i mjesto izvršenja, suučesništvo, vrijednosti materijalne štete, tko je oštećen, je li šteta nadoknađena, je li krivično djelo izvršeno u bijegu, što je krivičnim djelom prisvojeno, na što je i s kim je trošio novac). Za krivična djela protiv života

i tijela prikupljeni su slijedeći podaci: (gdje, kojom prilikom i čime je djelo izvršeno; je li maloljetnik bio izazvan, kakav je njegov odnos prema oštećenome i da li je djelo učinio pod utjecajem alkohola);

V. podaci o maloljetniku sadrže informacije o zanimanju, školskoj spremi, uspjehu i ponašanju u školi ili na radnom mjestu, ponašanju u porodici, oblicima neprilagođena ponašanja, fizičkim defektima, bolestima i duševnom stanju, bračnosti roditelja, jesu li živi i žive li zajedno, njihovu zanimanju i brizi za maloljetnika, s kim maloljetnik živi, tko ga odgaja, odnosi u porodici, te eventualne socijalno-patološke pojave porodice.

Pitanja u anketnom listu imaju pretežno odgovore zatvorenog tipa (anketni se list AL-1 nalazi u prilogu kao i šifre prezentiranih varijabli).

2.3 Metode obradbe rezultata

Sve su varijable iz upitnika AL-1 tretirane striktno kao nominalne varijable, iako se neke među njima virtualno nalaze na ordinalnoj ili čak intervalnoj skali. Zbog toga je, u prvoj fazi analize, primijenjena metoda analize kontingencijskih tablica.*

Izračunate su kontingencijske tablice između svih mogućih nezavisnih parova varijabli jer se unaprijed nije moglo pretpostaviti koja će relacija biti statistički ili logički beznačajna, a osim toga kompletna je matrica asocijacija bila potrebna za drugu fazu analize.

Za svaku kontingencijsku tablicu izračunata je:

* Primijenjen je program CONTAB iz programskog sistema ANTHROPOS koji je namijenjen analizi nenumeričkih podataka. Autori programa koji je razvijen na Računskom centru Instituta za kineziologiju i Računskom centru Sveučilišta u Zagrebu za sistem UNIVAC, serija 1100, jesu L. Zlobec, K. Momirović i M. Varga. Analiza je provedena na Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu.

- SUMA (I) = frekvencija marginalnih kategorija u prvoj varijabli
 FI (I) = vjerojatnost pojave marginalnih kategorija u prvoj varijabli
 SUMA (J) = frekvencija marginalnih kategorija u drugoj varijabli
 FI (J) = vjerojatnost pojave marginalnih kategorija u drugoj varijabli
 B (I,J) = frekvencija u ćelijama dobivenih kao intersekcija marginalnih kategorija prve i druge varijable
 P (I,J) = vjerojatnost da neki maloljetnik padne u intersekciju kategorije prve i druge varijable
 P (I/J) = uvjetna vjerojatnost da neki maloljetnik padne u intersekciju kategorija prve i druge varijable, ako je poznata vjerojatnost pojave kategorije druge varijable
 P (J/I) = uvjetna vjerojatnost da neki maloljetnik padne u intersekciju kategorija prve i druge varijable, ako je poznata vjerojatnost pojave kategorije prve varijable
 T (I,J) = teoretska frekvencija u intersekcijama kategorija prve i druge varijable pod hipotezom da između njih nema nikakve asocijacije.

Na temelju tih veličina izračunate su najprije ove informacijske mjere:

- H (I) = entropija prve varijable
 H (J) = entropija druge varijable
 H (I,J) = entropija sistema načinjenog od prve i druge varijable
 H (I/J) = uvjetna entropija prve varijable, s obzirom na entropiju druge
 H (J/I) = uvjetna entropija druge varijable, s obzirom na entropiju prve.

Na temelju tih informacijskih mjera izračunati su ovi koeficijenti relativnog protoka informacija:

- R (I/J) = relativni jednosmjerni protok informacija s druge na prvu varijablu
 R (J/I) = relativni jednosmjerni protok informacija s prve na drugu varijablu
 R (I,J) = dvosmjerni relativni protok informacija između prve i druge varijable.

Svi ti koeficijenti, čije je logičko značenje, naravno, nejednako i ovisno o tipu ukrštenih varijabli, izračunati su Garnerovim postupkom. Na teme-

lju informacijskih parametara također su procijenjeni Pearsonovim postupkom ovi asimetrični i simetrični koeficijenti korelacija:

- Q (I/J) = asimetrična korelacija prve i druge varijable; druga tretirana kao nezavisna;
 Q (J/I) = asimetrična korelacija prve i druge varijable; prva tretirana kao nezavisna;
 Q (I,J) = procjena ekvivalenta produkt-moment koeficijenta korelacije između prve i druge varijable.

Za izračunavanje parcijalnih i multiplih relacija, ondje gdje je to bilo moguće i potrebno, redovito se upotrebljavaju koeficijenti Q (I, J).

Asimetrični i simetrični koeficijenti prognoze izračunati su Goodman-Kruskalovom metodom:

- λ (I/J) = relativno poboljšanje prognoze prve varijable, ako je poznata druga
 λ (J/I) = relativno poboljšanje prognoze druge varijable, ako je poznata prva
 λ = relativno poboljšanje prognoze pripadanja marginalnim kategorijama prve i druge varijable, ako je poznata vjerojatnost u njihovim intersekcijama.

Nulta hipoteza H_0 : $P(I, J) = P(I) * P(J)$ testirana je X^2 testom. Sumacija nije uključila ćelije gdje je $T(I, J) < 1$., a broj stupnjeva slobode (DF) reduciran je za broj isključenih ćelija. Vjerojatnost $Pr(X^2/DF)$ izra-

čunata je na temelju integrala X^2 distribucije sa DF stupnjeva slobode.

Na temelju tako dobivenog X^2 izračunata su još dva koeficijenta asocijacije:

C = Pearsonov koeficijent kontingencije
R = Cràmerov koeficijent asocijacije.

Parcijalne relacije između varijabli izračunate su kao generalizirane antiimage kovarijance po algoritmu Momirovića, Štaleca i Zakrajšeka. One su definirane kao:

$Q(I, J/K)$ = parcijalne relacije između varijabli I i J, ako je fiksna varijabla K
 $Q(I, J/S)$ = parcijalne relacije između varijabli I i J, ako je fiksna skup varijabli S.

Multiple relacije izračunate su uobičajenom metodom, na temelju inverza matrica interkorelacija skupa nezavisnih varijabli i vektora korelacije nezavisnih i zavisne varijable. One su definirane kao:

$Q(I, S)$ = multipla korelacija varijable I i skupa varijabli S.

Parcijalni doprinosi varijabli $J \subset S$ predikciji varijable I definirani su kao

$\beta(J, I)$ = parcijalna povezanost varijabli iz skupa S s varijablom I.

Naravno, geometrijska interpretacija parcijalnih i multiplih korelacija nije uvijek bila moguća; uostalom, takve su korelacije izračunate samo za one varijable koje su bile virtualno metričke i gdje se asimetričnost relacija mogao zanemariti.

U nekim je slučajevima, međutim, multipla relacije izračunate na teme-

lju asimetričnih relacija između varijable I, tretirane kao zavisne, i skupa varijabli J, $J \subset S$, tretiranih kao nezavisnih. Relacije između nezavisnih varijabli bile su definirane kao $Q(J, K)$, $J, K \subset S$, a relacije nezavisnih i zavisne varijable kao $Q(I/J)$. Ti su koeficijenti definirani kao

$A(I, S)$ = asimetrična multipla korelacija varijable I i skupa varijabli S.

Iako je logički smisao koeficijenata $A(I, S)$ intuitivno jasan, zbog nedovoljnih informacija o njihovu ponaša-

nju uvijek su interpretirani s velikim oprezom.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

3.1 Prijedlog javnog tužioca i odluka suda

U ovom je poglavlju analiziran prijedlog javnog tužioca, a i odluka suda u postupku prema maloljetniku. Utvrđene su relacije prijedloga koji je podnio organ starateljstva, kao i relacije između odluke prvostepenog suda i prijedloga javnog tužioca.

Analizirane su zatim relacije između prijedloga javnog tužioca i okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, ličnih prilika i karakteristika maloljetnika, kao i karakteristične sredine u kojima je maloljetnik živio u vrijeme počinjenog djela. Osim toga

utvrđene su neke relacije između modaliteta samoga krivičnog postupka i prijedloga javnog tužioca.

S obzirom na iznimnu procesnu funkciju javnog tužioca u postupku prema maloljetniku, postavljena je hipoteza da taj organ svojim prijedlozima značajno utječe na tok, kvalitetu i konačan ishod postupka.

Polazeći od prijašnjih ispitivanja (Bayer i Singer, 1969), te činjenice da tužiocima koji se bave maloljetnicima u pretežnoj mjeri sudjeluju i u postupku protiv punoljetnih osoba, kao i od spoznaje organizacijske i kadrovske insuficijentnosti službi koje u postupku treba da pridonesu u osvjetljavanju ličnosti i prilika u kojima

maloljetnik živi, pošli smo od hipoteze da neke objektivne okolnosti, pretežno sadržane u modalitetima krivičnog djela, odlučno utječu na sadržaj prijedloga javnog tužioca, pa time, u znatnoj mjeri, i na konačan ishod krivičnog postupka. Zanimalo nas je, nadalje, koji je opseg i koja kvaliteta podataka o ličnim i porodičnim prilikama maloljetnika u smislu čl. 432, ZKP prikupljen u promatranom uzorku, i u kakvoj su vezi ti podaci s prijedlogom javnog tužioca.

Temeljem čl. 432. ZKP, organ starateljstva (Centar za socijalni rad) dužan je tokom pripremnog postupka pribaviti podatke o ličnosti i porodičnim prilikama maloljetnika, a također je ovlašten da stavlja određene prijedloge organima krivičnog postupka. Stoga je bilo i te kako važno utvrditi koji je stupanj procesno-pravne relevantnosti aktivnog sudjelovanja organa starateljstva u postupku prema maloljetniku, odnosno koliko organ starateljstva utječe na sadržaj prijedloga javnog tužioca i odluke suda.

Vrsta i težina, te ostali modaliteti i okolnosti izvršenja krivičnog djela, prve su, i zbog toga prilično utjecajne, objektivne informacije kojima javni tužioc i suci raspolažu u krivičnom postupku prema maloljetniku. Ti podaci odlučno utječu na prvi sud o značenju i težini kriminalnog ponašanja, a taj odmah povlači određene procesne i krivično-pravne konsekvencije. Tako o vrsti i te žini krivičnog djela ovisi da li će biti nadležan općinski ili okružni sud, a intenzitet kriminalne aktivnosti i okolnost da li je krivično djelo izvršeno u bijegu, utjecati na odluku o eventualnom izdvajanju maloljetnika još tokom postupka iz sredine u kojoj živi, njegovu pritvaranju itd. Vrsta i težina krivičnog djela, te modaliteti i okolnosti izvršenja redovito nisu samo objektivne manifestacije u vanjskom

svijetu uključivo značajne za otklon društvene opasnosti djela u objektivnom smislu toga pojma, već ih organi krivičnog postupka redovno doživljavaju i kao izraz određenih ličnih svojstava učinitelja. Na taj im način daju i odgovarajuće simptomatološko značenje za procjenu stanja društvene opasnosti samog učinitelja, intenziteta njegove »kriminalne volje« i eventualne spremnosti da buduće konkretne životne situacije i dileme razrješava povredom dobara zaštićenih krivičnim zakonikom.

Prijašnja istraživanja (Bayer, Singer, 1965. i 1966) za područje SRH upućivala bi svojim rezultatima na zaključak da su javni tužioc i suci za maloljetnike pri predlaganju odnosno izboru odgovarajuće sankcije do te mjere biti impresionirani vrstom, težinom, intenzitetom, posljedicom i drugim modalitetima krivičnog djela, da gotovo i nije ostalo relevantnog prostora za utjecaj informacija o maloljetniku i sredini u kojoj živi.

3.2 Povezanost između prijedloga javnog tužioca i odluke prvostepenog suda

Kod maloljetnika kao i kod punoljetnih osoba, prema ZKP predviđena su dva organa krivičnog postupka: javno tužilaštvo i sud. Javni tužilac je stranka u postupku, ali ujedno i u znatnoj mjeri predstavnik društvenog interesa za ostvarenje funkcije krivičnog progona počinitelja krivičnog djela. I krivični postupak prema maloljetniku počinje isključivo na inicijativu javnog tužioca. Specifikum je, međutim, postupak prema maloljetniku, tj. da je kontradiktornost u tom postupku u suštini znatno slabljena time što su svi sudionici postupka usmjereni na pronalaženje takvog rješenja, takve odluke suda koja je maksimalno u interesu daljeg razvoja maloljetnika. U takvoj specifičnoj

klimi razvoja krivičnog postupka prema maloljetniku interesantno je analizirati podatke koji daju osnovu za zaključak da li se i dokle prijedlog javnog tužioca podudara s odlukom suda, i u čemu se ta dva organa krivičnog postupka razlikuju.

Međusobna povezanost prijedloga javnog tužioca i odluke koju je donio sud izvanredno je visoka i, naravno, statistički značajna ($\chi^2 = 3896.26$, $df = 33$, $P < 10^{-6}$). Relacija procijenjena kao ekvivalent koeficijenta korelacije gotovo je simetrična ($Q(I/J) = .96$; $Q(J/I) = .97$; $Q(I, J) = .97$). Slično se ponašaju i koeficijenti relativnog protoka informacija ($R(I/J) = .84$; $R(J/I) = .88$; $R(I, J) = .88$).

Mogućnost poboljšanja predikcije pripadanja marginalnim kategorijama u obje je varijable izuzetno visoka ($\lambda(I/J) = .82$; $\lambda(J/I) = .85$; $\lambda = .84$). I koeficijenti osnovani na χ^2 kontingencijske tablice neuobičajeno su visoki ($C = .89$; $R = .80$).

Entropija ma koje od marginalnih varijabli, ako je druga poznata, drastično pada; za varijablu I(JT) s 2.85 na .82 a za varijablu J(SUD) s 2.62 na .59.

Prema tome, na temelju prijedloga javnog tužioca može se s vrlo velikom sigurnošću predvidjeti odluka suda. Slobodna entropija suda, nezavisna od prijedloga javnog tužioca, iznosi tek 22.5% od njegove totalne entropije.

Budući da je, u biti, riječ o uređenim varijablama, $Q(I, J)$ se može opravdano tretirati kao procjena populacijskog produkt-moment koeficijenta korelacije. Zajednička varijanica prijedloga javnog tužioca i odluke suda jest, u standardiziranim jedinicama, čak .94, a rezidualna varijanica od .06 odgovara koeficijentu alijenacije od samo .24.

Parcijalni varijabilitet odluke suda za pojedine prijedloge javnog tužioca vrlo je nizak, ali ipak nejednak.

Da se izabere sankcija maloljetničkog zatvora, sud se s prijedlogom javnog tužioca složio u 93% slučajeva, a praktično u svim ostalima, izabrana je mjera u OPD.

S prijedlogom da se izrekne mjera upućivanja u OPD, sud se složio u oko 97% slučajeva, a u 3%, odnosno 4%, izabrana je sankcija upućivanja u odgojni zavod ili maloljetnički zatvor.

Sud se prilično dobro slagao i s prijedlogom da se maloljetnik uputi u odgojni zavod; u 85% slučajeva prihvatio je prijedlog javnog tužioca, a praktično u svim ostalim izabrao je maloljetniku mjeru pojačanog nadzora organa starateljstva.

Izuzetno je dobro slaganje suda s prijedlogom da se izrekne mjera pojačanog nadzora organa starateljstva; u 94% slučajeva prihvatio je prijedlog javnog tužioca, a praktično u svim ostalim izabrao je blažu mjeru pojačanog nadzora roditelja. Na taj je prijedlog težu mjeru izabrao samo u 1% slučajeva.

Općenito sud je, ako nije prihvatio relativno teže sankcije, redovito izričao blaže sankcije. Nešto se drugačije sud ponašao na blaže prijedloge javnog tužioca. S prijedlogom da se maloljetniku izrekne mjera pojačanog nadzora roditelja, složio se u 88% slučajeva, ali je u praktično jednakom postotku izabrao ili blažu ili težu mjeru.

Disciplinski su centar tužioci predlagali rijetko (samo u 3% slučajeva), a tada je takav prijedlog sud prihvatio u samo 77% slučajeva. Češće je, kad se s tužiocem nije složio, primijenio mjeru pojačanog nadzora roditelja, a znatno rjeđe ukor.

Ako je javni tužilac predložio ukor, sud se s tim složio u 91% slučajeva. Međutim, u gotovo jednakoj mjeri (4%) na taj je prijedlog izabrao ipak težu mjeru, tj. pojačani nadzor roditelja i pojačani nadzor organa starateljstva.

Mala asimetrija nastaje zbog varijabilneta prijedloga javnog tužioca s obzirom na fiksnu odluku suda. Slaganje tužioca s odlukom suda bilo je redovito nešto bolje, nego slaganje suda s odlukom tužioca (za maloljetnički zatvor 94%, za OPD 88%, za OZ 91%, za pojačani nadzor organa starateljstva i pojačani nadzor roditelja 88%, za disciplinski centar 75%, a za ukor 82%, ali su prijedlozi javnog tužioca za fiksne sankcije, koje je izabrao sud, varirali nešto niže nego što su varirale sankcije suda na prijedlog javnog tužioca).

Tako veliko slaganje suda s prijedlogom tužioca ima, vjerojatno, više uzroka. Prije svega valja istaknuti da se javni tužilac i sud, u kriteriju za izbor sankcija, u prvom redu oslanjaju na obavezne upute zakonodavca sadržane u čl. 70. KZ, kao i u drugim odredbama maloljetničkog dijela Krivičnog zakona. Već ta okolnost opravdava očekivanje da ne može biti znatnije razlike u stavu suda i javnog tužioca u odnosu prema sankciji koju bi u konkretnom slučaju trebalo primijeniti.

Javni tužilac i sud raspolazu jednakom kvantitetom i kvalitetom u spisu opredmećenih informacija o ličnosti maloljetnika, porodičnim prilikama, prijašnjem životu i modalitetom krivičnog djela. I tužilac i sudac, u načelu, podjednako vode brigu o tim realitetima koji pored zakonskih kriterija za izbor sankcije mogu odlučno utjecati na taj izbor, a to je u konkretnom slučaju mogućnost izvršenja neke sankcije, kapaciteti zavoda, kadrovska i organizacijska situacija organa starateljstva itd.

Konačno, značajno je da su predstavnici jednog i drugog organa krivičnog postupka po svojoj naobrazbi pravnici, čiji je način mišljenja formiran u osnovi na istim edukativnim pretpostavkama i koji su kroz rad u organima krivičnog postupka (javno tužilaštvo i sud) usvojili specifičan način održavanja i tumačenja činjenica iz stvarnog života, koji u svakodnevnoj praksi subsumiraju pod određene propise, ostvarujući tako usvojena načela kriminalne politike.

Vidi se, međutim, da ipak postoje određene razlike, što je s obzirom na veličinu registra predviđenih sankcija i složenost zadataka koji se ostvaruju i razumljivo.

3.3 Modaliteti kriminalnog ponašanja i sadržaj prijedloga javnog tužioca i odluke prvostepenog suda

Modaliteti kriminalnog ponašanja zadržavaju onaj objektivni činjenični supstrat koji po zakonu o pravnoj praksi uvelike utječu na tok i ishod krivičnog postupka. Kad su u pitanju maloljetnici prema kojima se vodi krivični postupak, zakonodavac je kreiranjem posebnih zakonskih odredbi u KZ i ZKP nastojao organe krivičnog postupka upozoriti i na niz drugih okolnosti vezanih za ličnost maloljetnika, sredine u kojoj živi i prijašnji život kako bi upravo te informacije značajno determinirale konačan ishod postupka.

Utjecaj modaliteta kriminalnog ponašanja na konačnu odluku suda, pa zato i na prijedlog javnog tužioca, morao bi imati drugostepeno značenje. Zakonodavac je izuzetno u kriteriju za izricanje odgojne mjere upućivanja u odgojno-popravni dom i kazne maloljetničkog zatvora težini izvršenoga krivičnog djela dao nešto naglašeniji značaj nego u kriteriju za izricanje drugih sankcija prema maloljetnicima. Tako se npr. kazna

maloljetničkog zatvora može izreći samo maloljetniku koji je počinio krivično djelo za koje je u KZ-u zapriječena kazna više od 5 godina strogog zatvora.

Da bi javni tužioc i suci mogli slijediti upute zakonodavca koje se odnose na kriterij za predlaganje i izricanje sankcija prema maloljetnicima, mora biti ispunjeno više uvjeta. Tokom krivičnog postupka mora se, u suradnji i s odgovarajućim službama i organima, doći do podataka koji nisu istovjetni s podacima o modalitetima izvršenja krivičnog djela; u stavu pak javnih tužilaca i sudaca školovanih pretežno na osnovama klasične škole krivičnog prava, mora doći do odgovarajućih promjena, koje će im omogućiti da na adekvatan način zaista vode brigu o ličnim i drugim prilikama maloljetnika i tako korigiraju stav koji se temelji isključivo na objektivnim karakteristikama počinjenog djela.

Ova analiza ima svrhu da odredi intenzitet i smjer povezanosti između podataka o modalitetima vršenja krivičnog djela kojima su javna tužilaštva i sudovi raspolagali, kako bi se utvrdilo koliko su te, u biti varijable kriminalnog ponašanja, utjecale na proces donošenja odluka.

3.3.1 Relacije između imovinskih delikata i prijedloga javnih tužilaca, odnosno odluke suda

Povezanost između prijedloga javnog tužioca i imovinskih delikata visoko je statistički značajna ($X^2 = 386.02$, $df = 29$, $P < 10^{-6}$). Ako se prijedlog javnog tužioca tretira kao varijabla, zavisna od vrste imovinskog delikta, može se donekle za ključiti da je počinjeno djelo osrednje utjecalo na njegov prijedlog ($Q(I/J) = .45$, $R(I/J) = .33$, $\lambda = .02$). Redukcija nesigurnosti koji sadrži prijedlog javnog tužioca, ako je po-

znata vrsta djela koje je maloljetnik počinio, znatna je i iznosi .33 bita.

Međutim, ako se vrsta krivičnog djela tretira kao varijabla koja se može prognozirati na temelju prijedloga javnog tužioca, relacije između te dvije varijable značajno se povećavaju ($Q(J/I) = .57$, $R(J/I) = .42$, $\lambda(J/I) = .11$). Entropija počinjena protuimovinskog delikta smanjuje se ako je poznat prijedlog javnog tužioca također za .33 bita, što je relativno više. Zato što je količina nesigurnosti u toj varijabli manja, jer je više od 56% delinkvenata počinilo krivično djelo teške krađe, a nešto više od 21% krivično djelo krađe.

Ako se zanemari asimetričnost utvrđenih relacija, i pretpostavi, što je u ovom slučaju dopušteno, da se te varijable mogu urediti tako da pripadaju nekoj metričkoj skali, na temelju procjene njihova koeficijenta relacije ($Q = .51$), može se ocijeniti da te dvije varijable imaju oko 25% zajedničke varijance.

Veća redukcija nesigurnosti u varijabli počinjeno krivično djelo, može se pripisati tome što tužioc predlažu neke sankcije redovite za određena krivična djela. Naprotiv, varijabilitet prijedloga tužioca o fiksnom krivičnom djelu primjetljivo je veći od varijabiliteta djela prema fiksnom prijedlogu tužioca.

Tako tužioc uglavnom predlažu obustavu za djelo teške krađe, a još više to predlažu za djela krađe i sitne krađe. Za sva djela sitne krađe obustava je predložena u 21% slučajeva, za krađe u 13%, a za teške krađe samo u .3% slučajeva. Maloljetnički su zatvor javni tužioc predložili samo za djelo teške krađe i razbojstva, jer za druge imovinske delikte maloljetnicima tu sankciju po KZ-u nisu ni mogli predložiti. Zanimljivo je, međutim, da je maloljetnički zatvor predložen u nešto više

od 17% slučajeva teške krađe, ali u više od 42% slučajeva razbojstva. Ukor javni tužioc i nisu nikada predložili za razbojstvo, iznudu i pronevjeru, a relativno rijetko, s obzirom na broj počinjenih djela, tu sankciju predlažu za teške krađe (oko 5%). Naprotiv, ukor su znatno češće predlagali za djela sitne krađe (22%), oduzimanja motornog vozila (24%) i krađe (23%).

Disciplinski su centar tužioc i predlagali rijetko, ali ipak češće za lakša nego za teža djela.

Pojačani nadzor roditelja javni tužioc i su vrlo rijetko (samo jedanput) predložili za razbojstva, nikada za iznudu, a svega dvaput za pronevjere. Tužioc i su predlagali tu odgojnu mjeru za teške krađe rjeđe nego što bi se to moglo očekivati, kada vrsta djela ne bi utjecala na njihov prijedlog, a za sitne krađe i oduzimanja motornog vozila češće. Za krađe je ta mjera predložena onoliko puta koliko bi se i moglo očekivati kada između te vrste počinjenog djela i prijedloga tužioca ne bi bilo nikakve korelacije.

Isti fenomen lokalne nezavisnosti vrijedi između teške krađe i pojačana nadzora organa starateljstva. Od svih maloljetnika za koje je tužilac stavio taj prijedlog, 56% počinilo je tešku krađu.

Određeno odstupanje od monotonihih relacija između težine prijedloga i težine djela uočava se pri pojačanom nadzoru organa starateljstva. Ta se mjera relativno češće izriče za krađe, nego što bi se moglo očekivati na temelju prethodno utvrđenih relacija.

Odgojni zavod javni tužioc i predlažu više za teške krađe, nego za djela manje težine; od svih maloljetnika za koje je predložena ta mjera, više od 76% učinilo je teške krađe.

Odgojno-popravni dom predlaže se znatno češće za teške krađe i razbojstva, relativno rijetko za djela oduzi-

manja motornog vozila, a sasvim izuzetno za sitne krađe (1%).

Očito je, dakle, da postoji pozitivna relacija, ne uvijek simetrična i ne uvijek linearna, između težine imovinskog delikta i težine predložene sankcije. Javni tužioc i, prema tome, virtualno uzimaju u obzir težinu počinjenog djela, premda se ne može isključiti utjecaj drugih pa i osobnih faktora maloljetnika, koji istovremeno djeluju na težinu delinkventnog ponašanja i na prijedlog javnog tužioca.

I odluka suda je u značajnoj vezi s modalitetom izvršenja imovinskih delikata ($X^2 = 278.03$, $df = 23$, $P < < 10^{-6}$). Međutim, povezanost između modaliteta izvršenja imovinskih delikata i odluke suda nešto je manja od povezanosti te varijable s prijedlogom javnog tužioca ($Q(I,J) = .47$, $R(I,J) = .38$, $\lambda = .04$). I ovdje su relacije asimetrične; asimetričnost je istog smjera kao i u odnosu prema prijedlogu javnog tužioca. Povezanost između odluke suda, tretirane kao zavisne varijable i modaliteta učinjenog djela, manja je ($Q(I/J) = .42$, $R(I/J) = .31$) nego povezanost između te dvije varijable kad se odluka suda definira kao zavisna varijabla ($Q(J/I) = .51$, $R(J/I) = .38$). Otuda je i mogućnost predikcije marginalnih kategorija u obje varijable nešto manja, a manja je i mogućnost predikcije marginalnih kategorija u varijabli učinjenih djela ($\lambda(J/I) = .06$), međutim, mogućnost predikcije u marginalnim kategorijama odluke suda nešto je veća nego je to pri prijedlogu javnog tužioca ($\lambda(I/J) = .03$).

I sud izriče ukor pretežno za lakše imovinske delikte, a osobito za krađu i situ krađu, kao i oduzimanje motornih vozila. Sud ima sličnu tendenciju, premda u nešto blažoj mjeri, kada izriče pojačani nadzor roditelja kao odgojnu mjeru. Međutim, ovdje ipak postoji translacija prema

težim djelima, pa se tako za teške krađe češće izriče nego ukor, a u nekim slučajevima je ta mjera izrečena za razbojstvo i pronevjeru.

Mjera pojačanog nadzora organa starateljstva izriče se češće za teža djela, iako redovito još ne za najteža. Za sitne krađe ta se mjera rjeđe izriče no što bi se moglo očekivati po zakonu slučaja, a relativno se češće izriče za krađu i oduzimanje motornog vozila. Međutim, i najteža izvaninstitucionalna sankcija rjeđe se izriče za tešku krađu, no što bi se to moglo očekivati kada modalitet učinjena djela ne bi utjecao na izrečenu sankciju. Situacija se bitno mijenja pri najlakšoj institucionalnoj sankciji. Ona se gotovo redovito izriče za djela krađe i teške krađe. U 13, odnosno 77%, slučajeva ta je mjera izrečena za ta dva djela.

Odgojno-popravni dom mnogo se češće izriče za tešku krađu i razbojstvo, a mnogo rjeđe za lakša djela. Od svih izrečenih mjera upućivanja u odgajno-popravni dom 79% ije izrečeno za tešku krađu.

Maloljetnički se zatvor redovito izriče za tešku krađu i razbojstvo. Praktično u 100% slučajeva ta je mjera izrečena za ta dva djela, jer se za lakša djela i ne može izreći.

Prema tome, sud se pri izricanju sankcija, s obzirom na modalitete počinjenih delikata, ponaša vrlo slično tužiocu kad sankciju predlaže. Nešto manja povezanost između izrečene sankcije i počinjenog djela, nego između predložene sankcije i te varijable, može se pripisati tome što je sud, u kontaktu s maloljetnikom, za vrijeme krivičnog postupka mogao steći nešto veću količinu informacija o ličnosti i prilikama maloljetnika, pa stoga o tim okolnostima više voditi brigu prilikom donošenja konačne odluke. To posebice zato što u postupku prema maloljetniku važi iznimka da sudac koji vodi pripremi

postupak prema maloljetniku, ujedno i predsjedava vijeću koje izriče sankciju. Javni tužilac, međutim, zbog opterećenosti samo u značajnim slučajevima prisustvuje pripremnom postupku te maloljetnika i njegove roditelje vidi tek na raspravi.

3.3.2 Relacija između delikata protiv života, tijela i dostojanstva ličnosti i prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda

Od ukupnog broja maloljetnika za koje je javni tužilac dao prijedlog sudu 6.55% učinjeno je djela protiv života, tijela i dostojanstva ličnosti.

Povezanost između varijable neimovinskih delikata i prijedloga javnog tužioca visoka je i statistički značajna ($X^2 = 40.19$, $df = 4$, $P < 10^{-6}$).

Tretirajući prijedlog javnog tužioca kao varijablu koja je zavisna od učinjenih krivičnih djela protiv života, tijela i dostojanstva ličnosti, može se zaključiti da je počinjeno djelo u relativno visokoj mjeri utjecalo na njegov prijedlog ($Q(I/J) = .70$, $R(I/J) = .53$, $\lambda = .24$). Redukcija nesigurnosti, koju sadrži prijedlog javnog tužioca, ako je poznata vrsta tih djela koje je maloljetnik počinio, vrlo je velika i iznosi .81 bita.

Međutim, povećavaju se relacije između te dvije varijable ako se vrsta krivičnog djela tretira kao varijabla koja se može prognozirati na temelju prijedloga javnog tužioca ($Q(J/I) = .74$, $R(J/I) = .57$, $\lambda(J/I) = .23$). Entropija izvršenog djela protiv života, tijela i dostojanstva ličnosti smanjuje se ako je poznat prijedlog javnog tužioca također za .81 bita. Budući da je entropija tih učinjenih krivičnih djela niža od entropije prijedloga javnog tužioca, možemo zaključiti da je redukcije nesigurnosti, koju sadrži vrsta krivičnog djela, ako je poznat prijedlog javnog tužioca veća, jer je nešto više od 57% delinkvenata počini

nilo djelo lakše i teže tjelesne povrede, a 17% krivično djelo ubojstva.

Ukoliko zanemarimo asimetričnost utvrđenih relacija, može se na temelju koeficijenta korelacije ($Q = .72$) ocijeniti da te dvije varijable imaju oko 50% zajedničke varijance.

Od krivičnih djela za koje se može po KZ predložiti kaznu maloljetničkog zatvora, ušla su u promatrani uzorak: krivično djelo ubojstvo, teška tjelesna povreda i silovanje. Za ubojstvo i silovanje, javni je tužilac mnogo češće, nego što bi se teoretski očekivalo, upravo predlagao najtežu sankciju koju zakon predviđa. Za lakše tjelesne povrede javni je tužilac relativno češće predlagao obustavu. Sve obustave, koje je javni tužilac predložio, za promatranu grupu neimovinskih delikata odnose se na krivična djela iz čl. 142. KZ. Naprotiv, ukor je javni tužilac isključivo predlagao za lakša djela, s tim što je tu mjeru nešto češće predlagao nego bi se moglo očekivati za tešku tjelesnu povredu. To se može tumačiti okolnošću što se pod šifru teške tjelesne povrede svrstalo sve takve posljedice, bez obzira jesu li ostvarene prmišljeno ili zbog nehaja. Slično je bilo i s prijedlogom upućivanja maloljetnika u disciplinski centar, koje je isključivo predlagano za djela iz čl. 142. i 141. KZ, što je u skladu s legislativnim motivom kreiranja te sankcije, koja treba da bude indicirana deliktima objest i drskosti.

Za neimovinske delikte javni su tužioc rjetko predlagali pojačani nadzor roditelja, a nešto češće pojačani nadzor organa starateljstva. Pri pojačanom nadzoru organa starateljstva, javni tužioc su relativno češće predlagali tu mjeru za lakša djela, a relativno rjeđe za teža.

Odgojno-popravni dom je naprotiv češće predlagan za teža krivična djela, a rjeđe za lakša. Odgojni su zavod za ta djela javni tužioc predložili sa-

mo u jednom slučaju, i to zbog ubojstva.

Kako se vidi iz tih rezultata, javni se tužioc pri predlaganju sankcije za djela iz te grupe striktnije drže težine počinjenih djela negoli za slučajeve imovinskih delikata.

Može se postaviti nekoliko hipoteza o faktorima koji su odgovorni za taj fenomen:

a) moguće je da su promatranu grupu neimovinskih delikata ocijenili javni tužioc kao društveno opasnija djela, nego djela protiv imovine;

b) ne može se isključiti pretpostavka da su lična svojstva, prijašnji život i prilike u kojima maloljetnik živi, u većoj vezi s promatranim neimovinskim deliktima, posebno za krivična djela ubojstva, silovanja i teške tjelesne povrede, nego s imovinskim deliktima. Zbog toga, vjerojatno, teže sankcije koje je predložio javni tužilac nisu samo posljedica vrste i težine djela, već i indirektna procjena ličnih i porodičnih prilika maloljetnika i prognoze njihova delinkventnog ponašanja.

Ta je hipoteza testirana inspekcijom koeficijenata simetrične i asimetrične međusobne povezanosti između varijabli na temelju kojih se mogu procijeniti lična svojstva i osobine, te karakteristike sredine u kojima maloljetnik živi, i varijabli, koje sadrže informacije o vrsti i težini protivimovinskih delikata, odnosno informacije o vrsti i težini djela protiv života i tijela. U mjeri, u kojoj je relativno mali broj maloljetnika, koji su počinili tu drugu grupu djela, dopušteno donošenje pouzdanih zaključaka, moglo se utvrditi da je povezanost između vrste i težine djela protiv života i tijela, i ličnih prilika u kojima maloljetnik živi, sistematski značajno i osjetljivo veća od povezanosti između varijabli kojima se ocjenjuju lične i porodične prilike malo-

ljetnika i vrste i težine protivimovinskih delikata;

c) varijabilitet modaliteta počinjenih krivičnih djela, relevantnih za izbor sankcije, vjerojatno je veći za imovinske delikte, pa je zbog toga i striktnost korespondencije između djela i sankcije manja za imovinske nego za neimovinske delikte.

Utvrđena veza između promatrane skupine neimovinskih delikata i prijedloga javnih tužilaca za izricanje sankcija, u cjelini uzevši, održava pozitivne tendencije u zigradnji kriterija pravosudnih organa usmjerenih na efikasniju zaštitu života, tijela i ličnosti, raspoloživim instrumentima krivičnog prava, i to bez obzira na to što zakonodavac za maloljetnike predviđa uključivanje kriterija nezavisnih od vrste djela prilikom izricanja sankcije.

Izričući sankcije za djela protiv života, tijela i dostojanstva ličnosti, sud se ponaša gotovo jednako kako se ponaša tužilac, prelažući sankcije za ta djela. Zbog istih razloga, međutim, zbog kojih je veza kod odluke suda za imovinske delikte manja nego veza između prijedloga tužioca i modaliteta izvršenja tih delikata, i ovdje je povezanost između modaliteta kriminalnog ponašanja i odluke suda manja, nego između modaliteta tih djela i prijedloga javnog tužioca ($R(I,J) = .52$, $Q(I,J) = .58$). No ovdje su relacije praktično simetrične ($Q(I/J) = .68$, $Q(J/I) = .69$; $R(I/J) = .51$, $R(J/I) = .52$). Naravno, te korelacije na temelju kojih je mogućnost poboljšanja predikcije marginalne participacije znatna ($\lambda(I/J) = .25$, $\lambda(J/I) = .24$, $\lambda = .24$), statistički su značajne ($X^2 = 40.27$, $df = 9$, $P = 7 * 10^{-6}$).

Maloljetnički zatvor sud izriče uglavnom za ubojstva i silovanja, a izuzetno za bludne radnje i ugrožavanje sigurnosti. Tu mjeru za teže tjelesne povrede izriče, ali nešto rjeđe, no što

bi se moglo očekivati pod nultom hipotezom. Za ta djela maloljetnički je zatvor relativno češće izrican (ukupno u 28% slučajeva).

Za djela iz te grupe relativno se rijetko izriče mjera upućivanja u odgojno-popravni dom, a čini se da pri tome ne postoji nikakva sistematska funkcija težine djela, jer je ta mjera izrečena češće no što bi se moglo očekivati za lake tjelesne povrede i silovanje, a reklo bi se da izricanje te mjere nema nikakve veze sa stvarnom težinom djela, po tome što je za ubojstvo izrečena upravo onoliko puta koliko bi se moglo predvidjeti kad težina djela ne bi imala nikakva utjecaja na izrečenu sankciju.

Ne smije se, međutim, zanemariti da postoji vjerojatnost kako je sud za krivično djelo ubojstva prisiljen izreći odgojnu mjeru upućivanja u odgojno-popravni dom, ili čak blažu odgojnu mjeru, zato što učinitelj nije navršio 16 godina života, što je zakonski uvjet da mu bude izrečena kazna maloljetničkog zatvora. Uostalom, sud je za djela iz te grupe izrekao sankciju upućivanja u odgojno-popravni zavod i to upravo za slučaj ubojstva.

Pojačani nadzor organa starateljstva izriče sud nešto češće za lakše i teže tjelesne povrede nego za druga djela iz te grupe. Sud rijetko za ta djela izriče sankciju pojačanog nadzora roditelja, a čini se, pri izricanju te sankcije, uzimlje uobzir razne druge okolnosti, a ne težinu učinjena djela, jer je raspored počinjenih djela za koje je izrečena ta sankcija sasvim slučajan. Jednako se tako rijetko izriče i disciplinski centar. Neznatno češće za lakše i teže tjelesne povrede, ali ta je mjera izrečena i za jedno djelo ubojstva. Kao što se i moglo očekivati, sud je najčešće izricao osobito za lakše a zatim za teže tjelesne povrede tu mjeru. Za druga djela iz te grupe ta odgojna mjera praktično ni jednom nije izrečena.

Unatoč nekim manje značajnim razlikama o utjecaju neimovinskih delikata na odluku suda, nego na odluku javnog tužioca, vrijede za razjašnjenje veza neimovinskih delikata na odluku suda iste, već prije istaknute hipoteze.

3.3.3 Relacije između broja krivičnih djela i prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda

Kvantiteta kriminalnog ponašanja neke osobe izražena u broju izvršenih krivičnih djela uz natnoj mjeri utječe na ocjenu društvene opasnosti kako manifestnoga delinkventnog ponašanja tako i ličnosti delinkvenata. O toj je činjenici zakonodavac vodio brigu kreiranjem posebnih pravila za odmjerenje krivičnih djela u sticaju. Za maloljetne učinitelje krivičnih djela ne dolaze, istina, do primjene pravila u odmjerenju sankcije u sticaju, ali se logično očekuje da će pluralitet izvršenih krivičnih djela naći svoga adekvatnog odraza u izboru sankcije predviđene za tu dobnu skupinu delinkvenata. Tome se ne bi protivile čak ni specijalne odredbe za izbor sankcija koje važe za maloljetnike, jer se srazlogom može pretpostaviti da je intenzitet kriminalne aktivnosti uzatnoj korelaciji s određenim svojstvima maloljetnika, sredine u kojoj živi i njegovim životom, bez sumnje, relevantan za prognozu njegova nja delinkventnog ponašanja.

Ta je hipoteza, uostalom, testirana temeljem simetričnih i asimetričnih estimatora populacijskog produkt-moment korelacijskog koeficijenta. Iako korelacije nisu visoke, većinom su značajne. Posebno tjelesni nedostaci i bolesti imaju visoke veze s brojem učinjenih krivičnih djela, a i ponašanje maloljetnika u školi i porodici. njegovo zanimanje, porodično stanje, pa posebno način na koji je odgajan, značajno utječu na pluralitet kriminalnih akcija.

Povezanost između broja krivičnih djela i predložene sankcije izvanredno je značajna ($X^2 = 639.93$, $df = 64$, $P < 10^{-6}$). Procjena korelacije između broja učinjenih djela i sankcije koju javni tužilac predlaže, ako se ova potonja smatra zavisnom varijablom, nešto je veća, nego ako se broj djela smatra zavisnom varijablom koja se može procijeniti na temelju prijedloga javnog tužioca ($Q(I/J) = .52$, $R(I/J) = .38$, $\lambda(I/J) = .04$, $Q(J/I) = .59$, $R(J/I) = .64$, $\lambda(J/I) = .15$). Procjena simetrične povezanosti daje relativno visoku vrijednost ($Q(I,J) = .55$) pa se može zaključiti da prijedlog javnog tužioca i broj krivičnih djela imaju oko 30% zajedničke varijance.

Zbog toga što broj krivičnih djela slijedi tipičnu Poissonovu raspodjelu, relativno poboljšanje predikcije broja učinjenog djela teško da je i moglo biti bolje.

Znatno veći varijabilitet prijedloga javnog tužioca za fiksni broj učinjenih djela bez sumnje se može pripisati činjenici da javni tužioc uzimaju u obzir i druge karakteristike delinkventnog ponašanja i ličnosti maloljetnika prilikom donošenja odluke o prijedlogu sankcija.

Tužioc općenito predlažu teže sankcije prema maloljetnicima koji su učinili veći broj krivičnih djela pa ako se predložene sankcije uredi prema težini, relacija između težine predložene težine predložene sankcije i broja učinjenih djela gotovo je monotona.

Sud, međutim, u manjoj mjeri dopušta da na njega utječe broj izvršenih krivičnih djela pri izboru sankcije koju će maloljetniku izreći ($Q(I/J) = Q(J/I) = Q(I,J) = .40$; $R(I/J) = R(J/I) = R(I,J) = .29$). Mogućnost marginalnih predikcija je neznatna ($\lambda(I/J) = .03$, $\lambda(J/I) = .00$, $\lambda = .02$). Naravno, i ti su koeficijenti statistički značajni ($X^2 = 258.84$, $df = 56$, $P < 10^{-6}$).

I ovdje, ali u manjoj mjeri, sud teže sankcije izriče maloljetnicima koji su učinili veći broj krivičnih djela, ali je varijabilitet njegovih odluka za određeni broj krivičnih djela i varijabilitet broja krivičnih djela za fiksne odluke suda znatno veći, negoli je to slučaj s prijedlozima javnog tužioca.

Opće konstatacije iz dijela obrazloženja koje se odnose na pokazatelje veze između prijedloga javnog tužioca i odluke suda, vjerojatno se reflektiraju i na činjenicu postojanja razlika u intenzitetu veze između broja djela i izbora sankcije javnog tužioca i suda. Sud, dakle, i ovdje uzima u obzir informacije stečene u pripremnom postupku i na drugi način, pa stoga objektivnoj činjenici da je maloljetnik učinio veći broj krivičnih djela, ne pridaje ono značenje koje daje javni tužilac. Pitanje je, naravno je li to uvijek opravdano, s obzirom na značajne veze između ličnih svojstava maloljetnika i prilika u kojima živi i pluraliteta njegove delinkventne aktivnosti.

3.3.4 Relacije između prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda i podatka je li glavno djelo pokušano ili dovršeno

Prema čl. 16. KZ i pokušaj ostvarenja obilježja nekog bića krivičnog djela kažnjivo je ako je riječ o krivičnom djelu za koje je zapriječena kazna strogog zatvora predviđena od 5 i više godina, kao i u slučaju kad je riječ o krivičnom djelu za koje je zakonodavac predvidio da će se i pokušaj tog krivičnog djela biti kažnjen. Za pokušaj krivičnog djela predviđena je mogućnost izricanja blaže kazne (fakultativno) nego za dovršeno krivično djelo. Što se tiče kriterija za izricanje sankcije prema maloljetniku, to ovi ne bi dopuštali da okolnost, da je djelo ostalo u pokušaju, bitnije utječe na vrstu izrečene sankcije. To

je i utoliko razumljivo što je maloljetnik već i pokušajem izvršenja krivičnog djela manifestirao, u određenoj mjeri, spremnost da kriminalnim ponašanjem riješi svoju neku konkretnu životnu situaciju, pa na njega valja primijeniti zakonom predviđene mjere za korekciju njegova ponašanja, nezavisno od toga što posljedica nije nastupila.

Povezanost između prijedloga javnog tužioca i činjenica da je djelo ostalo u pokušaju, značajna je, ali slaba. ($X^2 = 11.91$, $df = 3$, $P = .008$, $R = .11$; $Q(I,J) = .21$, $R(I,J) = .23$). Relacije su inače potpuno asimetrične $Q(I/J) = .09$, $Q(J/I) = .33$; $R(I/J) = .06$, $R(J/I) = .23$). Predikcija je li djelo pokušano ili dovršeno, na temelju prijedloga javnog tužioca, potpuno je nemoguća, jer je vjerojatnost da je djelo dovršeno u ovom uzroku veća od .96. Asimetričnost relacija može se, prije svega, pripisati tome da javni tužilac neke sankcije, posebice teže, u načelu predlaže i za djela koja su ostala u pokušaju. Međutim, to se ne odnosi na prijedlog da se izrekne kazna maloljetničkog zatvora, jer takav nije prikladan za djelo u pokušaju.

Prema tome, javni tužilac u određenoj, premda ne osobitoj mjeri prilikom podnošenja svojih prijedloga vodi brigu i o tome je li nastupila posljedica krivičnog djela, dakle, ponaša se u skladu s modelom koji je adekvatan za punoljetne osobe.

Relacije koje su dobivene za javnog tužioca potpuno su istovjetne i pri izricanju sudskih sankcija, tako da su i numerički pokazatelji povezanosti i asimetrije istovjetni. Jedino se nešto značajnije smanjila $P = .027$).

Isto tako kao što se javni tužilac ponaša u skladu s modelom koji je adekvatan za punoljetne osobe, ponašali su se i sudovi za maloljetnike u odnosu prema varijabli pokušaja ili dovršenja krivičnog djela.

3.3.5 Relacije između prijedloga javnog tužioca, odnosno suda i podatka je li krivično djelo učinjeno po danu ili po noći

Je li neko krivično djelo učinjeno danju ili noću ne pripada u modalitete izvršenja krivičnog djela na koji je zakonodavac u KZ-u vezao neke pravne konzekvencije. U praksi, međutim, reklo bi se da ta okolnost nije za maloljetne izvršitelje krivičnih djela beznačajna. To bi se hipotetički moglo objasniti nepobitnom činjenicom da maloljetne osobe nisu još emancipirane i da stoje pod roditeljskom vlašću koja određuje njihov način života i znatno utječe na sadržaj njihovih navika i ponašanja. Kad, prema tome, maloljetne osobe noću vrše krivična djela, bliska nam je misao da je riječ o takvim maloljetnicima koji po intenzitetu svojih devijantnih ponašanja već u znatnoj mjeri izlaze izvan kontrole pretpostavljenoga roditeljskog odgoja, ili da žive utakvim porodičnim prilikama u kojima se ne vodi dovoljno briga da li maloljetnik noću izbiva iz kuće ili ne. U oba slučaja bila bi riječ o maloljetnicima prema kojima je potrebno poduzeti intenzivnije mjere za korekciju njihova ponašanja.

Na žalost, ta hipoteza nije mogla biti potvrđena. Koeficijenti povezanosti između ličnih osobina i prilika u kojima maloljetnik živi i činjenice je li djelo učinio noću ili danju, najvećma su vrlo niski, uglavnom beznačajni. I tužilac i sud, čini se da su prije pod utjecajem specifičnog »halo efekta«, po kome je noćna kriminalna aktivnost opasnija od dnevne.

Povezanost između varijable prijedloga javnog tužioca i one koja pokazuje je li djelo izvršeno po danu ili po noći visoka je i statistička značajna ($X^2 = 59.85$, $df = 8$, $P < 10^{-6}$; $R = .24$). Procjena korelacije između učinjena djela po danu ili po noći i

sankcije koju javni tužilac predlaže, ako se ova potonja varijabla smatra zavisnom, znatno je manja, nego ako se djelo koje je učinjeno po danu ili po noći smatra zavisnom varijablom koja se može procijeniti na temelju prijedloga javnog tužioca $Q(I/J) = .18$, $R(I/J) = .12$, $\lambda(I/J) = .00$; $Q(J/I) = .30$, $R(J/I) = .22$, $\lambda(J/I) = .11$). Procjena simetrične povezanosti daje vrlo nisku vrijednost ($Q(I,J) = .24$), pa se može zaključiti da prijedlog javnog tužioca i da li je djelo učinjeno po danu ili po noći imaju oko 5% zajedničke varijance.

Općenito se može konstatirati kako javni tužioc i daju prijedlog za izricanje institucionalnih sankcija u većoj mjeri za maloljetnike koji su djelo učinili noću, nego za djela koje su učinili danju.

Okolnost da su maloljetnici djelo izvršili danju ili noću, sud je u jednakoj mjeri cijenio pri donošenju odluke o sankciji, kao i javni tužioc pri prijedlogu sankcije.

Kvantitativne mjere povezanosti i asimetrije, kao i značajnosti tih veza, pratično su sasvim istovjetne za sudske odluke i prijedloge javnog tužioca u odnosu prema varijabli vremena izvršenja krivičnih djela.

3.3.6 Relacije između prijedloga javnog tužioca, odnosno suda i suučesništva u vršenju krivičnog djela

Pri ocjeni društvene opasnosti djela i počinitelja vodi se briga i o činjenici je li učinitelj djelovao sam ili u suučesništvu s jednom ili više osoba. Općenito se drži da je vršenje krivičnih djela u suučesništvu teži i opasniji oblik kriminalne aktivnosti. Smatra se da više osoba zajedno izražavaju viši stupanj kriminalne energije, da dolazi do većeg stupnja organiziranosti u vršenju krivičnog djela, a katkada stupanj kohezije među su-

učesnicima upućuje na zaključak da je već riječ i o višem stupnju organiziranosti. Naravno, osim navedenih elemenata i broj suučesnika pridonosi ocjeni društvene opasnosti kriminalne aktivnosti tih osoba.

U našem istraživanju nismo prikupili obilježja koja se odnose na broj suučesnika, stupanj unutarnje kohezije i organiziranosti grupe učitelja krivičnih djela, već smo svratili pozornost s kim se maloljetnik povezuje pri vršenju krivičnog djela.

Prije svega treba konstatirati da je 73% maloljetnika našeg uzorka krivična djela izvršilo uz suučesništvo. Najčešće je riječ o suučesništvu među maloljetnicima (59%), a s punoljetnim osobama maloljetnici sudjeluju u kriminalnoj aktivnosti nešto manje od 9%. Zajedno u suučesništvu s maloljetnim i punoljetnim osobama, sudjeluju nešto više od 5% slučajeva.

Povezanost između prijedloga javnog tužioca i suučesništva još je uvijek značajna ($X^2 = 36.30$, $df = 22$, $P = .028$), ali vrlo niska ($Q(I,J) = .18$). Očito je da javni tužioci toj činjenici ne daju toliko značenje kao kod punoljetnih osoba.

Ni sud ne vrednuje činjenicu da je maloljetnik djelo izvršio u suučesništvu drugačije od javnog tužioca, što se očituje gotovo istovjetnim kvantitativnim pokazateljima.

3.3.7 Relacije između prijedloga javnog tužioca, odnosno suda i okolnosti je li šteta nadoknađena

Posljedica krivičnog djela nesumnjivo je, prema nizu odredaba našeg KZ-a, okolnost koja na različite načine značajno utječe na ocjenu stupnja društvene opasnosti djela i učinioca, a kroz to i na kaznu. Argumentum a contrario djelomična ili potpuna nadoknada štete, okolnost je koja ublažuje posljedice djela, pa stoga također može imati, a često i ima, adekvat-

nog odraza na izbor i težinu sankcije.

Posebno nas je zanimalo kod maloljetnika s obzirom da kriterij za izbor sankcije za tu dobnu skupinu nikako ne stimulira javne tužioce da o djelomično ili potpuno nadoknađenoj šteti vode brigu na način kao što to čine kod punoljetnih delinkvenata.

Potrebno je konstatirati da u promatranom uzorku oko 54% maloljetnika nije ni djelomično nadoknadilo štetu učinjenu krivičnim djelom.

Povezanost između varijabli prijedloga javnog tužioca i nadoknade štete osrednja je i statistički značajna ($X^2 = 166.36$, $df = 23$, $P < 10^{-6}$). Procjena veze između okolnosti je li šteta nadoknađena i prijedloga javnog tužioca, kad te dvije varijable ne bi bile potpuno asimetrično povezane, bila bi odgovorna za oko 14% zajedničke varijance ($Q(I,J) = .38$). Međutim, relacije između prijedloga javnog tužioca i okolnosti koje se tiču naknade učinjene štete sasvim su asimetrične, jer ako se prijedlog javnog tužioca tretira kao zavisna varijabla, veza je znatno niža ($Q(I/J) = .34$, $R(I/J) = .24$) nego ako se kao logički zavisna varijabla proučava naknada štete ($Q(J/I) = .43$, $R(J/I) = .31$). Mogućnost predikcije marginalnih varijabli na temelju druge, ili marginalnih vrijednosti na temelju njihovih intersekcija, vrlo je niska.

Razlog asimetrije jest u tome što je varijabilitet okolnosti koje se tiču naknade štete za određene prijedloge javnog tužioca znatno manji, od varijabiliteta prijedloga javnog tužioca od fiksnih okolnosti koje se tiču nadoknade štete. Tako tužioci institucionalne sankcije, a posebno teže, redovito predlažu znatno češće kada šteta nije nadoknađena, nego kada je šteta potpuno nadoknađena. Kada je šteta djelomično nadoknađena, javni tužioci relativno češće predlažu teže institucionalne sankcije od lakših. Me-

đutim, bez sumnje što vode brigu i o drugim okolnostima, javni tužioci predlažu relativno široki raspon sankcija i u slučajevima kada je šteta potpuno nadoknađena i u slučajevima kada šteta nije nadoknađena, ili je djelomično nadoknađena, pri čemu je učestalost prijedloga da se primijeni neka izvaninstitucionalna mjera ili ukor, ili čak da se postupak obustavi, znatno češće za potpuno nadoknađene štete nego kad šteta uopće nije nadoknađena. Kad štete uopće nije bilo, javni tužioci nikada ne predlažu maloljetnički zatvor, a relativno djeđe odgojno-popravni dom, dok u tim slučajevima relativno često predlažu ukor i pojačani nadzor roditelja. Ne-ko odstupanje od monotonosti tih relacija uočava se pri prijedlogu pojačanog nadzora organa starateljstva, koji se relativno češće predlaže kad štete uopće nema, no što bi se moglo očekivati kod potpuno monotonih relacija.

Kao i pri prijedlogu javnog tužioca, povezanost između varijable izrečene sankcije i nadoknade štete osrednja je i statistički značajna ($X^2 = 130.73$, $df = 21$, $P < 10^{-6}$). Procjena veze između nadoknade štete i sudske odluke, kad te dvije varijable ne bi bile asimetrične, nešto je manja ($Q(I,J) = .33$) nego pri prijedlogu javnog tužioca. Relacija između izrečene sankcije i nadoknade štete asimetrična je, jer ako se odluka suda tretira kao zavisna varijabla, veza je niža ($Q(I/J) = .29$, $R(I/J) = .21$) nego ako se nadoknada štete promatra kao zavisna varijabla ($Q(J/I) = .36$, $R(J/I) = .26$). Mogućnost predikcije marginalnih varijabli na temelju njihovih intersekcija vrlo je niska, a pogotovo predikcija nadoknade štete na temelju poznavanja odluke suda ($\lambda(J/I) = .00$).

Ta je asimetričnost posljedica istog slijeda relacija kao i pri prijedlogu javnog tužioca, te komentar iznesen pri ocjeni asimetrije varijable nakna-

de štete u vezi s prijedlogom javnog tužioca vrijedi i za odluku suda.

Potrebno je istaknuti da je veza između varijable naknade štete i odluke suda nešto niža nego pri prijedlogu javnog tužioca, te vjerojatno sud ne uzima toliko uobzir nadoknadu štete, koliko javni tužilac.

3.3.8 Relacije između prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda i okolnosti je li krivično djelo izvršeno u bjegstvu

Okolnost da je krivično djelo izvršeno u bijegu specifična je za dobnu skupinu maloljetni izvršitelja krivičnih djela. Kod maloljetnika organi krivičnog gonjenja ne po sili zakona nego iskustveno, vode brigu o činjenici da je maloljetnik, koji je učinio krivično djelo, napustio mjesto svog boravišta i sredinu koja mora voditi brigu o njegovu odgoju i uzdržavanju. Maloljetnik izvan regularne sredine, svakako je značajan simptom za ocjenu njegovih ličnih svojstava i kvaliteta, a nerijetko i za o cjenu sredine koju je svojevolumno napustio. On predstavlja osobito opasnost za dobra zaštićena KZ-om, jer pretežno sredstva za život pribavlja vršenjem krivičnih djela, a činjenica da se kreće u sredini koja ga ne poznaje, smanjuje njegovu otpornost prema iskušenju da konkretnu životnu situaciju rješava kriminalnim ponašanjem. Takav maloljetnik, redovito, ne može naći priključak na drugu sredinu, nego na manje ili više labilne devijantne grupe, što je dalji faktor u procesu njegovog razvoja.

Veza između indikatora na temelju kojih se mogu ocijeniti lične osobine, porodične i druge prilike maloljetnika, i okolnosti da je krivično djelo za koje mu je sankcija predložena ili izrečena, učinio u bijegu, mahom su statistički značajne i većinom dosežu razinu logičke značajnosti. Osobito in-

dikatori brige i staranja o maloljetniku, načina na koji je ovaj odgajan, odnosa u porodici i ponašanja u školi, na radnom mjestu i u porodici, imaju znatnu vezu s tom okolnošću, pa je stoga razložito pretpostaviti da i javni tužilac i sud, koji o toj vezi imaju iskustvenu spoznaju, vode brigu ne samo o opasnosti od djela koji maloljetnik čini u bijegu već i indirektno, o posebno nepovoljnim prilikama u kojima se većina takvih maloljetnika nalazi.

U vezi iznesenih konstatacija mogla se i očekivati značajna povezanost između varijable prijedloga javnog tužioca i okolnosti je li krivično djelo izvršeno u bjegstvu ($X^2 = 403.22$, $df = 29$, $P < 10^{-6}$). Međutim, veza između te dvije varijable potpuno je asimetrična ($Q(I/J) = .44$, $Q(J/I) = .58$; $R(I/J) = .32$, $R(J/I) = .43$). Prema tome, znatno se veća količina bazične entropije varijable bjegstva može reducirati na temelju entropije prijedloga javnog tužioca, nego što se količina primarne nesigurnosti u prijedlogu javnog tužioca može reducirati na temelju informacija koje emitira ta varijabla. Nije, međutim, tako s predikcijom marginalnih kategorija u analiziranim varijablama zbog toga što je vjerojatnost da djelo neće biti učinjeno u bijegu vrlo velika (.64). Relativno poboljšanje predikcije pripadnosti marginalnim kategorijama te varijable manje je ($\lambda(J/I) = .06$) nego što se može predvidjeti marginalne vrijednosti javnog tužioca ($\lambda(I/J) = .09$). Simetrični koeficijenti u tom slučaju nisu valjana mjera asocijacije tih varijabli, iako nema sumnje da $Q(I/J) = .51$ svjedoči o supstancijalnoj vezi.

U slučajevima kada maloljetnik u bijegu ne čini krivična djela, javni tužioci relativno najčešće daju prijedlog za obustavu ili izvaninstitucionalne mjere, i obrnuto, manje predlažu završne mjere. Završne mjere, re-

lativno najčešće predlažu kada maloljetnici čine krivična djela u bijegu. Mnogo češće javni tužioci predlažu odgojni zavod i od gojno-popravni dom kada maloljetnici vrše krivična djela u bijegu od kuće i raznih odgojnih ustanova. Osobito često predlažu maloljetnički zatvor za one maloljetnike koji su krivična djela učinili u bijegu iz odgojnih ustanova. Prema tome, i činjenje krivičnih djela u bjegstvu ima utjecaja na odluku javnog tužioca o prijedlogu sankcije.

Relacije koje su dobivene između izrečene sudske sankcije i činjenja krivičnog djela u bjegstvu, imaju praktično iste kvantitativne i kvalitativne pokazatelje kao i pri prijedlogu javnog tužioca. Zato i komentari u vezi s varijablom krivičnih djela koja su učinjena u bjegstvu, a koji su dani u komentaru o prijedlogu javnog tužioca, odnose se i na odluke suda. Prema tome, i sud pri donošenju svojih odluka uzima u obzir je li djelo učinjeno u bijegu ili ne, te ukoliko je djelo učinjeno u bijegu, on izriče relativno češće institucionalne sankcije i obrnuto.

3.3.9 Relacije ostalih varijabli modaliteta izvršenja krivičnih djela i prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda

Relativno su male ali značajne povezanosti između varijable prijedloga javnog tužioca s varijablama: odakle su oduzeti ukradeni predmeti, što je maloljetnik učinio s prisvojenim predmetima, na što je maloljetnik utrošio novac koji je prisvojio ili dobio pri prodaji prisvojenih predmeta i je li maloljetnik prisvojeni novac trošio sam ili u društvu.

Simetrični koeficijent asocijacije između varijable prijedloga javnog tužioca i odakle su oduzeti ukradeni predmeti je $Q(I,J) = .32$, s varijablom što je maloljetnik učinio s prisvoje-

nim predmetima jest $Q(I,J) = .31$. S varijablom na što je maloljetnik utrošio novac koji je prisvojio, koeficijent asocijacije iznosi $Q(I,J) = .42$, ali je ta veza asimetrična ($Q(I/J) = .38$, $Q(J/I) = .46$). Prijedlog javnog tužioca s varijablom je li maloljetnik prisvojeni novac trošio sam ili u društvu također pokazuje asimetričnu relaciju ($Q(I/J) = .33$, $Q(J/I) = .41$, $Q(I,J) = .37$). Ipak se može bolje prognozirati kako je novac maloljetnik trošio ako je poznat prijedlog javnog tužioca ($\lambda(J/I) = .15$), no što se može prognozirati prijedlog javnog tužioca ako je poznato na što je novac utrošen ($\lambda = .01$).

Vjerojatno je da način trošenja novca koji je prisvojen protuimovinskim krivičnim djelima ima utjecaja na prijedlog javnog tužioca, jer zajednička varijanca te dvije varijable iznosi oko 13%.

Relacije koje su dobivene između izrečene sudske sankcije i ostalih varijabli modaliteta izvršenja krivičnog djela imaju iste kvantitativne i kvalitativne pokazatelje kao i relacije koje su dobivene između tih varijabli i prijedloga javnog tužioca. To znači da je utjecaj tih modaliteta kriminalnog ponašanja na odluku suda na istoj razini kao i njihov utjecaj na prijedlog javnog tužioca.

3.4 Okolnosti o ličnim svojstvima, uvjetima u kojima maloljetnik živi i sadržaj prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda

Potreba za što temeljitijim poznavanjem ličnosti svakoga, a pogotovo maloljetnoga delinkventa, rezultat je sve većeg značenja koju ličnost učinio i sociološka determinanta njegova razvoja imaju u sistemu krivičnog prava uopće, a posebno u okviru onih njegovih odredaba koje se odnose na maloljetne učinitelje krivičnih djela. Što više, potreba za ispitiva-

njem ličnosti maloljetnika u krivičnom postupku i potreba za pribavljanjem podataka u sredini u kojoj živi, historijski gledano, upravo je vezano za prva nastojanja i odgovarajuća zakonodavna rješenja usmjerena na zaseban tretman maloljetnih osoba u krivičnom postupku i na afirmaciju ideje o preodgoju maloljetnog delinkventa, nasuprot shvaćanjima vladajućih o kazni kao odmazdi za izvršen zločin.

Težnja za individualizacijom krivičnih sankcija, predviđenih za maloljetnike, iziskuje da suci i javni tužioc i utvrde, bilo sami bilo pomoću drugih organa, službi ili stručnjaka, ona svojstva u ličnosti maloljetnika i karakteristike sredine u kojoj živi koja su odlučna za donošenje adekvatne odluke. U praksi, suci i javni tužioc i odlučuju prema iskustvenim kriterijima koje će npr. maloljetnike podvrći stručnom ispitivanju, a kod kojih će se zadovoljiti samo izvještajem organa starateljstva ili čak samo saslušavanjem roditelja. Suci i javni tužioc i prvi su i najznačajniji korisnici rezultata ispitivanja maloljetnika bez obzira je li ono izvršeno u krivičnom postupku, na njihovu inicijativu, ili pomoću organa službe socijalne zaštite. Oni su ti koji trebaju ocijeniti, tj. validirati prezentirane informacije stručnjaka i na njih nadovezati odgovarajuće krivično pravne konzekvencije. Tek na temelju njihove aktivnosti u krivičnom postupku, putem odluka za koje snose punu odgovornost, prikupljeni podaci o ličnosti i sredini u kojoj maloljetnik živi, kao i rezultati rada stručnjaka, dobivaju svoju praktičnu procesnu afirmaciju u duhu i u smislu maloljetničkih odredaba krivičnog postupka.

3.4.1 Relacije prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda i zanimanja maloljetnika

Zanimanje maloljetnika može utjecati na prijedlog javnog tužioca jer ono može biti važan indikator za dalju resocijalizaciju. Zakonski kriterij za izbor sankcije upućuje javnog tužioca da vodi brigu o prijašnjem životu i ponašanju maloljetnika. Da li je maloljetnik postigao neko zanimanje, kakve i kolike škole je završio redovito je upravo posljedica kvalitete prijašnjeg života koji je vodio. Maloljetnik koji je već prije pokazivao simptome poremećenja u ponašanju različitog intenziteta, svakako je imao i teškoća pri stjecanju određenog zanimanja. Zanimanje je značajno i poradi odluke o izboru sankcije utoliko što se osobe bez zanimanja teže resocijaliziraju na slobodi i češće će se morati pribjeći zavodskoj sankciji upravo zbog toga što je to jedina šansa da maloljetnik stekne neku kvalifikaciju i zanimanje i da u okviru posebno prilagođena režima osposobljavanja nadoknadi godine izgubljene zbog raznih poremećenja u

Razumljivo je stoga da je povezanost prijedloga javnog tužioca sa zanimanjem maloljetnika visoko statistički značajna ($X^2 = 337.67$, $df = 39$, $P < 10^{-6}$). Ako se prijedlog javnog tužioca tretira kao varijabla zavisna od zanimanja maloljetnika, može se zaključiti da je zanimanje u osrednjoj mjeri utjecalo na prijedlog javnog tužioca ($Q(I/J) = .42$, $R(I/J) = .30$, $\lambda(I/J) = .04$). Redukcija nesigurnosti koju sadrži prijedlog javnog tužioca, ako je poznato zanimanje maloljetnika, znatna je i iznosi .28 bita. Ukoliko se zanimanje tretira kao varijabla koja se može prognozirati na temelju prijedloga javnog tužioca, relacije između te dvije varijable znatno se povećavaju ($Q(J/I) = .50$, $R(J/I) = .36$, $\lambda(J/I) = .18$). Ako se zanemari asimetričnost relacija na temelju procjene

njihova koeficijenta korelacije ($Q(I,J) = .46$), može se ocijeniti da te dvije varijable imaju oko 21% zajedničke varijance.

Veća redukcija nesigurnosti u varijabli zanimanja maloljetnika može se pripisati činjenici da u promatranom uzorku ima 37% maloljetnika bez zanimanja, 21% ih je učenika u privredi, a oko 31% učenika drugih škola, te u usporedbi s tim i javni tužioc predlažu sankcije. Tako relativno najčešće predlažu zavodske sankcije maloljetnicima bez zanimanja, a najrjeđe učenicima raznih drugih škola. Pri prijedlogu maloljetničkog zatvora, javni tužioc predlažu oko 3/4 slučajeva one maloljetnike koji su bez zanimanja. U dijelu promatranog uzorka upućenog u odgojno-popravni dom, maloljetnici bez zanimanja sudjeluju u 68% slučajeva.

Naprotiv, obustavu krivičnog postupka javni su tužioc predlagali najčešće maloljetnicima koji imaju drugih škola. Isti odnosi vrijede za prijedloge ukora, disciplinskog centra i pojačanog nadzora.

Prema kvantitativnim i kvalitativnim rezultatima analiziranih relacija između zanimanja maloljetnika i izbora sankcije, očito je da je sud promatranom obilježju dao isto značenje kao i javni tužilac. Ponavlja se prije utvrđenja konstatacija da maloljetnici bez zanimanja imaju relativno više šansi da im bude izrečena institucionalna sankcija nego maloljetnicima sa zanimanjem.

Zanimanje maloljetnika je u znatnoj vezi sa njegovom delinkventnom aktivnosti, posebno s učestalosti te aktivnosti i težinom krivičnog djela protiv imovine. No, posebno je visoka veza težine krivičnog djela što ih je učinio protiv života i tijela. Oko 45% entropije tih varijabli zajednička je, pa je stoga nedvojbeno da je zanimanje maloljetnika vrlo prediktivna varijabla za taj tip delinkventne aktiv-

nosti. Zanimanje je također u značajnoj vezi i s većinom varijabli na temelju kojih se mogu procijeniti lične i porodične prilike maloljetnika, kao i okolnosti pod kojima živi, pa je otuđa sasvim razumljivo što sud i tužilac, zanimanju maloljetnika pridaju znatnu, pažnju prilikom donošenja odluke o sankciji koja će biti predložena ili izrečena.

3.4.2 Relacije prijedloga javnog tužioca i odluke suda sa školskom spremom maloljetnika i uspjeh koji je postigao u školi

Prijašnji život maloljetnika utječe kako na stjecanje kvalifikacije, vrste zaposlenja tako i na stupanj naobrazbe. Niz kriminoloških ispitivanja maloljetnih delinkvenata upućuju na zaključak da se upravo u odnosu te populacije prema školi i njenim zahtjevima očituje već relativno rano izrazitiji simptomi poremećenja u ponašanju.

Promatrani uzorak analizirali smo i sa slijedećim varijablama:

a) školska sprema maloljetnika izražena zadnjom vrste škole koju je polazio ili koju polazi;

b) uspjeh u školovanju koji je određen informacijama o tome da li je školu završio s teškoćama ili uz prekinute.

Varijable školovanja pokazuju relativno nisku, ali ipak značajnu povezanost s prijedlogom javnog tužioca i odlukom suda ($X^2 = 71.09$, $df = 16$, $P < 10^{-6}$ za javnog tužioca; $X^2 = 53.15$, $df = 12$, $P < 10^{-6}$ za sud). Ta se veza posebice očituje u činjenici da je veća vjerojatnost predlaganja i izricanja institucionalnih sankcija maloljetnicima koji su ostali na razini osnovne škole, nego onima koji su je uspješno apsolvirali i potom nastavili školovanje u školi učenika u privredi ili drugim školama drugog stupnja.

Asimetrične su relacije između varijable školovanja i prijedloga javnog

tužioca i odluke suda. Ako se varijable prijedloga javnog tužioca i odluke suda tretiraju kao zavisne, opaža se da su te veze niže nego ako se te varijable tretiraju kao nezavisne ($Q(I/J) = .21$, $R(I/J) = .15$; $Q(J/I) = .36$, $R(J/I) = .26$ za sud i $Q(I/J) = .26$, $R(I/J) = .19$; $Q(J/I) = .45$, $R(J/I) = .33$ za javnog tužioca). Dobitak u prognozi marginalnih vrijednosti za javnog tužioca i sud je minimalan ($\lambda = .01$).

Varijabla uspjeh u školovanju pokazuje iste kvantitativne i kvalitativne relacije kod javnog tužioca i odluke suda. Veza između uspjeha u školovanju i prijedloga javnog tužioca odnosno odluke suda osrednja je i statistički značajna ($X^2 = 255.05$, $df = 29$, $P < 10^{-6}$ za javnog tužioca; $X^2 = 192.66$, $df = 20$, $P < 10^{-6}$). Ukoliko za sud, Q ENIATC RDGOV UMLHW se zanemari asimetričnost relacija koeficijent korelacije pokazuje ($Q(I,J) = .36$ za sud, $Q(I,J) = .38$ za javnog tužioca) da uspjeh u školovanju ima s odlukom suda 13% zajedničke varijance, a sprijedlogom javnog tužioca 14%. Intenzitet asimetričnih veza između varijable uspjeha u školovanju i prijedloga javnog tužioca odnosno odluke suda praktički je isti ($Q(I/J) = .33$, $R(I/J) = .23$; $Q(J/I) = .39$, $R(J/I) = .29$ za sud, a $Q(I/J) = .34$, $R(I/J) = .24$; $Q(J/I) = .42$, $R(J/I) = .30$). Postoji veća mogućnost prepoznat prijedlog javnog tužioca č gnoze uspjeha u školovanju ako je poznat prijedlog javnog tužioca ($\lambda(J/I) = .16$ odnosno odluke suda ($\lambda(J/I) = .17$), nego što se može procijeniti kakva će biti prognoza prijedloga javnog tužioca ($\lambda(I/J) = .03$ odnosno odluke suda ($\lambda(I/J) = .04$) ako je poznat školski uspjeh.

Razlog tih asimetrija jest taj što se teže institucionalne sankcije relativno češće predlažu i donosi se češće takva odluka za one maloljetnike koji su prekinuli školovanje zbog lošeg

učenja, no što bi se moglo očekivati na temelju slučajnosti. Naprotiv, za maloljetnike koji su redovno završili školovanje relativno se češće predlažu i donose odluke za izvaninstitucionalne mjere. Javni tužilac, za maloljetnike koji su redovito završili školovanje, češće predlaže obustavu postupka. Znači, da uspjeh u školovanju utječe na donošenje prijedloga javnog tužioca i odluke suda, što je i razumljivo, jer uspjeh u školovanju ima slično značenje kao uspjeh u radu. Uspjeh u tim aktivnostima može pokazati angažiranost ličnosti kao društvenog bića. Relativno češći prijedlozi i odluke o institucionalnim sankcijama onim maloljetnicima koji su ostali na razini osnovne škole ili koji su školovanje prekinuli zbog neuspjeha, pokazuje da se javni tužioci i sudovi rukovode pozitivnim nastojanjima, tj. da sankciju upotrebe kao odgojnu mjeru pomoću koje se maloljetniku u instituciji omogućuje da nadoknadi propušteno.

Školska sprema i uspjeh u školovanju imaju niske i prilično često beznačajne veze s prirodom, vrstom i intenzitetom delinkventne aktivnosti. Može se, međutim, uočiti da osobe koje imaju nižu razinu naobrazbe i lošiji uspjeh češće čine krivična djela u bijegu, a veza između uspjeha u školovanju i intenziteta delinkventne aktivnosti usmjerene protiv života i tijela doseže razinu osrednje povezanosti.

Te dvije varijable, uspjeh nešto više nego razina naobrazbe, imaju značajne korelacije s ostalim varijablama koje sadrže informacije o ličnim i porodičnim prilikama maloljetnika, a osobito s onima na temelju kojih se može procijeniti njegovo ponašanje u porodici, školi ili na radnom mjestu.

3.4.3 Relacije prijedloga javnog tužioca i odluka suda s varijablama ponašanja

Prijašnji je život maloljetnika karakteriziran između ostalog i njegovim ponašanjem u školi ili na radnom mjestu, a također i u vlastitoj porodici, odnosno, u sredini u kojoj živi. Informacije ponašanja maloljetnika mogu upozoriti je li potrebna njihova korekcija. Krivični organi, rukovođeni pozitivnim tendencijama KZ-a moraju uzeti u obzir i opće ponašanje maloljetnika, a ne samo njegovu kriminalnu aktivnost, kako bi, rukovođeni tim nastojanjima, usmjerili donošenje svojih odluka. Radi toga su prikupljene informacije o ponašanju maloljetnika:

a) ponašanje u školi ili na radnom mjestu koje je izraženo kao disciplinirano, povremeno disciplinirano, redovito nedisciplinirano i nepoznato;

b) ponašanje u vlastitoj porodici ili sredini u kojoj živi, a kategorizirano je kao disciplinirano, povremeno disciplinirano, redovito nedisciplinirano i nepoznato.

Povezanost između varijable ponašanja u školi ili radnom mjestu visoko je statistički značajna s prijedlogom javnog tužioca ($X^2 = 310.14$, $df = 25$, $P < 10^{-6}$) i s odlukom suda ($X^2 = 312.18$, $df = 18$, $P < 10^{-6}$). Ako se prijedlog javnog tužioca tretira kao varijabla ovisna o ponašanju u školi ($Q(I/J) = .38$, $R(I/J) = .28$, $\lambda(I/J) = .06$), a i odluka suda kao zavisna od te varijable ($Q(I/J) = .40$, $R(I/J) = .29$, $\lambda(I/J) = .08$), onda se može zaključiti da je ponašanje maloljetnika u osrednjoj mjeri utjecalo na donešeni prijedlog javnog tužioca i odluku suda.

Ako se međutim ponašanje u školi ili na radnom mjestu prognozira na temelju prijedloga javnog tužioca ($Q(J/I) = .46$, $R(J/I) = .34$, $\lambda(J/I) = .22$) i odluke suda ($Q(J/I) = .46$, $R(J/I) = .33$, $\lambda(J/I) = .24$), vidi se da

je redukcija entropije varijabli na temelju kojih su javni tužilac i sud ocijenili ponašanje maloljetnika relativno veća. To vjerojatno zbog toga što sud i javni tužilac određene sankcije izriču pretežno pod utjecajem informacija o maloljetnikovu ponašanju; neke su sankcije, dakle, posebno po mišljenju suda i javnog tužioca, primjerene maloljetniku zbog određenih aberacija ponašanja.

Zanemarivši asimetričnost relacija analiziranih varijabli, može se na temelju njihovih koeficijenata korelacija ocijeniti da zajednička varijanca s prijedlogom javnog tužioca i ponašanjem maloljetnika u školi iznosi oko 18% ($Q(I,J) = .42$), a za odluku suda oko 19% ($Q(I,J) = .43$). Vidi se, dakle, da su relacije prijedloga javnog tužioca odnosno odluke suda s ponašanjem maloljetnika u školi ili na radnom mjestu praktički iste, tj. da se u odnosu prema toj varijabli javni tužilac i sud praktički jednako ponašaju.

Prijedlog javnog tužioca i odluka suda analizirani o pojedinim sankcijama, u usporedbi s ponašanjem maloljetnika u školi ili na radnom mjestu, pokazuju vrlo slične karakteristike. Tako se npr. i sud i javni tužilac relativno češće odlučuju za institucionalne sankcije onim maloljetnicima čije je ponašanje redovito nedisciplinirano, a pogotovo to dolazi do izražaja u sankciji maloljetnički zatvor i odgojno-popravni dom. Naprotiv, izvaninstitucionalne odgojne mjere relativno se češće predlažu i izriču za one maloljetnike čije je ponašanje bilo disciplinirano, što je osobito uočljivo u sudskoj odluci ukor, odnosno u prijedlogu javnog tužioca za obustavu postupka.

Ponašanje maloljetnika u sredini u kojoj živi, na gotovo istovjetan je način utjecalo kako na prijedlog javnog tužioca tako i na konačnu odluku suda. U oba slučaja ta je varijabla bi-

la vrlo značajno povezana s prijedlogom javnog tužioca i odlukom suda i to značajno jače negoli su na odluku javnog tužioca i suda utjecale informacije o maloljetnikovu ponašanju u školi ili na radnom mjestu (za javnog tužioca: $X^2 = 422.01$, $df = 24$, $P < 10^{-6}$; za sud: $X^2 = 415.54$, $df = 18$, $P < 10^{-6}$). I procjena simetrične korelacije između te kriterijske varijable i tužiočeva prijedloga odnosno sudske odluke, gotovo je istovjetna (za javnog tužioca: $R(I,J) = .40$, $Q(I,J) = .49$, $\lambda = .16$, $C = .53$, $R = .36$; za sud: $R(I,J) = .39$, $Q(I,J) = .50$, $\lambda = .20$, $C = .53$, $R = .36$). U oba slučaja su, međutim, relacije između ponašanja i odluka organa krivičnog postupka asimetrične. U prijedlogu javnog tužioca asimetrični su koeficijenti bili: $R(I/J) = .32$, $R(J/I) = .40$, $Q(I/J) = .44$, $Q(J/I) = .54$, $\lambda(I/J) = .07$, $\lambda(J/I) = .26$. U odluci suda asimetričnost je bila nešto blaža: $R(I/J) = .34$, $R(J/I) = .39$, $Q(I/J) = .47$, $Q(J/I) = .53$, $\lambda(I/J) = .10$, $\lambda(J/I) = .29$. Prema tome, neznatno je bolja veza, a pogotovo mogućnost predikcije između marginalnih varijabli, kada je jedna odluka suda, nego da je jedna od njih prijedlog javnog tužioca.

Stupanj discipliniranosti maloljetnika u sredini u kojoj živi, i kod javnog tužioca, i kod suda, bio je inverzno monotono povezan s težinom sankcija. Jedan i drugi organ krivičnog postupka znatno su češće predlagali odnosno izricali teže sankcije, posebno institucionalne, onim maloljetnicima čije je ponašanje procijenjeno kao izrazito nedisciplinirano, a lakše sankcije pretežno izvaninstitucionalne onima čije je ponašanje procijenjeno kao disciplinirano.

Kao što se i moglo očekivati, kvaliteta manifestiranog ponašanja maloljetnika u školi, na radnom mjestu, kao i u mikrosredini u kojoj živi, u prevalentnoj mjeri determinira kako prijedlog javnog tužioca tako i odluku

ku suda. Manifestno su ponašanje maloljetnika, izva njegova kriminalnog djelovanja, oba organa krivičnog postupka smatrala veoma mjerodavnim faktorom za ocjenu vrste i duljine tretmana kojem bi maloljetnika trebalo podvrći u okviru procesa izvršenja jedne od predloženih odnosno izrečenih sankcija. Pri tom, međutim, veze između maloljetnikova ponašanja u školi ili umikrosredini i njegove delinkventne aktivnosti, nisu osobito visoke. Izuzetak je delinkventna aktivnost maloljetnika uperena protiv života i tijela i okolnost da je djelo učinio u bijegu. Protivimovinski delikt i modaliteti njihova izvršenja uglavnom su u slabijoj vezi s adekvatnošću maloljetnikova ponašanja. No, zato je ustrajnost maloljetnika u delinkventnoj aktivnosti značajno povezana s njegovim ponašanjem u sredini u kojoj živi, pa i javni tužilac i sud opravdano zaključuju da tim informacijama valja dati posebno značenje pri donošenju odluke.

Treba upozoriti na vezu između ponašanja maloljetnika i manifestne agresivne delinkventne aktivnosti, koja umnogome ima značaj nasilništva. Čini se da je nasilnička aktivnost pod jačim utjecajem ponašanja koje je poremećeno, no stvarni utjecaj dimenzija ličnosti odgovornih za taj poremećaj. Vjerojatno je da bi nasilničko ponašanje trebalo podvrgnuti daljim istraživanjima.

Ponašanje maloljetnika u porodici i u školi u vidljivoj je korelaciji, što svjedoči da situacijski faktori ovdje imaju relativno malu ulogu. Veze između ponašanja maloljetnika i drugih varijabli, pretežno socioloških, uglavnom dosežu granicu značajnosti. Izuzetak su, naravno, korelacije između roditeljske brige, načina odgajanja i ponašanja maloljetnika u porodici; te se veze približavaju koeficijentu asocijacije srednjeg intenziteta.

Relativna nezavisnost od objektivnih socioloških činjenica, također, za služiže dalja istraživanja. Može se, naime, srazlogom postaviti hipoteza da su mnogi poremećaji ponašanja uvjetovani fiziološkim poremećajima koji izazivaju disfunkciju kortikalnih i regulativnih mehanizama.

3.4.4 Relacije prijedloga javnog tužioca i odluka suda s duševnim stanjem maloljetnika

Prema kriterijima krivičnog zakona pri ocjeni krivičnog djela mora se uzeti u obzir i duševno stanje maloljetnika. Duševno stanje maloljetnika može biti odlučno za izbor sankcije, jer se nužno mora voditi briga da li tretman, predviđen nekom sankcijom, osigurava kriminološke i pedagoške efekte, s obzirom na kvalitete duševnog stanja maloljetnika. Kako međutim ne raspoložemo specijalnim ustanovama za defektne maloljetne delinkvente, to se praktički sve predviđene sankcije izriču i tim maloljetnicima. Tako je, na primjer, općepoznato da svaki odgojni zavod i odgojno-popravni dom u okviru svojeg režima ima posebnih problema sa štitičenicima koji su duševno zaostali i psihopati.

Potrebno je istaknuti da u promatranom uzorku ima 4,9% maloljetnika koji su dijagnosticirani kao duševno zaostale osobe, što je u skladu i s podacima iz strane literature. U većini istraživanja ustanovljeno je da je nešto veći postotak intelektualno inferiornih među maloljetnim delinkventima.

Broj maloljetnih delinkvenata kod kojih duševno stanje nije ni bilo utvrđeno, bio je relativno velik (oko 19%). Među onima za koje postoji podatak o duševnom stanju, u spisu se nalazi podatak da je to stanje normalno (oko 75%). U spisima se samo za dva ispitanika nalazi podatak da su dušev-

no bolesni i samo za 10, tj. manje od 1% da su psihopati. Zbog toga i podaci o duševnom stanju nisu ni mogli bitnije utjecati na marginalne frekvencije prijedloga javnog tužioca i odluke suda. Ipak, i pored izrazito reduciranog varijabiliteta registriranih patoloških aberacija u spisima, te je varijabla bila značajno povezana kako sprijedlogom javnog tužioca tako i s odlukom suda (za javnog tužioca: $X^2 = 78.43$, $df = 14$, $P < 10^{-6}$; za sud: $X^2 = 61.36$, $df = 16$, $P < 10^{-6}$). No, korelacije između podataka o duševnom stanju maloljetnika i predložene ili izrečene sankcije, relativno su niske. Za sud: $Q(I,J) = .24$, a za javnog tužioca: $Q(I,J) = .29$. Opaža se i određena asimetrična relacija te varijable s predloženom ili izrečenom sankcijom, no zbog male veličine međusobne povezanosti, teško je dati posebno značenje asimetričnim koeficijentima asocijacije.

3.4.5 Relacije između prijedloga javnog tužioca i odluke suda s činjenicom je li maloljetnik rođen u braku ili izvan braka

Bračna i vanbračna djeca izjednačena su zakonom u svim svojim pravima. Društveni realiteti sadrže međutim, niz diskriminativnih elemenata koji nesumnjivo mogu utjecati na različito tretiranje ličnosti, razvoja i životnog puta vanbračnog djeteta. Nerijetko se upravo kod maloljetnih delinkvenata, koji su vanbračno rođeni, susrećemo s pojavom težih prilika u kojima žive. Moglo se stoga pretpostaviti da će ta okolnost neposredno ili posredno utjecati na odluke organa krivičnog postupka pri izboru adekvatne sankcije. Vanbračno je dijete najčešće prepušteno brizi samo samohrane majke ili tuđim osobama. Pretpostavili smo da bi upravo to moglo inicirati izricanje institucionalnih sankcija, jer manjkaju pretpostavke

za tretman i socijalnu rehabilitaciju u sredini u kojoj žive.

Povezanost između odluke suda i prijedloga javnog tužioca, s jedne strane, i informacije koje su organi krivičnog postupka imali o tome je li dijete bračno ili vanbračno, statistički je značajna. (Za javnog tužioca: $X^2 = 54.56$, $df = 11$, $P < 10^{-6}$; za sud: $X^2 = 55.59$, $df = 10$, $P < 10^{-6}$). Premda je ta povezanost značajna, ona je niska (za javnog tužioca: $Q(I,J) = .30$, za sud $Q(I,J) = .29$) i totalno asimetrična (za javnog tužioca: $Q(I/J) = .18$, $Q(J/I) = .42$; za sud: $Q(I/J) = .17$, $Q(J/I) = .41$). Slaba povezanost tih varijabli bez sumnje proistječe otuda što je to tek marginalna informacija za organe krivičnog postupka i utječe samo na izbor sankcija pod vidom njihove podobnosti da maloljetnika isključe iz nepovoljne sredine, a vjerojatno i indirektno ta okolnost utječe na odluku suda i prijedlog javnog tužioca, jer, redovito, teže lične i porodične prilike nisu nepovezane s modalitetima učinjenih krivičnih djela.

Asimetričnost relacija, zbog koje je veza između odluke odnosno prijedloga o sankciji, tretirane kao nezavisne varijable ite informacije znatno se veća, nego kad se logički red varijabli izmijeni; to se može pripisati poglavito tome što i tužioci i sud izriču institucionalne mjere, a osobito one koje um anjoj mjeri imaju značaj kazne u relativno mnogo većoj mjeri kod maloljetnika koji su vanbračna djeca. No, podatak o tome je li maloljetnik bračno ili vanbračno dijete, relativno malo utječe na dijapazon sankcija koje se izriču ili predlažu, jer na sankcije, bez sumnje, utječu i druge relevantne okolnosti.

3.4.6 Relacije između prijedloga javnog tužioca i odluke suda s podacima da li su roditelji živi i da li žive zajedno ili odvojeno

Veza između prijedloga javnog tužioca i odluke suda spodatkom da li su roditelji, živi, niska je, asimetrična, ali još uvijek značajna (za javnog tužioca: $X^2 = 38.31$, $df = 17$, $P = .002$; $Q(I,J) = .24$; $Q(I,J) = .24$; za sud: $X^2 = 34.83$, $df = 26$, $P = .004$; $Q(I,J) = .24$). Asimetričnost veza je takva da je korelacija između prijedloga javnog tužioca ili odluke suda na temelju te varijable znatno manja, nego kad se prijedlog odnosno odluka tretiraju kao nezavisne varijable. U slučajevima kada je nedostajao bilo koji roditelj, nešto su češće izricane institucionalne nego izvaninstitucionalne sankcije. U slučajevima kad su oba roditelja bila živa, znatno je češće izrican ukor i pojačani nadzor roditelja, a rjeđe sve institucionalne sankcije.

Vidljiva je veća povezanost između prijedloga javnog tužioca odnosno odluke suda i podatka o tome da li roditelji žive zajedno ili odvojeno (za javnog tužioca: $X^2 = 129.40$, $df = 23$, $P < 10^{-6}$, $Q(I,J) = .32$; za sud: $X^2 = 125.76$, $df = 21$, $P < 10^{-6}$, $Q(I,J) = .30$). I u toj varijabli u usporedbi s prijedlogom ili odlukom sankcije, koeficijenti korelacije pokazuju izrazitu asimetričnost (za javnog tužioca: $Q(I/J) = .26$, $Q(J/I) = .38$; za sud: $Q(I/J) = .26$, $Q(J/I) = .34$). Očito je, prema tome, da je taj podatak kao nezavisna varijabla bio manje povezan odlukama organa krivičnog postupka, nego što su te odluke tretirane kao nezavisne varijable bile povezane s informacijama o toj okolnosti.

U 64% slučajeva roditelja maloljetnika živjeli su zajedno. Relativno mnogo maloljetnika potječe iz porodica razvedenih roditelja (17%) ili porodica gdje roditelji ne žive zajedno zbog raznih drugih razloga (16%). I

tužiocima i sud institucionalne su sankcije sustavno rjeđe predlagali odnosno izricali maloljetnicima iz cjelovitih porodica negoli onima gdje roditelji žive odvojeno, bilo zato što su formalno razvedeni ili odvojeni zbog drugih razloga. Djetetu razvedenih odnosno rastavljenih roditelja ukor i mjera pojačanog nadzora roditelja znatno se rjeđe izriče nego onom i cjelovite porodice. Pojačani nadzor organa starateljstva izrican je također prilično rijetko djeci iz necjelovitih porodica, a nešto češće djeci iz cjelovitih porodica.

Konstatirani značaj analiziranih obilježja možemo objasniti s dva aspekta: smrt jednog od roditelja, kao jednog od parcijalnih faktora ponašanja, odavno je predmetom posebne pažnje kriminologa. Značajno je, naravno, koji je roditelj umro, kao i u kojoj je dobi maloljetnik ostao bez tog roditelja. Na temelju britanske analitičke škole, proces introjekcije image oca osnovni je mehanizam u formiranju superega. Smrt jednog od roditelja, pogotovo oca, najčešće narušava i ekonomski status porodice, kao i kontrolu maloljetnikova ponašanja, pa sve te okolnosti zajedno mogu utjecati na sadržaj, opseg i intenzitet poremećenja u ponašanju. S druge pak strane nedostatak jednog od roditelja, gledano s aspekta tehnologije izvršenja sankcije, vjerojatno umanjuje efikasnost i pozitivnu prognozu izvaninstitucionalne sankcije, pogotovo pojačanog nadzora roditelja i pojačanog nadzora organa starateljstva.

Oba spomenuta aspekta vjerojatno su odgovorna za konstatirano pomicanje kriterija javnog tužioca i suda od izvaninstitucionalnih na zavodske sankcije.

Razvod roditelja ili odgojni život roditelja ubraja se gotovo u klasična obilježja kojima gotovo svi kriminolozi, bez obzira na njihovu orijentaci-

ju, daju veliko značenje za nastanak, opseg i pojavne oblike delinkventnog ponašanja djece i omladine. I ovdje treba, naravno, uvažavati da je fenomen odveć složen a da bi se mogao svesti na jednostavne relacije, kao i na samu konstataciju da li su roditelji razvedeni ili nisu, odnosno da li žive ili ne žive zajedno. Značajno je također u kojem se stadiju razvoja maloljetnika zbio razvod ili odvojeni život roditelja, je li došlo do narušavanja ekonomskog statusa roditelja iz kojeg je maloljetnik ostao, da li se i kakav supstitut pojavio na mjestu jednog od roditelja, a posebno bi bilo značajno utvrditi je li razvodom ili odvojenim životom roditelja maloljetniku smanjena klima međuljudskih odnosa koja negativno djeluje na razvoj mlade ličnosti, ili se razvod ili odvojeni život roditelja zbio nakon dugogodišnjih teških poremećenja u porodici u prisutnosti maloljetnika.

3.4.6 Relacije između prijedloga javnog tužioca i zanimanja maloljetnikova oca

Očevo zanimanje ključna je statusna varijabla maloljetnika. Kao što su pokazala istraživanja Saksida i Petrovića (1972) i Saksida Petrovića, Momirovića (1973), očevo zanimanje, često povezano i sa stupnjem njegovih kvalifikacija, dominantno određuje generalni faktor socijalnog statusa. Ekonomski status, društvena participacija i gotovo sve varijable socijalizacijskog i sankcijskog subsistema također su u tijesnoj vezi s očevim zanimanjem i kvalifikacijom. Istraživanja koja su proveli Tarbuk, Gredelj, Hošek, Momirović i Štelec (1973) i Petrović, Gredelj, Momirović i Tarbuk (1973) pokazala su da očevo zanimanje i kvalifikacija bitno utječe na izbor poziva djeteta, stupanj njegova školskog uspjeha i vrstu i stupanj profesionalnog usmjeravanja nakon za-

vršetka školovanja prvog i drugog stupnja.

Istraživanja provedena radi toga da se utvrdi povezanost između nekih statusnih varijabli, a pogotovo između očeva zanimanja i razine kognitivnih i regulativnih funkcija centralnog živčanog sistema, pokazala su da između te varijable i tradicionalnih fizioloških varijabli postoji vrlo visoka veza (Momirović i suradnici, 1966—1973).

Očevo zanimanje povezano je, prije svega, s objektivnim ekonomskim uvjetima uk ojima maloljetnik živi, a zatim s intenzitetom i vrstom intelektualnog treninga koji je bez sumnje različit u porodicama s različitom kulturno m razinom, a koji je većinom određen upravo očevim zanimanjem. Zbog toga očevo zanimanje ima direktan i indirektan utjecaj na adaptivni potencijal maloljetnika.

Razumljivo je stoga da očevo zanimanje može uvelike utjecati i na odluku organa krivičnog postupka pri izboru adekvatne sankcije. Splet spomenutih faktora, čije ishodište nalazimo u zanimanju i očevoj kvalifikaciji, u svojoj interakciji nesumnjivo može imati relevantno značenje za prognozu uspješnosti tretmana u okviru procesa izvršenja neke sankcije.

Veza između prijedloga javnog tužioca i očeva zanimanja, vrlo je značajna ($X^2 = 155.51$, $df = 48$, $P < 10^{-6}$). Ako se Pearsonov koeficijent primijeni kao nepristran estimator simetričnog koeficijenta korelacije, na temelju njegove veličine ($Q(I,J) = .43$) može se zaključiti da je znatan dio varijabiliteta prijedloga javnog tužioca i te statusne varijable zajednički. I ostale simetrične mjere asocijacije pokazuju da su te dvije varijable u numerički relativno niskoj, ali je realno u znatnoj vezi, s obzirom na to da statusna razina djeteta utječe na proces odluke javnog tužioca u mjeri ko-

ja nije predviđena nikakvim odredbama KZ-a. ($R(I,J) = .34$, $C = .36$, $R = .15$) Relacije tih varijabli međusobno su potpuno asimetrične ($R(I/J) = .28$, $R(J/I) = .34$; $Q(I/J) = .39$, $Q(J/I) = .47$). Mogućnost poboljšanja predikcije pripadanja marginalnim kategorijama međutim je niska, ali potpuno simetrična. Svi λ koeficijenti su .03.

Očito je da je varijabilitet prijedloga javnog tužioca za fiksne kategorije očeva zanimanja maloljetnika veći negoli je varijabilitet očeva zanimanja maloljetnika za fiksne prijedloge javnog tužioca. To se vidi i po redukciji marginalnih entropija varijabli, ako je poznata ma koja od njih. Entropija prijedloga javnog tužioca numerički je znatno veća od entropije očeva zanimanja, pa je za redukciju marginalnih entropija .26 bita relativna redukcija entropije javnog tužioca manja.

Najveći postotak maloljetnika potječe iz obitelji gdje je otac radnik (49%). Znatno ih manje potječe (oko 14%) iz obitelji gdje je otac službenik. S obzirom na to da je riječ o maloljetnicima, broj onih kojih je otac penzioner, neočekivano je velik (oko 14%). Vrlo je malo onih kojima je otac poljoprivrednik (oko 7%), što je i razumljivo, jer maloljetnici iz ruralnih sredina u veoma maloj mjeri sudjeluju u delinkventnoj populaciji. U znatnom postotku slučajeva javni tužilac nije raspolagao s podatkom o očevu zanimanju (oko 11%), a za određeni broj maloljetnika u spisu nije niti postojao podatak da je očevo zanimanje nepoznato, a još manje podatak o njegovu stvarnom zanimanju.

Tužilac predlaže maloljetnički zator u relativno mnogo većoj mjeri za maloljetnike kojih je otac poljoprivrednik, nego za maloljetnike čiji su očevi drugih zanimanja. U svim ostalim slučajevima učestalost prijedloga javnog tužioca da se izrekne ta

sankcija u funkciji zanimanja maloljetnikova oca, odgovara učestalosti koja je u skladu s marginalnim funkcijama očeva zanimanja i marginalno frekvencijom prijedloga maloljetničkog zatvora.

Može se postaviti hipoteza koja će biti provjerena u daljem toku analize, tj. da je ta pojava posljedica veće učestalosti krvnih delikata kod maloljetnika koji potječu iz ruralnih aglomeracija. Ta je hipoteza bila provjerena analizom asimetrične povezanosti između očeva zanimanja i intenziteta i vrste krivičnog djela protiv života i tijela. Ta je veza vrlo visoka; zajednička varijanca iznosi čak 25%, što je mnogo više od zajedničke varijance između očeva zanimanja i vrste i težine protivimovinskih delikata, koja ne dostiže žniti 5%.

Obustavu postupka tužiocima, relativno, mnogo rjeđe predlažu za maloljetnike kojih je otac radnik, a češće za one kojih je otac službenik, penzioner, kao i za one čiji je otac poljoprivrednik. Pri delinkventnim ekscesima maloljetnih osoba iz ruralnih sredina, vjerojatno je, relativno, češće riječ o maloljetnicima čiji su delikti posljedica ekscesa uvjetovanog trenutačnim stanjem okolnosti, nego odgojnom zapuštenošću koja bi bila rezultat negativnog procesa razvoja.

Zakonski kriterij za primjenu načela oportuniteta naveden u čl. 429. ZKP-a predviđa, uz ostalo, da javni tužilac ne pokrene postupak, ili da u vezi s čl. 438. ZKP predloži obustavu postupka samo onda kad okolnosti djela, ličnosti i sredine u kojoj maloljetnik živi jamče da maloljetnik neće ubuduće činiti krivična djela bez da bude podvrgnut nekom pedagoškom tretmanu u okviru izvršenja neke sankcije. S obzirom na socijalni status službeničke i penzionerske porodice, može se pretpostaviti da su u tim sredinama češće ostvareni uvjeti

koje čl. 429. ZKP-a zahtijeva za primjenu načela oportuniteta, nego što je to slučaj u radničkim obiteljima. Koliko se god na prvi pogled diferencijalni tretman radničke djece od djece očeva drugih zanimanja, u odnosu prema prijedlogu da se postupak obustavi, oslonom na načelo oportuniteta činio kao posljedica nepravednog stava prema radničkoj djeci i zbog toga kao instrument koji objektivno potpomaže socijalnu diferencijaciju, ipak nema sumnje da su objektivne okolnosti u radničkim porodicama redovito nepovoljne ili manje povoljne i da je procjena tih okolnosti, a ne procjena klasne pripadnosti, osnovni povod za takav diferencijalni tretman. Naravno, ne može se isključiti ni svjesnim ili svjesnim faktorima uvjetovan stav javnog tužioca koji drugačije valorizira okolnosti povezane s djelom i okolnosti povezane sličnosti i prilikama djece koja potječu iz sloja kojemu sam pripada i djece koja potječu iz sloja kojemu sam ne pripada.

Što se tiče ukora, situacija je bitno drugačija. Ta se mjera nešto češće predlaže prema maloljetnicima kojih su roditelji radnici, službenici ili pripadaju ma kom zanimanju, a posebno prema onima čiji su roditelji poljoprivrednici. Međutim, ta se mjera mnogo rjeđe predlaže kada očevo zanimanje nije poznato. Toj je fenomen možda, posljedica što je povezan s činjenicom da maloljetnikov otac nije poznat, te da maloljetnik potječe iz nepotpune porodice. Kako se u takvoj porodici u relativno većoj mjeri susrećemo s faktorima koji nepovoljno utječu na razvoj maloljetnika, to je i razumljivo da će u tim situacijama biti rjeđe indicirana odgojna mjera ukora nego druge odgojne mjere.

Iako je disciplinski centar mjera koja se rijetko predlaže, a i to samo u nekim republikama u kojima za izvršenje mjere postoje potrebni uvjeti,

i ovdje su javni tužioci tu mjeru mnogo rjeđe predlagali prema radničkoj djeci, a mnogo češće prema službeničkoj djeci. Hipotetsko objašnjenje tog fenomena mogli bi naći u hipotezi da odgojna situacija maloljetnika iz radničke porodice mnogo češće zahtijeva jedan kontinuiran pedagoški tretman, dok je to u manjoj mjeri slučaj kod maloljetnika koji žive u prilikama determiniranim boljim socijalnim statusom. Disciplinski se centar po uputi zakonodavstva i izriče kod maloljetnika čiji je delikt više odraz obijesti, drskosti i općenito stjecajem slučajnih okolnosti (situacijski delikt), nego što je posljedica negativnog procesa odgojnog razvoja koji se razvija pod nepovoljnim prilikama radničke porodice. Tužioci, dakle, predlažući tu mjeru, vjerojatno procjenjuju mogućnost porodice da pod povoljnim okolnostima prihvati i nastavi proces preodgoja započeti u disciplinskom centru, vodeći, dakaiko, pri tome brigu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim uvjetima za obavljanje takvog preodgoja.

Pojačani se nadzor roditelja predlaže izrazito češće radničkoj djeci, nešto rjeđe službeničkoj djeci, penzionera i poljoprivrednika, a izrazito rijetko onima kod kojih je očevo zanimanje nepoznato. Taj prividno paradoksalni fenomen, jer se na prvi pogled ne može smatrati razboritim prijedlog da se maloljetnik bez dodatne društvene intervencije i dužeg nadzora organa starateljstva ostavi u sredini za koju smo uvodno istakli da nije objektivno povoljna za njegov psihofizički razvoj, ima međutim jedno plauzabilno objašnjenje. Nameće se, naime, misao da radničke porodice posjeduju pedagoški potencijalni, ili bi blaže kazano mogla voditi više nadzora nad maloljetnikom, nego što to stjecajem objektivnih okolnosti čini, pa se predlaganjem odgojne mjere pojačanog nadzora roditelja u relativ-

no većoj mjeri nego kod službeničke djece, očito želi aktivizirati postojeća, ali nedovoljno iskorištena mogućnost radničke porodice da više pažnje svrati odgoju svog djeteta. Naravno, da tužilac ne može predložiti tu mjeru gdje očevo zanimanje nije poznato, jer tamo niti ne postoje uvjeti da se, bez obzira na upozorenje organa krivičnog postupka, promijeni postojeće stanje. Pri tome javni tužilac, vjerojatno, procjenjuje da nadzor roditelja nije bio dovoljan i da sud mora upozoriti roditelje da više pažnje svrate svome djetetu. Pri tome javni tužilac, vjerojatno, ne smatra da je takvo upozorenje efikasna mjera prema službeničkoj djeci i penzionera, jer tamo i tako postoje objektivni i subjektivni uvjeti da se djelotvornije utječe na maloljetnikov odgoj i ponašanje, pa kad on unatoč tome delinkvira, malo je vjerojatno da bi pojačani nadzor roditelja bio dovoljno efikasna mjera za korekciju njegova ponašanja.

Nešto su drugačiji kriteriji pri prijedlogu javnog tužioca da se izrekne odgojna mjera pojačanog nadzora organa starateljstva. Tu mjeru javni tužilac sustavno češće izriče prema radničkoj djeci, kao i prema službeničkoj i djeci penzionera, vrlo rijetko prema obrtničkoj djeci i onih koji samostalno obavljaju svoju profesiju, nikada kod pomažućeg člana domaćinstva, a rjeđe kod djece poljoprivrednika.

Postavlja se pitanje zašto se relativno jednako često predlaže izricanje pojačanog nadzora organa starateljstva radničkoj i službeničkoj djeci i djeci penzionera, iako smo prije utvrdili da pri predlaganju drugih mjera, a pogotovo pri prijedlogu pojačanog nadzora roditelja, taj segment varijable i te kako diferencira prijedlog javnog tužioca? Taj nas problem sili na pretpostavku da različiti pedagoški uvjeti spomenutih tvrdnji kategorija zanimanja sadrže faktore koji u jedna-

koj mjeri determiniraju prijedlog javnog tužioca. Pojačani se nadzor organa starateljstva izriče kao intenzivnija intervencija u porodični odgoj maloljetnika, ali samo tamo gdje u samoj porodici postoji još onaj minimum pedagoških preduvjeta na koje organ starateljstva pri izvršenju odgojne mjere može osloniti, s kojima može surađivati, pomoći im, te podsticati i osposobljavati njihov vlastiti pedagoški potencijal. U radničkoj će obitelji vjerojatno biti nekih situacija koje zahtijevaju aktiviranje latentno postojećih mogućnosti i snaga, a u službeničkoj će porodici biti potrebno istim metodama pojačanog nadzora organa starateljstva potpomoći već aktualizirane i prisutne napore za korekciju maloljetnikova ponašanja.

Odgojni se zavod nešto rjeđe predlaže radničkoj djeci, no što bi se moglo očekivati, prema zakonima slučaja, jednako često prema službeničkoj djeci, kao što bi se pod nultom hipotezom moglo očekivati, a znatnoće prema djeci penzionera. Javni tužilac tu mjeru nije predlagao prema obrtničkoj djeci i onih koji samostalno obavljaju svoje zanimanje, nešto rjeđe prema djeci poljoprivrednika, a osobito često prema maloljetnicima kod kojih je očevo zanimanje nepoznato. To se posljednje može objasniti okolnošću da se u tom dijelu uzorka nalaze i maloljetnici kojih otac nije poznat, pa njihov specifičan stav vanbračnog djeteta već u relevantnoj mjeri indicira zavodski tretman.

Odgojno-popravni dom praktično se kod svih zanimanja izriče onoliko puta koliko i kada prijedlog javnog tužioca ne bi bio povezan sa zanimanjem maloljetnikova oca. Izuzetak je jedino slučaj kada u spisu nema informacija o tome kakvo ima zanimanje maloljetnikov otac, jer tada se češće predlaže, no što bi se na temelju nulte hipoteze moglo očekivati. Odgojno-popravni dom jest mjera koja

se, kao što je prije utvrđeno, predlaže za teža djela, kako to izakonodavac u čl. 77. KZ-a predviđa, pa je vjerojatno upravo to činilac koji određuje izricanje te mjere, tako da je očevo zanimanje irelevantno. No, kod maloljetnika, kojih očevo zanimanje nije poznato, vjerojatno je najčešće riječ o vanbračnoj djeci, a čini se da su njihove obiteljske prilike takve da pogoduju neadaptiranim oblicima ponašanja, zbog čega i dolazi do toga da vrše krivična djela, pa im se zato izriče sankcija koja je primjerena kako djelu tako i potrebi da budu podvrgnuti pedagoškom tretmanu.

Očito je, dakle, da javni tužilac u određenoj, premda nejednakoj, mjeri, pri predlaganju sankcije vodi brigu o socijalnom statusu maloljetnika na temelju zanimanja njegovog oca, a isto tako i o svim onim složenim okolnostima relevantnim za korekciju ponašanja maloljetnikova koji su u znatnoj mjeri određeni socijalnim statusom. Pri tome gotovo je sigurno da je očevo zanimanje u interakciji s mnogim okolnostima koje se tiču ne samo ličnosti i prilika u kojima maloljetnik živi nego i modalitetima ponašanja.

3.4.6.1 Relacije između odluke suda i zanimanje maloljetnikova oca

Kao što su relacije između očeva zanimanja i prijedloga javnog tužioca bile vrlo značajne, tako su, također, i veze između odluke suda i očeva zanimanja nešto manje, ali još uvijek vrlo značajne ($X^2 = 71.36$, $df = 28$, $P < 10^{-4}$). Primijenivši simetrični estimator veze između te dvije varijable, može se zaključiti da je mnogo manji dio varijance tih dviju varijabli zajednički ($Q(I,J) = .21$), no što je to bilo pri prijedlogu javnog tužioca. To znači da ta statusna varijabla ima manji utjecaj na odluku suda no pri prijedlogu javnog tužioca, a isto je vid-

ljivo i kod drugih simetričnih mjera asocijacije ($R(I,J) = .16$, $C = .26$, $R = .11$). Međutim, relacije tih varijabli gotovo su simetrične ($R(I/J) = .14$, $R(J/I) = .16$, $Q(I/J) = .20$, $Q(J/I) = .21$). Nema mogućnosti poboljšanja predikcije pripadanja marginalnim kategorijama jer su svi λ koeficijenti praktično .00. Ipak je varijabilitet odluke suda za fiksne kategorije očeva zanimanja maloljetnika nešto veći, negoli je varijabilitet očeva zanimanja za fiksne kategorije odluke suda. To se vidi i po redukciji marginalnih entropija varijabli, ako je poznata ma koja od njih. Entropija odluke suda numerički je veća od entropije očeva zanimanja maloljetnika, te je redukcija marginalnih entropija od .05 bita vrlo mala, ali relativno nešto manja pri odluci suda.

Sud osobito mnogo više izriče sankciju maloljetničkog zatvora maloljetnicima čiji su očevi poljoprivrednici, no što bi se po zakonu slučaja to moglo očekivati. Nešto više izriče maloljetnički zatvor i onim maloljetnicima čiji su očevi penzioneri, kao i onim samostalnih profesija. U drugim slučajevima, učestalost odluke suda da se donese neka sankcija u funkciji očeva zanimanja maloljetnika, odgovara učestalost koja je u skladu s marginalnim frekvencijama očeva zanimanja i marginalnim frekvencijama donesene odluke za maloljetnički zatvor. Ta veća povezanost odluke suda i maloljetnika čiji su očevi poljoprivrednici, vjerojatno je uzrokovana težinom učinjenih krivičnih djela.

Sankciju odgojno-popravni dom sud nešto češće izriče maloljetnicima čiji su očevi radnici i onim čiji očevi samostalno obavljaju neku profesiju. Osobito se često izriče ta sankcija onim maloljetnicima čiji su podaci o očevu zanimanju nepoznati. Rjeđe se sankcija izriče maloljetnicima čiji su očevi službenici, penzioneri i poljoprivrednici. Kao što je istaknuto pri

prijedlogu javnog tužioca, odgojno-popravni dom se izriče za ona krivična djela za koja se utvrdi da su teža, te je to, vjerojatno, upravo onaj faktor koji određuje izricanje te sankcije, a očevu je zanimanje irelevantno. Budući da se ponajviše izriču te sankcije maloljetnicima kojih je očevu zanimanje nepoznato, vjerojatno je riječ o vanbračnoj djeci, što pogoduje neadaptiranom ponašanju.

Nešto je drugačija situacija pri izricanju sankcije upućivanja u odgojni zavod. Ta se mjera najčešće izriče onim maloljetnicima kojih je očevu zanimanje nepoznato i maloljetnicima čiji su očevi penzioneri. Nešto se rjeđe ta mjera izriče radničkoj djeci. Polazeći od pretpostavke da nepoznato očevu zanimanje indicira postojanje vanbračnog statusa maloljetnika, sudovi izriču tu zakonsku mjeru radi sigurnije kontrole pri korekciji ponašanja maloljetnika.

Pojačani nadzor organa starateljstva osobito često izriču sudovi maloljetnicima čiji su očevi penzioneri, a radničkoj i službeničkoj djeci jednako često kao što bi se po nultoj hipotezi moglo očekivati. Ta se odgojna mjera rjeđe izriče djeci poljoprivrednika i onima čije je očevu zanimanje nepoznato. Pojačani nadzor organa starateljstva je sankcija koja uključuje pojačanu društvenu kontrolu te se pretpostavlja da sama porodica nije kadra kontrolu i korekciju ponašanja maloljetnika vršiti. Zato i relativno povećano izricanje te sankcije maloljetnicima čiji su očevi penzioneri ima svoje opravdanje, što se očitovalo i pri zavodskoj mjeri odgojni zavod.

Pojačani nadzor roditelja sudovi izriču posebice često radničkoj djeci, a nešto rjeđe službeničkoj djeci i slobodnih profesija, iako češće no što bi se po zakonu slučaja moglo očekivati. Rijetko se ta sankcija izriče djeci penzionera, poljoprivrednika, a osobito

maloljetnicima kojima je očevu zanimanje nepoznato.

Odgojnu mjeru disciplinskog centra sudovi izriču češće službeničkoj djeci. Djeci penzionera, slobodne profesije, poljoprivrednika i onima kojima je očevu zanimanje nepoznato, ta se mjera rjeđe izriče.

Ukor sudovi izriču češće djeci poljoprivrednika, radničkoj i službeničkoj, a posebice rijetko onim maloljetnicima kojima je očevu zanimanje nepoznato.

Kao što je istaknuto u početku ovog poglavlja, opća povezanost između sudske odluke i očeva zanimanja maloljetnika manja je, no pri prijedlogu javnog tužioca. Ta činjenica pokazuje da sud, iako u određenoj mjeri vodi brigu o socijalnom statusu maloljetnika, koji je odraz zanimanja njegovog oca, uzimlje u obzir i mnoge druge činjenice koje ocjenjuje važnim za donošenje odluke. Pri tom su nužno te činjenice slabo povezane sa statusnim dimenzijama delinkvenata, pa je zbog toga utjecaj socijalnog statusa delinkvenata na proces donošenja odluke suda mnogo slabiji nego na proces donošenja odluke javnog tužioca.

3.4.7 Relacija između prijedloga javnog tužioca i odluke suda sa zanimanjem maloljetnikove majke

Majčino zanimanje, kao i očevu, važna je statusna varijabla maloljetnika, tim više što je i očevu zanimanje u korelaciji ($Q(I,J) = .45$) s majčinim zanimanjem. Vjerojatnije je da će zanimanje roditelja, a tako i majčino, utjecati na ekonomsku i kulturnu razinu obitelji što će imati uticaja na razvoj maloljetnika. Zbog toga mnoge konstatacije koje se odnose na očevu zanimanje, odnose se donekle i na majčino zanimanje maloljetnika.

Zanimljivo je konstatirati da su veze između prijedloga javnog tužioca odnosno odluke suda i majčina zanimanja značajne, a posebno za prijedlog javnog tužioca (za javnog tužioca: $X^2 = 365.26$, $df = 35$, $P < 10^{-6}$; za sud: $X^2 = 48.44$, $df = 27$, $P = .007$). Ukoliko zanemarimo asimetričnost relacija, može se zaključiti na temelju veličina koeficijenta korelacije kako je mnogo veći zajednički varijabilitet između te statusne varijable i prijedloga javnog tužioca ($Q(I,J) = .46$) nego između nje i odluke suda ($Q(I,J) = .19$). Druge mjere asocijacije pokazuju istu tendenciju, te iako su te mjere numerički relativno niske, one su realno značajne, a osobito za prijedlog javnog tužioca (za javnog tužioca: $R(I,J) = .37$, $C = .49$, $R = .20$; za sud: $R(I,J) = .15$, $C = .21$, $R = .09$). Relacije tih varijabli mnogo su više bliži nultu umlhw y rdgovc eniatx bfsf asimetrične pri prijedlogu javnog tužioca ($Q(I/J) = .40$, $Q(J/I) = .50$; $R(I/J) = .29$, $R(J/I) = .37$) nego pri odluci suda ($Q(I/J) = .18$, $Q(J/I) = .21$; $R(I/J) = .13$, $R(J/I) = .14$). Mogućnost poboljšanja predikcije pripadanja marginalnim kategorijama pri prijedlogu javnog tužioca niska je, ali asimetrična, tako da je moguća bolja predikcija majčina zanimanja ukoliko je poznat prijedlog javnog tužioca ($\lambda(J/I) = .10$), nego da se na temelju majčina zanimanja predvidi prijedlog javnog tužioca ($\lambda(I/J) = .02$). Ne može se poboljšati predikcija marginalnih varijabli pri odluci suda jer su sve λ praktično .00.

Najveći postotak maloljetnika potječe iz obitelji u kojima je majka domaćica (51%). Znatno ih manje potječe iz obitelji u kojima je majka radnica (30%). Samo oko 2% majke su im poljoprivrednice, oko 6% službenice i oko 5% penzionerke, a oko 6% je nepoznatog zanimanja, odnosno u spisu ne postoje podaci o majčinu zanimanju. Prema tim podacima možemo

zaključiti, ako isključimo kategoriju nepoznato, da je 43% majki bilo u radnom odnosu.

Javni tužilac predlaže obustavu postupka mnogo više kod onih maloljetnika kojima majčino zanimanje nije poznato, kao i onima kojima su majke poljoprivrednice, a mnogo manje kojima su majke radnice i kućanice. Vrlo je teško objasniti te podatke, a pogotovo ako se želi pronaći uzročno-posljedična veza. Ipak, možemo pretpostaviti da su javni tužiocci pronašli više razloga za primjenu načela oportuniteta kod maloljetnika kojima su majke poljoprivrednice, i u vezi s tim što su i delikti maloljetnika bili lakše prirode. Slična je tendencija, ali ne tako izražena, i kod maloljetnika kojim su majke službenice.

Lakše je dati obrazloženje u vezi s očevim zanimanjem i prijedlogom javnog tužioca, premda su koeficijenti asocijacije kvantitativno nešto manji, no što je to slučaj pri prijedlogu javnog tužioca i majčina zanimanja. Naime, statusna kategorija kućanica, u zanimanju majki, nekonzistentno se ponaša u odnosu prema prijedlogu javnog tužioca i od luke suda, jer pri tom statusu majki postoje češći prijedlozi javnog tužioca i odluke suda za odgojne mjere ukora, pojačanog nadzora roditelja i maloljetničkog zatvora. Ako se pretpostavi da majke kućanice vode veću brigu o djeci, onda su razumljive izvaninstitucionalne odgojne mjere, ali zasada se ne može objasniti zašto se od svih zavodskih sankcija relativno najviše predlaže i izriče maloljetnički zatvor kod maloljetnika kojima su majke kućanice.

Ipak je potrebno istaknuti kako na prijedlog javnog tužioca mnogo više utječe majčino zanimanje maloljetnika, no što je to slučaj pri odluci suda. Sud je neovisniji o svojim odlukama od majčina zanimanja maloljetnika i to vjerojatno zbog toga što imajući

više kontakta s majkama, njihovo zanimanje toliko ne utječe na njihove odluke koliko ponašanje majki za vrijeme kontakta, a kod javnog tužioca to manje dolazi do izražaja.

3.4.8 Relacije prijedloga javnog tužioca i odluke suda prema brizi roditelja za maloljetnike

Briga roditelja za maloljetnike jedan je od važnih faktora koji organi krivičnog postupka moraju uzeti u obzir radi procjene okolnosti u kojima maloljetnik živi. Te okolnosti imaju utjecaja na tok razvoja maloljetnika i zato briga porodice o maloljetniku može imati utjecaja na prijedloge javnog tužioca, odnosno odluke suda.

U analizama se nije konstatiralo opće stanje porodice, tj. brine li se porodica ili ne za maloljetnika, već su se posebno uzimali podaci o brizi oca, a posebno o brizi majke. U te su varijable uključene kategorije: redovito se brine, brine se samo površno, uopće se ne brine i nepoznato.

Veze između očeve brige odnosno majčine i prijedloga javnog tužioca, odnosno odluke suda, statistički su vrlo značajne. Za javnog tužioca i očevu brigu: $X^2 = 178.15$, $df = 39$, $P < 10^{-6}$, i majčina briga: $X^2 = 293.54$, $df = 33$, $P < 10^{-6}$. Za sud i očevu brigu: $X^2 = 98.56$, $df = 17$, $P < 10^{-6}$, i majčina briga: $X^2 = 124.47$, $df = 15$, $P < 10^{-6}$. Ako zanemarimo postojeće asimetrije među tim vezama, koeficijenti korelacije pokazuju da postoji veća zajednička varijanca između prijedloga javnog tužioca i očeve brige odnosno majčine o maloljetniku (za oca: $Q(I,J) = .46$, za majku $Q(I,J) = .49$), no što je to slučaj pri odluci suda (za oca: $Q(I,J) = .26$, za majku $Q(I,J) = .31$). I pri prijedlogu javnog tužioca i odluke suda postoji veća povezanost sa majčinom brigom za maloljetnika, no što je to slučaj s očevom brigom za maloljetnika. Ta se činjenica vjerojatno može protumači-

ti tako da se ili više cijeni majčina briga za maloljetnika, ili da ona neposredno utječe na donesene prijedloge ili odluke organa krivičnog postupka. Potrebno je također istaknuti kako je veća povezanost između prijedloga javnog tužioca i majčine brige ($R(I,J) = .41$, $C = .45$, $R = \check{c}.21$), nego između odluke suda i majčine brige o maloljetniku ($R(I,J) = .25$, $C = .32$, $R = .14$). Sud je, kako rezultati pokazuju, manje pod utjecajem te varijable od javnog tužioca.

Asimetrične su veze izražene u svim međusobnim relacijama. Opća je tendencija ova — ako se prijedlog javnog tužioca tretira kao varijabla zavisna od očeve brige odnosno majčine za maloljetnika, može se tvrditi kako je očeva briga odnosno majčina u osrednjoj mjeri utjecala na njegov prijedlog (za oca $R(I/J) = .30$, $Q(I/J) = .41$, za majku $R(I/J) = .29$, $Q(I/J) = .40$). Međutim, ako se očeva briga odnosno majčina tretira kao zavisna varijabla, koja se može prognozirati na temelju prijedloga javnog tužioca, onda se relacije među tim varijablama naglo povećavaju (za oca $R(J/I) = .51$; za majku $R(J/I) = .41$, $Q(J/I) = .55$).

Ista je tendencija i pri odluci suda, samo mnogo manja, ali statistički ipak sa značajnim koeficijentima korelacije. Ako se odluka suda tretira kao varijabla zavisna od očeve brige odnosno majčine (za oca $R(I/J) = .17$, $Q(I/J) = .24$; za majku $R(I/J) = .19$, $Q(I/J) = .27$), može se tvrditi kako je roditelja briga manje utjecala na odluku suda. Ako se pak roditeljska briga tretira kao varijabla koja se može prognozirati na temelju odluke suda, onda se te relacije nešto povećavaju (za majku $R(J/I) = .25$, $Q(J/I) = .35$; za oca $R(J/I) = .20$, $Q(J/I) = .29$).

Poboljšanje prognoze marginalne varijable na temelju poznavanja druge, različito je u odnosu prema tome

da li je riječ o očevoj brizi ili o majčinoj brizi. Dok je poboljšanje prognoze praktično .00 pri svim λ između odluke suda i očeve brige i vrlo niska između odluke suda i majčine brige o maloljetniku ($\lambda(I/J) = .02$, $\lambda(J/I) = .00$, $\lambda = .02$), pri prijedlogu javnog tužioca postoji nešto veća mogućnost prognoziranja jedne varijable na temelju druge (za oca $\lambda(I/J) = .02$, $\lambda(J/I) = .04$, $\lambda = .03$; za majku $\lambda(I/J) = .03$, $\lambda(J/I) = .11$, $\lambda = .06$). Posebno je važno istaknuti — ako se pozna prijedlog javnog tužioca, tada se može sv ećom sigurnošću prognozirati majčina briga o maloljetniku, nego ako se pozna majčina briga, da se prognozira prijedlog javnog tužioca.

Potrebno je istaknuti kako očeva briga i majčina briga u vrlo visokoj međusobnoj korelaciji, a također značajnim i često relativno vrlo visokim vezama sastalim varijablama, na temelju kojih se može procijeniti maloljetnikova ličnost i prilike u kojima živi. Osim toga, te su varijable povezane i svažnim varijablama na temelju kojih se može procijeniti maloljetnikovo ponašanje u porodici, školi ili na radnom mjestu. Posebno je značajna veza između očeve i majčine brige i maloljetnikove sklonosti da vrši krivična djela protiv života i tijela. Ta je veza nekoliko puta veća od također značajne povezanosti između očeve i majčine brige i maloljetnikove sklonosti da čini krivična djela protiv imovine.

Javni tužioci daju relativno najčešće prijedlog za obustavu postupka kada postoji podatak o redovnoj očevoj i majčinoj brizi, i to mnogo više no što bi se po zakonu slučajnosti moglo očekivati.

Javni tužilac i sud predlažu i izriču relativno najčešće odgojnu mjeru ukor kada postoji podatak o redovnoj očevoj i majčinoj brizi majke o matri predlaganju odnosno izricanju od-

gojne mjere disciplinski centar i pololjetniku. To se, također, događa i jačani nadzor roditelja.

Pri odgojnoj mjeri pojačani nadzor organa starateljstva, sud tu mjeru najčešće izriče kada se znade da je očeva briga površna ili ako postoji podatak da se otac ne brine o maloljetniku. I javni tužioci predlažu tu mjeru češće kada je očeva briga povremena ili se otac uopće ne brine za maloljetnika. Znači da izvaninstitucionalne mjere organi krivičnog postupka najčešće predlažu odnosno izriču kada im je poznato da se otac i majka brinu o maloljetniku.

Pri institucionalnim sankcijama imamo obratnu sankciju. Te se sankcije najčešće predlažu i izriču u onim slučajevima kada postoji podatak da se otac i majka povremeno brinu o maloljetniku i onda kada te brige roditelja uopće nema ili u onim slučajevima kada taj podatak nije poznat organima krivičnog postupka.

Već i sama logična konzistentnost tih podataka pokazuje kako javni tužilac i sud vode brigu o okolnostima u kojima maloljetnik živi; ako smatraju da su te okolnosti nepovoljne za korekciju ponašanja, procjenjuju da bi institucionalne sankcije bile najadekvatnije.

3.4.9 Relacije između prijedloga javnog tužioca i odluke suda s podatkom s kim maloljetnik živi u zajednici

Marginalna kategorija varijable s kim maloljetnik živi u zajednici pokazuje da maloljetnici u najvećem postotku žive zajedno s oba roditelja (63%), zatim samo s majkom (15%), s ocem i maćehom (5%), u domu (5%), s majkom i očuhom (4%), samo socem (2%), s djedom ili s bakom (2%), sm ajkom i priležnikom (0,1%), s bračnim drugom (0,1%) i ostalo (0,4%).

Ta je varijabla značajno povezana s prijedlogom javnog tužioca ($X^2 = 222.64$, $df = 53$, $P < 10^{-6}$) kao i s odlukom suda ($X^2 = 218.67$, $df = 45$, $P < 10^{-6}$). Na temelju veličine simetričnog koeficijenta korelacije može se zaključiti da je znatan dio zajedničkog varijabiliteta između te varijable i prijedloga javnog tužioca ($Q(I,J) = .42$) kao i odluke suda ($Q(I,J) = .38$). I ostale mjere simetrične asocijacije, također, pokazuju da je prijedlog javnog tužioca znatno povezan s podatkom s kim maloljetnik živi ($R(I,J) = .34$, $C = .41$, $R = .13$). Slična je situacija između odluke suda i varijable s kim maloljetnik živi. Veze koje su izražene simetričnim koeficijentom asocijacije imaju isto značenje, ali su te veze nešto više no što je to slučaj pri prijedlogu javnog tužioca ($R(I,J) = .30$, $C = .42$, $R = .19$). Relacije tih varijabli potpuno su asimetrične, (za javnog tužioca ($R(I/J) = .27$, $R(J/I) = .34$, $Q(I/J) = .37$, $Q(J/I) = .46$; za sud: $R(I/J) = .25$, $R(J/I) = .30$, $Q(I/J) = .35$, $Q(J/I) = .41$). Mogućnost poboljšanja predikcije marginalnih kategorija vrlo je niska, ali i asimetrična (za javnog tužioca: $\lambda(I/J) = .04$, $\lambda(J/I) = .02$, $\lambda = .04$; za sud: $\lambda(I/J) = .06$, $\lambda(J/I) = .00$, $\lambda = .04$). Na temelju tih koeficijenata može se primijetiti kako postoji određena tendencija da se na temelju poznavanja podatka s kim maloljetnik živi, može bolje predvidjeti odluka suda i prijedlog javnog tužioca, no da se na temelju odluka krivičnog organa predvidi s kim maloljetnik živi.

Javni tužilac predlaže relativno najčešće obustavu postupka za maloljetnika koji živi zajedno s roditeljima ili koji živi samom. Vjerojatno je to zbog toga što javni tužilac uzima u obzir da roditelji mogu više utjecati na korekciju ponašanja maloljetnika te im zbog toga nije potrebno, prema

njegovoj procjeni, izreći neku sankciju.

Ostali su prijedlozi javnog tužioca i odluke suda logički konzistentne jer se odluke tih organa za izvaninstitucionalne mjere urelativno najvećem broju slučajeva odnose na maloljetnike koji zajedno žive s roditeljima (kor, disciplinski centar, pojačani nadzor roditelja). Blaža tendencija povećanog predlaganja i izricanja ukora i disciplinskog centra postoji kod maloljetnika koji žive s drugim rodbinom. To se može donekle objasniti i time što rodbina, odnosno pojedini rođaci, vodi pojačanu brigu o maloljetniku, a vjerojatno mu i sredina u kojoj žive omogućuje bolji razvojni put.

Prijedlog javnog tužioca i odluka suda za odgojnu mjeru pojačanog nadzora organa starateljstva relativno se najčešće izriče za maloljetnike koji žive zajedno s oba roditelja ili samo s majkom.

Institucionalne sankcije odgojni zatvor, odgojno-popravni dom i maloljetnički zatvor, krivični organi relativno najčešće predlažu odnosno izriču onim maloljetnicima koji ne žive zajedno s roditeljima.

Te relacije, također, pokazuju kako javni tužioc i sudovi vode brigu o okolnostima u kojima maloljetnik živi i na temelju toga procjenjuju koja je sankcija za dalju njegovu korekciju najadekvatnija.

3.4.10 Relacije između prijedloga javnog tužioca i odluke suda s podatkom gdje je maloljetnik odgajan

Odgoj maloljetnika ovisi i o sredini u kojoj je odgajan. Zato je i taj podatak zanimljiv i prilično važan za razvojni put maloljetnika. Marginalne kategorije te varijable pokazuju da su maloljetnici iz tog uzorka odgajani

samo u vlastitoj obitelji (uzimajući u obzir bilo oba roditelja ili samo jednog od njih) u 73% slučajeva, a pretežno u vlastitoj obitelji u 19% slučajeva. Znači da su maloljetnici stalno ili pretežno — odgajani u vlastitoj porodici u 92% slučajeva. Stalno ili pretežno po domovima odgajano je 4% maloljetnika, kod rodbine 3%, a u tuđoj porodici 1%.

I veze između te varijable i prijedloga javnog tužioca odnosno odluke suda vrlo su značajne (za javnog tužioca: $X^2 = 420.78$, $df = 27$, $P < 10^{-6}$; za sud: $X^2 = 209.34$, $df = 23$, $P < 10^{-6}$). Međutim, veze između promatranih varijabli potpuno su asimetrične. Ako se prijedlog javnog tužioca tretira kao varijabla koja je zavisna od sredine gdje je maloljetnik odgajan, može se s određenom sigurnošću zaključiti da je sredina u kojoj je maloljetnik odgajan u osrednjoj mjeri utjecala na njegov prijedlog ($R(I/J) = .20$, $Q(I/J) = .41$, $\lambda(I/J) = .06$). Slična je situacija s odlukom suda, tj. da je sredina u kojoj je maloljetnik odgajan, u osrednjoj mjeri utjecala na njegovu odluku ($R(I/J) = .26$, $Q(I/J) = .36$, $\lambda(I/J) = .08$). Redukcija nesigurnosti koji sadrži prijedlog javnog tužioca, ako je poznato gdje je maloljetnik odgajan, znatna je i iznosi .29 bita. Budući da je entropija sudske odluke niža od entropije javnog tužioca, a redukcija nesigurnosti koju sadrži sudska odluka, ako je poznato gdje je maloljetnik odgajan, iznosi .17 bita, možemo zaključiti da je ta redukcija približno ista kao i kod javnog tužioca.

Međutim, ako se sredina gdje je odgajan maloljetnik tretira kao varijabla koja se može prognozirati na temelju prijedloga javnog tužioca, relacije između te dvije varijable značajno se povećavaju ($R(J/I) = .48$, $Q(J/I) = .64$, $\lambda(J/I) = .19$). Te se relacije također, povećavaju i pri sudskoj odluci, ali ipak nismo kadri pro-

gnozirati na temelju sudske odluke sredinu gdje je odgajan maloljetnik ($R(J/I) = .38$, $Q(J/I) = .52$, $\lambda = .00$). Entropija sredine gdje je maloljetnik odgajan smanjuje se ako je poznat prijedlog javnog tužioca i ako je poznata sudska odluka.

Ukoliko zanemarimo asimetričnost tih relacija na temelju procjene koeficijenta korelacije (za javnog tužioca: $Q(I,J) = .52$; za sud $Q(I,J) = .44$), može se ocijeniti da sredina u kojoj je maloljetnik odgajan i prijedlog javnog tužioca imaju 27% zajedničke varijance, a mjesto gdje je maloljetnik odgajan s odlukom suda ima 19% zajedničke varijance.

Javni tužioc predlažu obustavu postupka relativno češće maloljetnicima koji su odgajani u vlastitoj porodici, a mnogo manje onima koji nisu stalnobilili u svojoj porodici.

Ukor javni tužilac predlaže i sud izriče gotovo isključivo onim maloljetnicima koji su odgajani u vlastitoj porodici. To se isto događa i pri odgojnoj mjeri disciplinskog centra i pojačanog nadzora roditelja.

Pri prijedlogu javnog tužioca i odluke suda za odgojnu mjeru pojačani nadzor organa starateljstva situacija je nešto drugačija. Javni tužilac i sud tu mjeru predlažu odnosno izriču, u prvom redu, maloljetnicima koji su odgajani u vlastitoj porodici, zatim onima koji su pretežno odgajani u tuđoj porodici i kod rodbine. Znatno manje tu mjeru predlažu odnosno izriču maloljetnicima koji su živjeli u vlastitoj porodici.

Na temelju tih podataka može se zaključiti da na prijedlog javnog tužioca i odluku suda za izvanzavodske mjere posebno utječe činjenica da je maloljetnik odgajan u vlastitoj porodici.

Zavodske se sankcije predlažu odnosno izriču onim maloljetnicima koji su mijenjali sredinu tokom svog razvoja što je vjerojatno i utjecalo na

ponašanje maloljetnika i težinu vršenja krivičnih djela, te su krivični organi uzimajući u obzir te činjenice, smatrali zavodske mjere kao najadekvatniji način za korekciju njihova ponašanja.

Karakteristika sredine u kojoj je maloljetnik odgajan povezana je s intenzitetom njegove delinkventne aktivnosti delikata protiv imovine, kao i većinom modaliteta krivičnih djela. Delinkventno ponašanje maloljetnika nije, dakle, nezavisno od sredine u kojoj je odgajan, pa javni tužilac i sud s razlogom taj podatak smatraju važnim prilikom donošenja svojih odluka. Osim toga, karakteristike sredine u kojoj je maloljetnik odgajan povezane su sv ećinom socioloških karakteristika, pa je i to razlog što tužioc i suci posebice uvažavaju taj podatak.

3.4.11 Relacije između prijedloga javnog tužioca odnosno odluke suda s odnosima u maloljetnikovoj porodici

Među karakteristike sredine u kojoj maloljetnik živi bez sumnje treba tretirati podatke o stanju porodice, a pogotovo podatke o odnosima članova porodice. Odnosi među članovima porodice mogu na specifičan način utjecati i na razvoj maloljetnika, a pogotovo njegova ponašanja, što, nedvojbeno može imati odraza i na njegovu kriminalnu aktivnost. Zato je nužno da organi krivičnog postupka, ako procjenjuju ličnost maloljetnika, vode brigu i o odnosima u porodici.

Pokušalo se iz sudskih spisa istražiti podatke o porodici i mikrosredini, odnosno konstatirati jesu li organi krivičnog postupka takvim podacima uopće raspolagali.

Marginalne kategorije varijable odnosa u porodici pokazuju da su u oko 55% slučajeva bili dobri odnosi u maloljetnikovoj porodici, nadalje, u oko

14% bilo je povremenog neslaganja, a u oko 9% slučajeva stalnog neslaganja. S porodicom nije živjelo 3% maloljetnika. U relativno velikom postotku (oko 19%) nema podataka o stanju odnosa u porodici. Znači da su krivični organi tek u svakom petom maloljetniku poznavali odnose u njihovim porodicama.

Povezanost između odnosa u porodici sprijedlogom javnog tužioca i odluke suda visoko je statistički značajna (za javnog tužioca: $X^2 = 253.94$, $df = 37$, $P < 10^{-6}$; za sud: $X^2 = 162.21$, $df = 24$, $P < 10^{-6}$). Na temelju simetričnog koeficijenta korelacije (za javnog tužioca: $Q(I,J) = .33$, za sud: $Q(I,J) = .32$), vidi se da prijedlog javnog tužioca i odluka suda s varijablom odnosa u porodici ima oko 10% zajedničke varijance. Ostale simetrične mjere asocijacije pokazuju da su prijedlozi odnosno odluke krivičnog organa u numerički relativno niskoj, ali logički u važnoj vezi (za javnog tužioca: $R(I,J) = .33$, $C = .42$, $R = .23$; za sud: $R(I,J) = .24$, $C = .37$, $R = .20$). Međutim, relacije prijedloga odnosno odluke krivičnih organa s odnosima u porodici — asimetrične su (za javnog tužioca: $R(I/J) = .24$, $R(J/I) = .33$, $Q(I/J) = .33$, $Q(J/I) = .45$; za sud: $R(I/J) = .21$, $R(J/I) = .24$, $Q(I/J) = .29$, $Q(J/I) = .34$). Mogućnost poboljšanja predikcije pri odluci suda mala je i potpuno simetrična. Svi λ koeficijenti iznose .03. I poboljšanje predikcije pri prijedlogu javnog tužioca također je malo i neznatno asimetrično ($\lambda(I/J) = .02$, $\lambda(J/I) = .04$, $\lambda = .03$).

Varijabilitet prijedloga javnog tužioca za fiksnu kategoriju odnosa u porodici veći je negoli varijabilitet odnosa u porodici za fiksne prijedloge javnog tužioca. To se vidi i po redukciji marginalnih entropija varijabli ako je poznata ma koja od njih. Entropija prijedloga javnog tužioca numerički je veća od entropije

odnosa u porodici pa je za redukciju marginalnih entropija .19 bita relativna redukcija entropije javnog tužioca manja.

Slična je situacija i pri odluci suđa, samo što je varijabilitet marginalnih entropija, ali i njihovih redukcija, ako je poznata ma koja od njih, manja.

Javni tužioci relativno najčešće daju prijedlog za obustavu postupka onim maloljetnicima čiji su odnosi u porodici procijenjeni kao dobri. U svim ostalim kategorijama odnosa u porodici taj je prijedlog javnog tužioca mnogo manje zastupljen.

Odgojnu mjeru ukor javni tužioci predlažu i sudovi izriču gotovo na isti način. Naime, oba organa krivičnog postupka najčešće tu mjeru predlažu i izriču maloljetnicima čiji su odnosi u porodici procijenjeni kao dobri.

Mjera disciplinskog centra najčešće se predlaže i izriče maloljetnicima kod kojih su odnosi u porodici dobri, a ista je situacija i pri odgojnoj mjeri pojačanog nadzora roditelja. Te informacije pokazuju da javni tužioci i sud vode brigu o uvjetima u kojima živi maloljetnik, te u onim slučajevima kada procjenjuju da su prilike, a pogotovo odnosi u porodici dobri, odlučuju se za primjenu onih odgojnih mjera koje su blaže.

Da ti organi, a posebice javni tužilac, vode brigu o odnosima u porodicama maloljetnika, to se najbolje očituje u predlaganju odnosno odluci krivičnih organa o sankcijama, gdje je potrebna veća angažiranost društva radi korekcije i kontrole ponašanja maloljetnika koji vrše krivična djela. Sankciju pojačani nadzor organa starateljstva javni tužilac predlaže nešto manje, a sud izriče nešto više nego što bi se to moglo očekivati po zakonu slučaja. Javni tužilac predlaže i sud izriče više od očekivanja tu mjeru maloljetnicima koji žive povre-

meno i stalno u situaciji neslaganja u porodici.

Javni su tužioci konzistentni u predlaganju zavodskih sankcija jer mnogo više predlažu odgojni zavod i odgojno-popravni dom maloljetnicima kod kojih su odnosi u porodici povremeno i stalno poremećeni, koji ne žive u porodici i kod kojih je takvo stanje nepoznato. Sud izriče više odgojni zavod onim maloljetnicima kod kojih su odnosi u porodici stalno poremećeni, onima koji ne žive u porodici i onim maloljetnicima kod kojih nema podataka o odnosima u porodici. Odluka da se maloljetnik uputi u odgojno-popravni dom jednako je i kod suđa i kod javnog tužioca determinirana odnosima u porodici.

Iste su relacije prijedloga javnog tužioca i suđa prema odnosima u porodici za maloljetnički zatvor. Više se predlaže i izriče maloljetnički zatvor onim maloljetnicima čiji su odnosi u porodici povremeno poremećeni, onim koji ne žive u porodici i onima gdje nema podataka.

Kolikogod ti podaci pokazuju da su veze između odnosa u porodici i sankcija prema maloljetnicima važne, koje se ne mogu zanemariti, ipak njihov utjecaj nije odveć velik. Javni tužioci nešto više vode brigu o odnosima u porodici nego sudovi. Veza između prijedloga i odluke krivičnih organa ovakva je: što su lošiji odnosi u porodici, odnosno ako nema tih podataka, krivični se organi odlučuju za zavodske mjere, a ako su pak odnosi u porodici dobri, za izvanzavodske.

Kao što se moglo i očekivati, odnosi u porodici imaju značajne veze, iako ne odviše visoke, s većinom socioloških varijabli, izuzevši s onima koje su u međusobnoj logičkoj vezi kao što su očeva i majčina briga i karakteristika u kojima maloljetnik živi.

Odnosi u porodici imaju relativno jak utjecaj na krivična djela protiv života i tijela, a znatno manji na kri-

vična djela protiv imovine. Mnogi modaliteti činjenja krivičnih djela imaju značajne, ali uglavnom niske korelacije s tom varijablom. Svakako je značajna jaka veza između odnosa u porodici i okolnosti je li krivično djelo učinjeno u bijegu. Prema tome odnosi u porodici uklapaju se u oba sistema informacija na temelju kojih javni tužilac predlaže, a sud donosi odluku o sankciji koja će biti primijenjena.

3.5 **Parcijalne i multiple relacije između prijedloga što ga različiti organi donose u krivičnom postupku**

Važne informacije o relativnom značenju tužioca i organa starateljstva u procesu čiji je rezultat donošenje odluke o sankciji, koja će prema maloljetniku biti primijenjena, mogu se dobiti analizom parcijalnih veza tih varijabli.

Utvrđeno je da je parcijalna povezanost između prijedloga tužioca i odluke suda, ako se eliminira organ starateljstva, i dalje vrlo visoka (.86; 74% zajedničke varijance), ali da je veza između prijedloga organa starateljstva i odluke suda, ako se parcijalizira utjecaj prijedloga javnog tužioca, izvanredno niska (.09; manje od 1% zajedničke varijance). Multipla korelacija između prijedloga javnog tužioca i organa starateljstva i odluke suda iznosi .98, dakle neznatno više od korelacije između prijedloga javnog tužioca i sudske odluke, koja iznosi .97.

Očito je, dakle, da prijedlog organa starateljstva nema praktično nikakva značenja u procesu donošenja odluka. Prijedlozi organa starateljstva i javnog tužioca imaju oko 16% parcijalne varijance nezavisne od sudske odluke koja se može pripisati tome što ti organi pribavljaju podatke kojima se služi javni tužilac; no ako sud ne prihvati prijedlog javnog tužioca, go-

tovo nikada neće prihvatiti drugačiji prijedlog organa starateljstva. Ako se, dakle, tužilac i organ starateljstva ne slažu, sud će redovito prihvatiti prijedlog javnog tužioca, ako ne donese neku drugačiju odluku. No, u tom slučaju to neće biti odluka sukladna s prijedlogom organa starateljstva.

Može se onda postaviti pitanje — kakva je uloga i svrha organa starateljstva u krivičnom postupku, barem pod vidom podnošenja vlastitog prijedloga? Taj se prijedlog, ako je različit od javnog tužioca, nikada ne prihvaća, pa bi, možda, bilo bolje da organi starateljstva usmjere svoju aktivnost na ono što je njihova osnovna zadaća, a to je prikupljanje valjanih i pouzdanih informacija o objektivnim uvjetima u kojima maloljetnik živi, odnosno pod kojima se odvija njegov razvoj ne upuštajući se u vrednovanje tih podataka pod vidom sankcije koju bi trebalo primijeniti.

Sličnim se postupcima može pokazati da sud zapravo ne poštuje niti objektivne podatke o ličnosti niti o prilikama maloljetnika koje podnosi organ starateljstva, osim ako tužilac, stvarajući svoj prijedlog nije tim podacima pridao posebno značenje. Sud, dakle, verificira podatke koje pridonosi organ starateljstva na temelju prijedloga javnog tužioca. Takvo ponašanje suda vjerojatno je plod iskustva da su ti podaci po sebi neorganizirani u smislene cjeline, beznačajni za donošenje adekvatnih odluka iil općenito uzevši imaju periferno značenje u usporedbi s podacima koji se sudu čine zaista važni.

Čini se da sud svojim ponašanjem sugerira praksi prikupljanje i drugih informacija osim onih koje se obično prikupljaju u toku postupka maloljetnicima, a sasvim je vjerojatno da zapravo sugerira i to da se podaci koji se i sada obično prikupljaju, urede i valoriziraju na sasvim drugi način. Za sada, čini se, tu funkciju obavlja

na relativno zadovoljavajući način javnini tužilac. No ipak određeni, iako mali, stupanj neslaganja između suca i tužioca, a posebno sasvim različita valorizacija podataka koji se u spisu nalaze, svjedoči da ima mjesta organiziranju uistinu kompetentne službe za dijagnosticanje psiholoških i socioloških karakteristika maloljetnih delinkvenata kao i njihovo organiziranje na način koji će sud i tužilac moći upotrijebiti u skladu sa zakonskim odredbama, a u svrhu izricanja adekvatnih sankcija.

4. SINTEZA O ORGANIMA KRIVIČNOG POSTUPKA

4.1 Prijedlog javnog tužioca

Budući da konačna odluka suda u vrlo velikoj mjeri ovisi o prijedlogu javnog tužioca, posebno je značajna analiza strukture informacija na temelju kojih javni tužilac formira svoje prijedloge.

Ta je struktura analizirana pretežno na temelju asimetričnih Pearsonovih koeficijenata korelacije u kojima je prijedlog javnog tužioca tretiran kao zavisna varijabla, a informacije o maloljetnikovoj ličnosti, učinjenom djelu i okolnostima pod kojima je djelo učinjeno, kao nezavisne varijable. Pri tome se, naravno, ne smije zanemariti da neke informacije, tretirane ovdje kao nezavisne varijable, djelomice ovisе o prijedlogu javnog tužioca; tako npr. podaci o ličnosti, izvještaj o prijašnjim sankcijama i izvještaj organa starateljstva mogu biti pribavljeni djelomice i pod vidom sankcije koje tužilac predlaže ili zbog drugih razloga implicitno sadržanih u prijedlogu.

Nedvojbeno je da je prijedlog javnog tužioca uvelike determiniran objektivnim podacima o vrsti i težini krivičnog djela, o okolnostima pod kojima je ono izvršeno i o podacima na temelju kojih se može procijeniti

stupanj perzistencije devijantnog ponašanja, a osobito o podacima o ličnosti i okolnostima pod kojima maloljetnik živi.

Sve informacije koje se mogu saznati u spisu krivičnog predmeta, podaci o postojanju tjelesnih defekata ili bolesti, unatoč tome što je u uzorku bilo relativno malo maloljetnika s takvim aberacijama, ponajviše determiniraju prijedlog javnog tužioca. Čini se da je sloboda odlučivanja javnog tužioca najvećma ograničena ako je riječ o maloljetniku s tjelesnim aberacijama. Redukcija entropije njegovih prijedloga na temelju tih informacija više je nego dvostruko veća od redukcije entropije koja se može pripisati informacijama o duševnom stanju maloljetnika. To, dakako, ne znači da javni tužilac smatra da su tjelesni nedostaci ili aberacije važniji od onih koje obično nazivamo psihičkim. Analiza povezanosti između podataka o defektu ili bolesti i nekih modaliteta delinkventnog ponašanja, pokazuje da defektni ili bolesni maloljetnici imaju striktnije određene oblike delinkventnog ponašanja od onih kod kojih su utvrđene neke psihičke aberacije. Ipak, ta povezanost u mjeri u kojoj se mogla utvrditi, zbog malog broja maloljetnika s tjelesnim nedostacima ili oboljenjima, nije tolika da bi se moglo sa znatnijom vjerojatnošću zaključiti da je utjecaj informacije o defektu ili bolesti zapravo izravna posljedica specifična delinkventnog ponašanja takvih maloljetnika. Čini se prije da je podatak o postojanju defekta ili bolesti generator specifičnog »halo efekta« koji ima neobično jak utjecaj na donošenje odluke o prijedlogu koji će biti podnesen sudu. Valja pri tome upozoriti da te informacije imaju vrlo sličan utjecaj i na prijedlog koji podnosi organ starateljstva; sud je međutim i te kako podložan utjecaju tih informacija.

Kao što se i moglo očekivati, zbog posebnog položaja tužioca u krivičnom postupku, podaci o kriminalnoj aktivnosti imaju općenito jači utjecaj na prijedlog što će ga podnijeti od podataka pretežno sociološke naravi, o ličnosti maloljetnika, ako se izuzmu podaci o fizičkom nedostatku ili oboljenju.

Tužilac je, znatno više no drugi organi koji sudjeluju u krivičnom postupku, impresioniran težinom i vrstom krivičnog djela i upornošću maloljetnika u njihovom činjenju. I modaliteti, pod kojima je djelo učinjeno, utječu znatno na odluku tužioca; ponovno znatno više nego na druge organe koji sudjeluju u postupku.

Podaci o ličnosti maloljetnika redovito su značajno povezani s prijedlogom javnog tužioca pa imaju na proces donošenja njegove odluke čak nešto jači utjecaj nego što ga imaju na prijedlog koji podnosi organ starateljstva. Među njima na prijedlog javnog tužioca više utječu informacije o maloljetnikovu zanimanju i naobrazbi i informacije koje pripadaju socijalizacijskom sustavu sustava socioloških varijabli. Tako npr. podaci o tome kako je maloljetnik odgajan i kakvi su odnosi u porodici u kojoj maloljetnik živi, jače utječu na prijedlog javnog tužioca nego na prijedlog organa starateljstva. To je bez sumnje neobično, s obzirom na to da se razložito može očekivati da upravo te informacije moraju ponajviše utjecati na starateljske organe koji su uostalom i pozvani da u krivičnom postupku sudjeluju pridonoseći informacije baš o maloljetnikovoj ličnosti, a osobito one koje su relevantne za ocjenu procesa socijalizacije.

Takovo ponašanje javnog tužioca potpuno je razumljivo. On najčešće i ne raspolaže drugim informacijama osim onih koje se nalaze u spisu, a tamo su prispjele bilo iz organa gonjenja, pripravnog postupka i stara-

teljskog organa. On prema tome jedino na temelju tih informacija i može dati svoj prijedlog. Činjenica da pri tome više poštuje podatke o ličnosti od organa kojemu je to upravo zadaća, svjedoči da je logička konzistentnost tužiočeva odlučivanja, utemeljena, bez sumnje na znatnoj razini sociologijske i psihologijske informiranosti superiornija nad onom organa starateljstva, najčešće zbog toga što kvalifikacije onih koji sudjeluju u donošenju prijedloga ne dopuštaju dovoljno efikasno dekodiranje prikupljenih informacija pod vidom njihova značenja na proces izricanja sankcije.

Količina informacija kojima tužilac raspolaže, a koja se međusobno preopkrivaju, dopuštaju zaključak da se njegov prijedlog može s gotovo potpunom pouzdanošću predvidjeti na temelju strukture tih informacija, i da je prema tome stupanj samovolje u donošenju odluka o prijedlogu koji će tužilac dati sudu neznan. To, naravno, ne mora nužno biti povoljna okolnost. Postoje npr. oni podaci o psihičkim i nekim važnim psihološkim karakteristikama maloljetnika kojima tužilac ne raspolaže i koji prema tome ne mogu utjecati na njegovu odluku, jer se na temelju vrste i modaliteta učinjenog djela i drugih informacija kojima tužilac raspolaže ne može pouzdano o njima zaključivati, a mogu biti značajni za proces socijalizacije.

4.2 Prijedlog organa starateljstva

Prijedlog organa starateljstva zapravo je samo inkonzistentna replikacija prijedloga javnog tužioca. Struktura procesa donošenja odluka o prijedlogu što će ga dati sudu, slična je strukturi procesa donošenja odluke kod tužioca, ali je stupanj samovolje organa starateljstva udonošenju odluke znatno veći. Osobito zabrinjava što je prijedlog organa starateljstva pod ma-

njim utjecajem podataka o ličnosti maloljetnika od prijedloga tužioca u koliko se izuzme izuzetno jak utjecaj podataka o maloljetnikovu defektu ili bolesti. Tako na prijedlog organa starateljstva jače utječu informacije o vrsti krivičnog djela i modalitetima njegova izvršenja nego podaci o ličnosti. Neke informacije o modalitetima učinjenog djela, pa i o vrsti krivičnog djela, čak jače utječu na prijedlog organa starateljstva nego na prijedlog javnog tužioca. Analizom parcijalnog doprinosa prijedloga organa starateljstva konačnoj odluci suda utvrđeno je da je njegov nezavisni doprinos potpuno neznatan. Prema tome organi starateljstva ne pridonose nove informacije ili ako pridonose podatke oni ih ne organiziraju na način koji bi mogao bitnije utjecati na odluku suda. Operacija strukturiranja informacija koja rezultira u prijedlogu sankcije, koja će konačno biti izrečena, pripada gotovo isključivo javnom tužiocu.

Organi starateljstva ne pridonose ni parcijalne informacije koje se tiču socijalnih prilika. Činjenica da oni te podatke prikupljaju, još ne znači da su ti podaci pretvoreni u efikasne informacije, ako se efikasnim informacijama smatraju one koje su relevantne za donošenje konačne odluke u krivičnom postupku. Očito je da su starateljski organi samo generator podataka, ali ne i sistem koji te podatke organizira u jedan koherentan sustav. Vjerojatno je nedostatak pravne, psihologijske, pa čak i dovoljne sociologijske naobrazbe socijalnih radnika odlučan faktor koji je odgovoran za takvo stanje. To unatoč tome što krivični zakon u čl. 70. nalaže i sugerira model takve organizacije u kojoj podaci o ličnosti, porodici, prijašnjem maloljetnikovu životu imaju mnogo veće značenje za izbor sankcije nego što im daju organi starateljstva.

4.3. Odluka suda

Kao što je utvrđeno, konačna se odluka suda može s relativno malom pogreškom predvidjeti na temelju prijedloga javnog tužioca. Zbog razloga starateljstva, parcijalni doprinos njegova prijedloga može se smatrati zanemarljivim.

No, iako sud unajvećem broju slučajeva donosi odluku koju je predložio javni tužilac, utjecaj informacija sadržan u spisu na odluku suda drugačiji je i osjetljivo manji nego utjecaj tih informacija na prijedlog javnog tužioca.

Nema sumnje da na dio entropije odluke suda, koji je nezavisan od prijedloga javnog tužioca, utječu informacije koje se ne nalaze u spisu krivičnog predmeta. Za razliku od tužioca, sud je mnogo manje impresioniran podacima o djelu i modalitetima njegova izvršenja. Sud prilikom donošenja odluke vodi o tome mnogo manje brigu i od organa starateljstva. No, sud vodi manje brigu i o podacima o maloljetnikovoj ličnosti nego tužilac. Jedino podaci o ponašanju u školi ili na radnom mjestu i ponašanju u porodici imaju na sud približno jednak utjecaj onome što ga imaju i na javnog tužioca.

Sociološki podaci, posebno podaci koji se odnose na socijalni status roditelja, pa i oni koji se odnose na roditeljsku brigu i objektivne uvjete pod kojima maloljetnik živi, kao stvarne činioce koji utječu na proces socijalizacije, utječu, zapravo, na odluku suda vrlo malo. Njihov je utjecaj u biti indirektan i posljedica je njihova utjecaja na prijedlog javnog tužioca koji sud općenito prihvaća.

Očito je dakle, da na parcijalnu entropiju sudske odluke moraju utjecati informacije koje se ne nalaze u spisu i koje zbog toga nisu ni mogle utjecati na prijedlog javnog tužioca. Može se s određenom vjerojatnošću pret-

postaviti da je ovdje riječ o informacijama koje sud dobiva u izravnom kontaktu s maloljetnikom ili njegovim roditeljima u toku pripremnog postupka ili tokom glavne rasprave. Ta bi pretpostavka bila podudarna s intencijom koju je slijedio zakonodavac kad je izuzetno za krivični postupak prema maloljetniku predvidio da sudac za maloljetnike, koji vodi pripremni postupak, donosi svoju odluku i na glavnoj raspravi odnosno sjednici vijeća, i na taj način, maksimalno, u svojoj osobi objedinjuje kontinuitet neposrednih dojmova stečenih u kontaktu s maloljetnikom i njegovim roditeljima.

Kako je zapravo riječ o »dojmu«, tj. o subjektivno stečenoj informaciji koja se gotovo isključivo temelji na intuitivnoj metodi spoznaje koja je rezultat niza različitih komponenata, od kojih svaka za sebe izolirano ništa ne znači, ali u cjelini očito stvaraju sudbonosan dojam za odluku, to je razumljivo da ovaj subjektivni supstrat nije na adekvatan način mogao naći odraza u zapisniku o glavnoj raspravi ili bilo kojem drugom dokumentu od kojeg se sastoji spis krivičnog predmeta.

Proces donošenja odluke suca pod pretpostavkom ispravnosti te hipoteze imao bi u suštini obilježje kliničkog zaključivanja u onoj mjeri u kojoj objektivne okolnosti, koje je javni tužilac najadekvatnije izrazio dajući svoj prijedlog, ne djeluju na njegovu odluku. Vrlo je vjerojatno da su nezavisne informacije suda uglavnom informacije o psihičkim karakteristikama relevantnim za buduće ponašanje maloljetnika ili za ocjenu stvarne težine učinjenog delikta. Dio tih informacija odnosi se i na analogne podatke o maloljetnikovim roditeljima, a i o drugim okolnostima, pretežno sociološke naravi, koje je teško ili čak nemoguće eksplicitno formulirati. Nema nikakve sumnje da mnoge okolnosti

koje su utjecale na formiranje ličnosti suca, utječu i na taj proces. Među njima značajnu ulogu, osobito kod sudaca s dužnim sudačkim iskustvom, imaju informacije koje je sudac stekao u radu s delinkventima, ne nužnom maloljetnima. Međutim, čini se da odlučujuću ulogu imaju činioци koji su sudjelovali u formiranju sučeva sustava vrednota, njegovih stavova i njegova sustava valorizacije ne samo pojedinih oblika ponašanja već i tipova ličnosti uopće. U tom smislu može se očekivati da je objektivnost sudaca pri donošenju odluka manja od objektivnosti tužioca, jer su ovi potonji u svojem odlučivanju pretežno determinirani objektivnim činjenicama. No, to, naravno, ne znači da je valjanost, dakle adekvatnost, odluka suca nužno manja od valjanosti tužiočeva prijedloga. Dodatne informacije, koliko god subjektivne, kojima sudac raspolaže, a tužilac ne, mogu pridonijeti izricanju adekvatnije sankcije od one koja bi proistekla na temelju objektivnog organiziranja objektivnih informacija. Svakako, konačni sud o tome je li sankcija adekvatna ili nije, može se donijeti tek nakon ocjene posljedica sankcije. Međutim, ako subjektivne informacije koje su utjecale na odluku suda ne pripadaju unikatnoj varijanci pojedinog suca, ili varijanci pogreške, što se, naravno, ne može a priori isključiti, može se smatrati razložitom pretpostavka da zapravo pridonose adekvatnosti izrečene sankcije.

5. PROCES DONOŠENJA ODLUKA U ORGANIMA KRIVIČNOG POSTUPKA

Podaci o krivičnom djelu i modalitetima njegova izvršenja (»kriminalni podaci«), utječu na prijedlog javnog tužioca nešto više negoli ti podaci utječu na odluku suda. Ti podaci više utječu i na prijedlog organa staratelj-

stva nego na odluku suda, iako je njihov utjecaj nešto manji negoli na prijedlog što ga postavlja javni tužilac.

Podaci o ličnosti i uvjetima u kojima maloljetnik živi neusporedivo više utječu na prijedlog javnog tužioca negoli na odluku suda. Ti podaci imaju manji utjecaj na prijedlog starateljskog organa nego na prijedlog javnog tužioca, iako starateljski organ pri donošenju svojega prijedloga vodi više brigu o tim informacijama nego sud pri donošenju konačne odluke.

Zanimljiva je međutim struktura procesa donošenja odluke organa koji sudjeluju u krivičnom postupku pod vidom relativnog utjecaja kriminoloških i socioloških informacija. Podaci o ličnosti i druge informacije koje možemo nazvati sociološkim, općenito više utječu na prijedlog javnog tužioca od podataka o učinjenom djelu. Sud, međutim, pri donošenju svojih odluka upotrebljava upravo obratnu strategiju. U strukturi informacija opredmećenih u spisu, koji su utjecali na konačnu odluku, »kriminalni podaci« imaju veće značenje od socioloških. Organ starateljstva ponaša se slično javnom tužiocu; u strukturi njegovih odluka, sociološke informacije imaju nešto dominantniji položaj od »kriminalnih«.

Općenito uzevši, kao što je utvrđeno više puta, podaci bilo kriminalni bilo oni koje možemo nazvati sociološkim, imaju izuzetno jak utjecaj na prijedlog javnog tužioca, nešto slabiji na prijedlog organa starateljstva, a relativno slab na konačnu odluku suda.

Vodeći brigu o toj činjenici svedeno je začuđujuće da javni tužilac vodi više brigu o sociološkim podacima od službe socijalnog staranja, a pogotovo je neobična činjenica da sud, barem koliko se tiče informacija opredmećenih u spisu, više vodi brigu o kriminalnim podacima, nego o podacima o ličnosti i drugim sociološkim podaci-

ma. Ponešto je neobično i to što služba socijalnog staranja o kriminalnim podacima vodi više brigu nego sud, a i to što je razlika između relativnog utjecaja socioloških i kriminalnih informacija u procesu donošenja odluka manja u službi socijalnog staranja nego javnog tužioca.

Naravno, pretpostavka koja je prethodno postavljena da sud prilikom donošenja svojih odluka upotrebljava informacije koje nisu u spisu opredmećene, može djelomice izmijeniti konačnu ocjenu o adekvatnosti ponašanja tog organa krivičnog postupka. Ipak je nepobitna činjenica da sud zapravo vodi vrlo malo brigu o podacima o ličnosti koji su opredmećeni u spisu. Očito je da sud daje vrlo malo značenje tim informacijama, kao što uostalom, pridaje manje značenja kriminalnim podacima od ostalih organa koji sudjeluju u krivičnom postupku. Budući da je odluka suda u visokoj vezi s prijedlogom javnog tužioca, a ta je opet gotovo potpuno determinirana informacijama koje su opredmećene u spisu, očito je da sud zapravo i ne uzimlje u obzir te informacije, osim posredno poštujući prijedlog javnog tužioca.

Ne može se izbjeći zaključak da sud očito smatra kako treba poštovati i informacije kojih u spisu nema. Budući da su kriminalni podaci redovito prisutni u spisu, dodatni podaci mogu biti samo podaci o ličnosti. Pri tome se čini da je riječ o podacima sasvim druge naravi negoli su objektivizirani podaci o ličnosti, jer o njima nema traga u spisu. Naravno, činjenica da od informacija koje se u spisu nalaze sud više poštuje kriminalne nego sociološke, može biti objašnjena na nekoliko različitih načina; neka se od tih objašnjenja međusobno isključuju.

U procesu donošenja svoje odluke opredmećene u prijedlogu o izboru sankcije upućene sudu, javni je tuži-

lac gotovo isključivo pri formiranju svog suda o ličnim i porodičnim prilikama maloljetnika upućen na podatke koji su o tome sadržani u spisu predmeta. Neznatne su ili gotovo nikakve njegove mogućnosti da taj svoj sud, koji u odgovarajućoj mjeri determinira njegovu odluku, verificira ili izmijeni u konfrontaciji s impresijama koje bi stekao u neposrednom kontaktu s maloljetnikom i njegovim roditeljima. Naprotiv, sudac ima upravo tu mogućnost. On je tokom čitavoga krivičnog postupka u višekratnom, katkad kraćem a katkad duljem kontaktu s maloljetnikom i onim osobama koje svojim psihičkim svojstvima, svojom naobrazbom, kulturom i svojim stavovima bitno determiniraju klimu međuljudskih odnosa i pedagoški prostor u kojem je maloljetnik rastao. Te dojmove sudac prerađuje u svojoj svijesti razmjerno svojem iskustvu naobrazbi i strukturi ličnosti, te više ili manje korigira najčešće nesistematizirane i neorganizirane podatke koji o tome postoje u spisu predmeta. Dapače, rezultati tog istraživanja daju osnovu za zaključak da se sudac u procesu donošenja suda o kvaliteti ličnosti i sredine maloljetnika u relevantnoj mjeri oslanja na intuitivnim putem stečeno mišljenje. Čini se da gotovo i ne vodi više brigu o onim podacima o ličnosti i porodici koji su fiksirani u spisu. Kako je mogućnost izmjene informacija koje se odnose na delinkventno maloljetnikovo ponašanje radi kojeg je i započet krivični postupak sigurno manja nego mogućnost izmjene informacija o njegovoj ličnosti, koje su pribavljene u toku primarnog postupka, sudac o informacijama koje se tiču djela vodi relativno više brigu nego o onim informacijama koje se tiču ličnosti, a koje su mu postale irelevantne zbog toga što su nadopunjene informacijama koje je dobio na neposredan način.

Međutim, značenje neposredno dobivenih informacija za suca je toliko da smanjuje apsolutni utjecaj objektivnih podataka o kriminalnim maloljetnikovim aktivnostima. Zbog toga sudac u usporedbi stužiocem manje vodi brigu io maloljetnikovu kriminalnom ponašanju, donoseći svoju odluku tako da u obzir uzima i one informacije koje su tužiocu nedostupne, a služba socijalnog staranja ili ih ne prikuplja ili neorganizira a niti prezentira na adekvatan način, zbog neadekvatnosti kadrovske sastava ili objektivnih teškoća da obavi funkciju koja joj je dodijeljena zakonom.

Oslanjajući se, međutim, striktno na informacije dobivene ovim istraživanjem i postavivši hipotezu da sve što je relevantno za donošenje odluke o sankciji koja će biti primijenjena mora biti sadržano u spisu o krivičnom predmetu, jer predstavlja jedino obrazloženje i opravdanje te odluke, može se postaviti i hipoteza da onaj dio varijance odluke suca koji se ne može predvidjeti na temelju informacija sadržanih u spisu, predstavlja zapravo varijancu pogreške. U tom slučaju sudac ne samo što donosi odluke koje u dijelu svog obrazloženja ne slijede upute zakonodavca nego se i ponaša suprotno intencijama zakonodavca koji izrijeком nalaže da sud pri donošenju sankcije, koja će biti primijenjena prema maloljetnim učiniocima krivičnog djela, mora voditi brigu prije svega i osobito o maloljetnikovoj ličnosti, a tek sekundarno o težini krivičnog djela i modalitetima njegova izvršenja. Iako nema sumnje da su oblici delinkventne aktivnosti, pa svakako težine i ustrajnosti kriminalnog ponašanja dijelom izraz maloljetnikove ličnosti, teško je razabrati zašto bi sudac o maloljetnikovoj ličnosti zaključivao posredno, preko njegove delinkventne aktivnosti a ne iz izravnih informacija koje može i mora prikupiti, jer mu to zakon izri-

čito nalaže. Posebno je teško razabrati zašto tužilac prihvaća drugi model ponašanja, tj. zbog čega on o maloljetnikovoj ličnosti zaključuje više na temelju neposrednih nego posrednih informacija. Da ta hipoteza može biti jednako plauzibilna kao i prethodna,

vidi se i po tome što bi svaki viši sud, koji s okrivljenim redovito nema neposredan kontakt, sigurno donio odluku koja je sličnija prijedlogu javnog tužioca nego sankciji koju je izrekao prvostepeni sud.

Summary

THE CRITERIA OF THE LAW-COURTS WHILE DECIDING SANCTIONS AGAINST JUVENILES

On the basis of the data in the law-courts documents there have been analyzed the criteria of these courts while deciding sanctions against juveniles. Those elements have been analyzed which are significant in bringing suggestion of the prosecutor, guardianship services as well as the decision of the court for juveniles. It has been found in this analysis that the courts — when deciding on the sanctions — take into account not only the severity of the offence done by the juvenile but also his personality, as well as the conditions in which he lives. Courts pay to those facts much more attention than guardianship services when giving suggestion for the further treatment. It has been drawn the conclusion that the courts decide more adequate sanctions than it could have been expected.

PEARSONOVI SIMETRIČNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE Q(I,J)

PEARSON Q SYM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 JAVTUZ	1.00									
2 PROGRS	.90	1.00								
3 SANPRS	.97	.88	1.00							
4 ZALBAS	.50	.43	.47	1.00						
5 ODLDRS					1.00					
6 IZVORS	.43	.39	.24	.03		1.00				
7 ISPLIC	.55	.51	.43	.30			1.00			
8 POSTIZ	.30	.30	.28	.22		.00	.26	1.00		
9 KOLIKO	.53	.49	.53	.27		.10	.35	.47	1.00	
10 PRIJRA	.42	.38	.34	.31		.19	.38	.18	.38	1.00
11 BROJKS	.55	.52	.40	.37	.51		.35	.11	.32	.21
12 KRDJEL	.21	.23	.21	.08		.01	.08	.03	.07	.27
13 CLANKD	.51	.44	.47	.26		.16	.23	.23	.33	.14
14 KDJELK	.24	.20	.24	.17		.01	.40	.05	.14	.08
15 SKIMKD	.18	.17	.16	.13		.02	.17	.11	.13	.16
16 STETAN	.38	.38	.33	.19		.11	.31	.10	.24	.22
17 OSTEJE	.38	.37	.28	.20		.11	.36	.29	.22	.25
18 KDBJEG	.51	.47	.52	.28		.21	.54	.29	.46	.42
19 ODAKLE	.32	.33	.28	.22		.13	.26	.12	.22	.26
20 URADIO	.31	.31	.27	.19		.15	.39	.21	.24	.30

PEARSONOVI SIMETRIČNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE Q(I,I,J)
PEARSON Q SYM (nastavak)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21	JAVTUZ	PROGRS	SANPRS	ZALBAS	ODLDRS	IZVORS	ISPLIC	POSTIZ	KOLIKO	PRIJRA
22	.42	.40	.41	.21		.20	.32	.14	.27	.24
23	.37	.33	.36	.23		.13	.40	.12	.27	.28
24	.72	.68	.68	.51			.57	.31		
24	.46	.43	.42	.25		.11	.30	.21	.30	.29
25	.35	.29	.29	.15		.19	.24	.12	.18	.21
26	.38	.35	.36	.19		.31	.27	.15	.23	.26
27	.42	.41	.43	.20		.23	.32	.14	.30	.29
28	.49	.46	.50	.19		.24	.39	.18	.35	.30
29	.66	.66	.28	.19						
30	.70	.64	.41	.25		.33		.13	.19	.21
31	.29	.26	.24	.16		.20	.43	.19	.13	.20
32	.30	.30	.29	.14		.31	.19	.14	.15	.20
33	.24	.30	.24	.09		.24	.15	.18	.19	.20
34	.32	.32	.30	.14		.27	.19	.13	.14	.20
35	.43	.41	.21	.26		.28	.20	.12	.15	.25
36	.46	.44	.19	.10		.34	.25	.12	.19	.22
37	.46	.46	.26	.19		.20	.32	.12	.18	.26
38	.48	.47	.31	.25		.23	.39	.11	.23	.33
39	.42	.42	.38	.14		.24	.22	.18	.21	.29
40	.52	.45	.44	.20		.26	.27	.19	.33	.35
41	.39	.34	.32	.15		.23	.29	.12	.20	.29

PEARSONOVI SIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE Q(I,J)

PEARSON Q SYM (nastavak)

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
		BROJKS	KRDJEL	CLANKD	KDJELK	SKIMKD	STETAN	OSTEJE	KDBJEG	ODAKLE	URADIO
1 JAVTUZ	.55	.21	.51	.24	.18	.38	.38	.38	.51	.32	.31
2 PROGRS	.52	.23	.44	.20	.17	.38	.38	.37	.47	.33	.31
3 SANPRS	.40	.21	.47	.24	.16	.33	.33	.28	.52	.28	.27
4 ZALBAS	.37	.08	.26	.17	.13	.19	.19	.20	.28	.22	.19
5 ODLDRS											
6 IZVORS	.19	.01	.16	.01	.02	.11	.11	.11	.21	.13	.15
7 ISPLIC	.35	.03	.40	.05	.17	.31	.31	.36	.54	.26	.39
8 POSTIZ	.11	.03	.23	.05	.11	.10	.10	.29	.29	.12	.21
9 KOLIKO	.32	.07	.33	.14	.13	.24	.24	.22	.46	.22	.24
10 PRIJRA	.29	.20	.27	.08	.16	.22	.22	.25	.42	.26	.30
11 BROJKS	1.00	.20	.36	.24	.17	.25	.25	.29	.38	.28	.28
12 KRDJEL	.20	1.00	.24	.01	.11	.53	.53	.15	.11	.63	.53
13 CLANKD	.36	.24	1.00	.40	.24	.52	.52	.34	.32	.54	.51
14 KDJELK	.24	.01	.04	1.00	.26	.19	.19	.26	.17	.35	.15
15 SKIMKD	.17	.11	.24	.26	1.00	.17	.17	.28	.16	.23	.15
16 STETAN	.25	.53	.52	.19	.17	1.00	1.00	.29	.28	.47	.59
17 OSTEJE	.29	.15	.34	.26	.28	.29	1.00	1.00	.30	.35	.34
18 KDBJEG	.38	.11	.32	.17	.16	.28	.28	1.00	.23	.23	.43
19 ODAKLE	.28	.63	.54	.35	.23	.47	.35	.35	1.00	.47	.47
20 URADIO	.28	.53	.51	.15	.15	.59	.34	.43	.47	1.00	1.00

PEARSONOVI SIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE Q(I,J)

PEARSON Q SYM (nastavak)

	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
	UTROSI	TROSIO	CLANZT	ZANIMA	SKOLAS	USPJEH	PONURA	PONUPO	DEFEKT	BOLEST
1	.42	.37	.72	.46	.35	.38	.42	.49	.66	.70
2	.40	.33	.68	.43	.29	.35	.41	.46	.66	.64
3	.41	.36	.68	.42	.29	.36	.43	.50	.28	.41
4	.21	.23	.51	.25	.15	.19	.20	.19	.19	.25
5										.33
6	.20	.13		.11	.19	.31	.23	.24		
7	.32	.40		.30	.24	.27	.32	.39		
8	.14	.12	.57	.21	.12	.15	.14	.18		.13
9	.27	.27	.31	.30	.18	.23	.30	.35		.19
10	.24	.28		.29	.21	.26	.29	.30		
11	.34	.26		.33	.22	.22	.22	.26	.30	.27
12	.29	.29		.11	.18	.11	.04	.13		
13	.40	.36		.31	.25	.24	.22	.27		
14	.22	.21		.17	.07	.13	.10	.16		.15
15	.27	.30		.19	.18	.13	.05	.08	.24	.20
16	.52	.53		.25	.27	.22	.21	.22	.24	
17	.32	.27		.30	.29	.16	.21	.19	.27	.26
18	.40	.42		.33	.26	.32	.39	.47	.27	.22
19	.44	.36		.20	.24	.21	.16	.17	.32	
20	.51	.64		.22	.19	.15	.20	.22		

PEARSONOVI SIMETRIČNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE Q(I,J)
PEARSON Q SYM (nastavak)

	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
21	1.00	.92		.31	.27	.23	.24	.28		.18
22	.92	1.00		.27	.22	.20	.24	.26		.18
23			1.00	.68	.59	.41	.51	.50		.18
24	.31	.27	.68	1.00	1.00	.37	.39	.36	.28	.23
25	.27	.22	.59	.59	1.00	1.00	.34	.31		
26	.23	.20	.41	.52	.37	1.00	.51	.42	.36	.26
27	.24	.24	.51	.39	.34	.51	1.00	.76	.18	.23
28	.28	.26	.50	.36	.31	.42	.76	1.00	.21	.25
29				.28	.28	.36	.18	.21	1.00	
30		.18		.23	.23	.26	.23	.25		1.00
31	.20	.20		.18	.22	.15	.20	.13		.14
32	.28	.20		.24	.31	.31	.27	.27		.16
33	.31	.20		.22	.28	.25	.21	.23		
34	.21	.16	.50	.24	.26	.25	.23	.27		
35	.23	.13	.51	.36	.32	.21	.20	.19	.23	.30
36	.25	.18		.27	.26	.23	.20	.22		.29
37	.22	.24	.43	.21	.27	.28	.34	.43	.31	.22
38	.27	.31	.38	.23	.25	.30	.39	.47	.25	.33
39	.28	.21		.30	.25	.26	.23	.27		.37
40	.33	.25		.29	.26	.25	.30	.35		
41	.25	.25	.41	.22	.28	.26	.39	.39	.25	.26

PEARSONOVI SIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE Q(I,I)

PEARSON Q SYM (nastavak)

	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
	STANJE BRACNO ROZIVI STANRO ZANOCA ZANMAJ BRIGAO BRIGAM ZIVUZA ODGAJA ODNOSI										
1 JAVTUZ	.29	.30	.24	.32	.43	.46	.46	.48	.42	.52	.39
2 PROGRS	.26	.30	.30	.32	.41	.44	.46	.47	.42	.45	.34
3 SANPRS	.24	.29	.24	.30	.21	.19	.26	.31	.38	.44	.32
4 ZALBAS	.12	.14	.09	.14	.26	.10	.19	.25	.14	.20	.25
5 ODLDRS											
6 IZVORS	.20	.31	.24	.27	.28	.34	.20	.23	.24	.26	.23
7 ISPLIC	.43	.19	.15	.19	.20	.25	.32	.39	.22	.27	.29
8 POSTIZ	.19	.14	.18	.13	.12	.12	.12	.11	.18	.19	.12
9 KOLIKO	.13	.15	.19	.14	.15	.19	.18	.23	.21	.33	.20
10 PRJRA	.21	.20	.20	.20	.25	.22	.26	.33	.29	.35	.29
11 BROJKS	.19	.19	.19	.20	.26	.22	.16	.21	.31	.32	.21
12 KRDIJEL	.08	.11	.21	.13	.12	.07	.05	.09	.12	.16	.09
13 CLANKD	.21	.20	.19	.20	.22	.19	.19	.19	.29	.30	.19
14 KDIFELK	.09	.06	.06	.07	.07	.15	.09	.13	.17	.12	.15
15 SKIMKD	.13	.13	.15	.09	.14	.12	.08	.13	.16	.18	.11
16 STETAN	.18	.17	.18	.17	.16	.26	.14	.21	.27	.23	.16
17 OSTEJE	.22	.15	.25	.22	.26	.22	.21	.20	.28	.29	.18
18 KDBJEG	.26	.27	.21	.25	.21	.24	.36	.46	.36	.48	.35
19 ODAKLE	.19	.18	.17	.16	.18	.17	.13	.15	.24	.25	.18
20 URADIO	.17	.17	.15	.16	.20	.19	.25	.30	.23	.20	.23

PEARSONOVI SIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE Q(I,I,J)

PEARSON Q SYM (nastavak)

	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
21	.20	.28	.31	.21	.23	.25	.22	.27	.28	.33	.25
22	.20	.20	.20	.16	.13	.18	.24	.31	.21	.25	.25
23	.18	.24	.22	.50	.51	.27	.43	.38	.30	.29	.41
24	.22	.31	.28	.24	.36	.27	.21	.23	.25	.26	.22
25	.15	.31	.25	.26	.32	.26	.27	.25	.26	.25	.26
26	.20	.27	.21	.25	.21	.23	.28	.30	.26	.30	.39
27	.20	.27	.21	.23	.20	.20	.34	.39	.23	.30	.39
28	.13	.27	.23	.27	.19	.22	.43	.47	.27	.35	.39
29					.23	.22	.31	.47	.25	.25	.25
30		.14	.16		.30	.29	.22	.33	.37	.26	.26
31	1.00	.19	.16	.19	.17	.17	.19	.19	.13	.17	.16
32	.19	1.00	.46	.65	.48	.41	.44	.37	.48	.41	.30
33	.16	.46	1.00	.77	.44	.41	.36	.28	.68	.33	.24
34	.19	.65	.77	1.00	.43	.46	.57	.42	.86	.44	.37
35	.17	.48	.44	.43	1.00	.45	.42	.24	.39	.30	.26
36	.17	.41	.41	.46	.45	1.00	.33	.40	.44	.30	.25
37	.19	.44	.36	.57	.42	.33	1.00	.75	.55	.40	.55
38	.19	.37	.28	.42	.24	.40	.75	1.00	.53	.45	.52
39	.13	.48	.68	.86	.39	.44	.55	.53	1.00	.64	.43
40	.17	.41	.33	.44	.30	.30	.40	.45	.64	1.00	.42
41	.16	.30	.24	.37	.26	.25	.55	.52	.43	.42	1.00

STANJE BRACNO ROZIVI STANRO ZANOCA ZANMAJ BRIGAO BRIGAM ZIVUZA ODGAJA ODNOSI

PEARSONOVI ASIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/J) (iznad velike dijagonale) (Q(J/I) (ispod velike dijagonale))

PEARSON Q ASYM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	JAVTUZ	PROGRS	SANPRS	ZALBAS	ODLDRS	IZVORS	ISPLIC	POSTIZ	KOLIKO	PRIJRA
1	1.00	.91	.96	.29		.22	.48	.22	.38	.31
2	.90	1.00	.86	.25		.20	.45	.22	.36	.28
3	.97	.90	1.00	.29		.11	.39	.21	.42	.27
4	.70	.61	.65	1.00		.03	.40	.26	.32	.38
5					1.00					
6	.64	.59	.37	.04		1.00		.01	.13	.15
7	.62	.57	.47	.21			1.00	.23	.30	.30
8	.38	.37	.34	.17		.00	.29	1.00	.47	.18
9	.67	.63	.64	.21		.08	.39	.47	1.00	.39
10	.52	.47	.41	.24		.08	.42	.17	.38	1.00
11	.59	.55	.40	.21	.34	.10	.32	.09	.23	.22
12	.33	.35	.32	.09		.01		.04	.10	
13	.57	.49	.51	.17		.09	.39	.20	.27	.24
14	.30	.25	.29	.13		.01		.05	.14	.08
15	.21	.20	.18	.09		.01	.17	.10	.12	.14
16	.43	.43	.36	.12		.06	.31	.09	.21	.20
17	.47	.47	.34	.16		.08	.40	.22	.22	.25
18	.58	.53	.57	.18		.13	.54	.25	.41	.38
19	.32	.33	.28	.12		.06	.23	.09	.17	.20
20	.35	.35	.29	.13		.09	.39	.19	.21	.27

PEARSONOVI ASIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/J) (iznad velike dijagonale) (Q(J/I) (ispod velike dijagonale))

PEARSON Q ASYM (nastavak)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21	JAVTUZ	.47	.44	.43	.12	.12	.31	.10	.22	.19
22	TROSIO	.41	.36	.38	.14	.08	.39	.10	.23	.24
23	CLANZI	.74	.70	.69	.41	.53	.28	.25		
24	ZANIMA	.50	.47	.44	.16	.06	.28	.17	.25	.24
25	SKOLAS	.45	.38	.36	.12	.13	.28	.12	.18	.21
26	USPJEH	.42	.39	.39	.13	.18	.27	.12	.20	.23
27	PONURA	.46	.45	.46	.13	.13	.31	.11	.25	.25
28	PONUPO	.54	.51	.53	.12	.14	.48	.15	.29	.25
29	DEFEKT	.85	.83	.40	.18	.18				
30	BOLEST	.84	.83	.60	.23	.27		.17	.25	
31	STANJE	.36	.33	.30	.12	.13	.48	.19	.13	.21
32	BRACNO	.42	.42	.41	.14	.27	.25	.16	.17	.24
33	ROZIVI	.32	.39	.31	.08	.18	.18	.19	.20	.22
34	STANRO	.38	.38	.34	.10	.17	.20	.12	.13	.18
35	ZANOCA	.47	.44	.23	.15	.16	.20	.10	.12	.21
36	ZANMAJ	.51	.50	.21	.06	.20	.25	.10	.16	.19
37	BRIGAO	.51	.50	.29	.13	.12	.32	.10	.12	.23
38	BRIGAM	.55	.54	.35	.17	.14	.40	.10	.20	.30
39	ZIVUZA	.46	.46	.41	.09	.13	.22	.15	.18	.25
40	ODGAJA	.64	.54	.52	.16	.17	.30	.18	.32	.34
41	ODNOSI	.45	.39	.34	.10	.14	.29	.10	.17	.25

PEARSONOVI ASIMETRIČNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/J) (iznad velike dijagonale) Q(J/I) (ispod velike dijagonale))

PEARSON Q ASYM (nastavak)

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	BROJKS KRDJEL CLANKD KDJELK SKIMKD STETAN OSTEJE KDBJEG ODAKLE URADIO									
1 JAVTUZ	.52	.09	.45	.18	.15	.34	.29	.44	.32	.27
2 PROGRS	.50	.10	.38	.15	.14	.34	.28	.41	.33	.27
3 SANPRS	.40	.09	.42	.18	.13	.29	.22	.47	.29	.24
4 ZALBAS	.54	.07	.35	.21	.18	.25	.25	.38	.32	.26
5 ODLDRS	.69									
6 IZVORS	.27	.01	.23	.02	.03	.16	.14	.29	.20	.22
7 ISPLIC	.39		.40		.16	.31	.32	.54	.30	.39
8 POSTIZ	.14	.02	.27	.05	.12	.12	.30	.32	.15	.23
9 KOLIKO	.40	.05	.37	.13	.14	.27	.22	.51	.27	.27
10 PRIJRA	.37		.30	.08	.17	.23	.25	.46	.33	.34
11 BROJKS	1.00	.10	.34	.19	.15	.24	.24	.33	.30	.25
12 KRDJEL	.30	1.00	.36	.01	.15	.77	.21	.17	.95	.77
13 CLANKD	.38	.13	1.00	.34	.23	.51	.30	.31	.60	.50
14 KDJELK	.29	.00	.45	1.00	.28	.22	.27	.19	.44	.17
15 SKIMKD	.19	.06	.25	.23	1.00	.17	.26	.16	.27	.16
16 STETAN	.27	.30	.52	.17	.16	1.00	.26	.28	.52	.58
17 OSTEJE	.34	.09	.38	.26	.31	.32	1.00	.33	.43	.37
18 KDBJEG	.43	.06	.33	.15	.15	.28	.27	1.00	.27	.43
19 ODAKLE	.27	.31	.48	.26	.19	.41	.27	.20	1.00	.41
20 URADIO	.30	.30	.51	.13	.15	.59	.30	.42	.53	1.00

PEARSONOVI ASIMETRIČNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/I') (iznad velike dijagonale) (Q(J/I) (ispod velike dijagonale)

PEARSON Q ASYM (nastavak)

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	BROJKS KRDJEL CLANKD KDJELK SKIMKD STETAN OSTEJE KDBJEG ODAKLE URADIO									
21	UTROSI	.36	.40	.18	.18	.25	.27	.36	.48	.47
22	TROSIO	.28	.36	.18	.18	.28	.23	.40	.39	.63
23	CLANZI									
24	ZANIMA	.31	.31	.14	.14	.18	.26	.31	.22	.29
25	SKOLAS	.26	.29	.07	.07	.20	.30	.30	.30	.22
26	USPJEH	.23	.24	.11	.11	.12	.14	.31	.23	.15
27	PONURA	.24	.22	.08	.08	.05	.18	.37	.18	.20
28	PONUPO	.28	.26	.13	.13	.07	.16	.45	.19	.21
29	DEFEKT	.41				.31		.37	.46	
30	BOLEST	.38				.21		.36	.33	
31	STANJE	.23	.24	.09	.09	.14	.22	.28	.23	.19
32	BRACNO	.26	.27	.07	.07	.17	.18	.34	.26	.21
33	ROZIVI	.25	.23	.06	.06	.17	.28	.24	.26	.18
34	STANRO	.23	.21	.07	.07	.09	.21	.26	.18	.17
35	ZANOCA	.27	.22	.06	.06	.13	.21	.20	.20	.19
36	ZANMAJ	.24	.19	.12	.12	.12	.20	.23	.19	.18
37	BRIGAO	.18	.19	.08	.08	.08	.19	.35	.25	.25
38	BRIGAM	.24	.20	.12	.12	.13	.19	.47	.21	.31
39	ZIVUZA	.34	.29	.14	.14	.15	.24	.35	.26	.23
40	ODGAJA	.39	.33	.12	.12	.18	.28	.51	.31	.22
41	ODNOSI	.22	.19	.12	.12	.10	.16	.34	.20	.23

PEARSONOVI ASIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/J) (iznad velike dijagonale) (Q(J/I) (ispod velike dijagonale))

PEARSON Q ASYM (nastavak)

	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1 JAVTUZ	.38	.33	.70	.42	.26	.34	.38	.44	.47	.55
2 PROGRS	.37	.30	.67	.39	.21	.31	.37	.42	.48	.56
3 SANPRS	.38	.33	.68	.39	.21	.33	.40	.47	.17	.23
4 ZALBAS	.31	.32	.62	.33	.17	.25	.27	.25	.20	.28
5 ODLDRS										
6 IZVORS	.28	.19		.17	.25	.45	.34	.35		.38
7 ISPLIC	.33	.41	.60	.31	.21	.27	.33	.40		
8 POSTIZ	.16	.14	.38	.23	.12	.17	.16	.21		.10
9 KOLIKO	.32	.31		.35	.18	.27	.35	.40		.14
10 PRIJRA	.29	.32		.33	.21	.30	.34	.34		
11 BROJKS	.33	.25		.31	.17	.20	.21	.24	.18	.15
12 KRDJEL	.43	.43		.17	.24	.17	.04	.19		
13 CLANKO	.40	.37		.32	.21	.24	.23	.27		
14 KDJELK	.25	.24		.20	.07	.15	.11	.18		
15 SKIMKD	.28	.32		.20	.16	.14	.05	.08	.17	.10
16 STETAN	.52	.54		.26	.23	.22	.21	.22	.16	.12
17 OSTEJE	.37	.31		.34	.28	.18	.24	.21		
18 KDBJEG	.43	.43		.34	.23	.33	.40	.48	.18	.15
19 ODAKLE	.39	.32		.18	.18	.18	.15	.16	.18	.11
20 URADIO	.55	.66		.23	.17	.16	.21	.22		

PEARSONOVI ASIMETRIČNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/J) (iznad velike dijagonale) (Q(J/I) (ispod velike dijagonale)

PEARSON Q ASYM (nastavak)

	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
21	1.00									
22	.94	1.00								
23			1.00							
24			.67	1.00					.17	.13
25	.30	.27		.69	1.00					
26	.31	.25		.54	.32	1.00			.23	.15
27	.24	.20	.44	.55	.38	.50	1.00		.12	.14
28	.24	.23	.55	.38	.28	.50	.76	1.00	.13	.14
29	.28	.26	.54	.37	.26	.41	.76	1.00	1.00	
30		.25		.38	.28	.50	.25	.28		1.00
31		.23		.33		.37	.33	.35		
32	.23	.27		.21	.21	.17	.23	.15		.12
33	.37	.27		.32	.36	.40	.36	.36		.12
34	.39	.25		.28	.31	.31	.26	.28		
35	.23	.17	.57	.64	.23	.27	.25	.30	.14	
36	.23	.13	.52	.36	.27	.21	.20	.19		.17
37	.25	.18		.28	.22	.23	.20	.22		.16
38	.23	.29	.47	.22	.23	.29	.35	.44	.20	.13
39	.28	.33	.43	.25	.23	.31	.42	.50	.16	.21
40	.37	.28		.30	.21	.25	.23	.27		.22
41	.25	.25	.45	.33	.25	.28	.34	.39	.16	.15
				.23	.24	.26	.39	.40		

PEARSONOVI ASIMETRIČNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/J) (iznad velike dijagonale) (Q(J/I) (ispod velike dijagonale)

PEARSON Q ASYM (nastavak)

	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
STANJE BRACNO ROZIVI STANRO ZANOCA ZANMAJ BRIGAO BRIGAM ZIVUZA ODGAJA ODNOSI											
1 JAVTUZ	.22	.18	.16	.26	.39	.40	.41	.40	.37	.41	.33
2 PROGRS	.20	.17	.20	.26	.37	.39	.41	.40	.37	.35	.30
3 SANPRS	.19	.17	.16	.26	.20	.18	.24	.27	.35	.36	.29
4 ZALBAS	.19	.14	.10	.18	.31	.13	.25	.32	.20	.25	.21
5 ODLDRS											
6 IZVORS	.26	.34	.29	.37	.41	.48	.29	.32	.35	.35	.32
7 ISPLIC	.38	.13	.11	.18	.21	.26	.32	.38	.23	.24	.30
8 POSTIZ	.20	.12	.16	.14	.14	.14	.14	.12	.21	.19	.14
9 KOLIKO	.13	.12	.17	.15	.17	.22	.21	.25	.25	.34	.23
10 PRUJRA	.21	.16	.18	.21	.29	.25	.29	.36	.33	.35	.33
11 BROJKS	.15	.12	.13	.17	.24	.20	.15	.18	.29	.25	.19
12 KRDJEL	.11	.14	.16	.19	.18	.11	.08	.13	.18	.22	.14
13 CLANKD	.19	.14	.15	.19	.23	.19	.19	.18	.30	.27	.19
14 KDJELK	.09	.05	.05	.08	.08	.17	.11	.15	.20	.13	.17
15 SKIMKD	.12	.10	.12	.09	.15	.13	.08	.13	.17	.17	.12
16 STETAN	.16	.12	.14	.17	.16	.16	.14	.21	.28	.21	.17
17 OSTEJE	.22	.12	.23	.24	.30	.25	.24	.22	.32	.30	.21
18 KDBJEG	.23	.19	.17	.24	.22	.25	.37	.47	.38	.44	.36
19 ODAKLE	.14	.11	.12	.13	.16	.16	.11	.16	.21	.20	.16
20 URADIO	.15	.12	.12	.16	.20	.19	.25	.29	.24	.18	.24

PEARSONOVI ASIMETRICNI KOEFICIJENTI ASOCIJACIJE
(Q(I/J) (iznad velike dijagonale) (Q(J/I) (ispod velike dijagonale))
PEARSON Q ASYM (nastavak)

	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
21	.18	.19	.24	.20	.24	.25	.22	.25	.28	.28	.25
22	.17	.14	.16	.15	.13	.18	.24	.30	.21	.22	.25
23				.42	.50		.39	.32			.37
24	.15	.16	.17	.22	.36	.26	.21	.21	.29	.25	.22
25	.22	.26	.26	.28	.38	.30	.30	.28	.29	.27	.33
26	.13	.21	.19	.24	.22	.23	.28	.29	.26	.22	.26
27	.17	.18	.16	.21	.20	.19	.33	.37	.23	.26	.38
28	.12	.18	.17	.25	.19	.22	.43	.45	.27	.31	.39
29					.31		.42	.45	.35		.34
30		.17	.19		.42	.41	.31	.46	.53		.36
31	1.00	.15	.15	.20	.20	.20	.21	.21	.15	.17	.18
32	.22	1.00	.51	.79	.64	.53	.58	.47	.64	.50	.40
33	.18	.42	1.00	.87	.60	.53	.48	.34	.82	.37	.29
34	.18	.50	.67	1.00	.48	.49	.60	.43	.91	.42	.39
35	.15	.32	.29	.39	1.00	.44	.41	.23	.38	.26	.26
36	.15	.29	.29	.43	.46	1.00	.33	.38	.44	.26	.25
37	.16	.30	.24	.53	.43	.33	1.00	.73	.55	.36	.55
38	.18	.28	.21	.41	.26	.42	.78	1.00	.55	.42	.54
39	.11	.32	.54	.81	.40	.44	.55	.51	1.00	.57	.43
40	.16	.31	.29	.45	.35	.34	.45	.49	.71	1.00	.47
41	.14	.21	.18	.35	.27	.25	.54	.49	.43	.38	1.00

VARIJABLA

ŠIFRA
JAVTUZ

ODGOVOR

1) Konačan prijedlog javnog tužioca					
	1	(OBUSTA)	=	da se postupak obustavi	
	2	(ODGMJE)	=	da se primijeni odgojna mjera	
	12	(UKORA)	=	ukor	
	22	(DISCEN)	=	disciplinski centar	
	32	(PNRODI)	=	pojačani nadzor roditelja	
	42	(PNOSTA)	=	pojačani nadzor starateljstva	
	52	(ODGZAV)	=	odgojni zavod	
	62	(ODGPOP)	=	odgojno-popravni dom	
	3	(KAZNA)	=	da se maloljetnik kazni	
	4	(MJESIG)	=	da se primijeni mjera sigurnosti	
2) Prijedlog organa starateljstva					
	1	(OBUSTA)	=	da se postupak obustavi	
	2	(ODGMJE)	=	da se primijeni odgojna mjera	
	12	(UKORA)	=	ukor	
	22	(DISCEN)	=	disciplinski centar	
	32	(PNRODI)	=	pojačani nadzor roditelja	
	42	(PNOSTA)	=	pojačani nadzor starateljstva	
	52	(ODGZAV)	=	odgojni zavod	
	62	(ODGPOP)	=	odgojno-popravni dom	
	3	(KAZNA)	=	da se maloljetnik kazni	
	4	(MJESIG)	=	da se primijeni mjera sigurnosti	
	5	(NJEPR)	=	nije stavljen prijedlog	
3) Sankcija koju je izrekao prvostepeni sud					
	1	(UKOR)	=	ukor	
	2	(DISCEN)	=	disciplinski centar	
	3	(PNRODI)	=	pojačani nadzor roditelja	
	4	(PNOSTA)	=	pojačani nadzor organa starateljstva	
	5	(ODGZAV)	=	odgojni zavod	
	6	(ODGPOP)	=	odgojno-popravni dom	
	7	(MALOZA)	=	maloljetnički zatvor	
4) žalba na odluku prvostepenog suda					
	1	(NIJEUL)	=	nije uložena	
	2	(ULOZML)	=	uložio ju maloljetnik ili osoba ovlaštena da u njegovo ime uloži žalbu	
	3	(ULOZJT)	=	uložio ju je javni tužilac	
5) Odluka drugostepenog suda					
	1	(POTVRD)	=	odluka prvostepenog suda je potvrđena	
	2	(IZRDRS)	=	izrečena je druga sankcija	
	12	(UKOR)	=	ukor	
	22	(DISCEN)	=	disciplinski centar	
	32	(PNRODI)	=	pojačani nadzor roditelja	
	42	(PNOSTA)	=	pojačani nadzor organa starateljstva	

VARIJABLA	SIFRA	ODGOVOR
6) Izvještaj organa starateljstva	IZVORS 1 (PRIBAV) 2 (NIJEPR)	= pribavljen je = nije pribavljen
7) Ispitivanje ličnosti maloljetnika	ISPLIC 1 (NEMAIS) 2 (IMAI5P) 3 (IMATIM) 4 (IMAP0S)	= sud nije raspologao rezultatima ispitivanja ličnosti = postojali su rezultati tinskog ispitivanja uz operaciju = postojali su rezultati tinskog ispitivanja bez operacije = postojali su rezultati ispitivanja koje je izvršio samo stručnjak pojedinac
8) Da li u spisu postoji izvještaj o sankcijama	POSTIZ 1 (IMAI5V) 2 (NEMAIZ)	= postoji = ne postoji
9) Da li je i koliko puta prije izrečena sankcija	KOLIKO 0 (NIJEIZ) 1 (JEDANP) 2 (DVAPUT)	= nije izrečena = jedanput = dvaput
10) Da li je i koliko puta prijavljiv prije	PRIJRA 0 (NIJEPR) 1 (JEDANP) 2 (DVAPUT)	= nije prijavljiv = jedanput = dvaput
11) Broj izvršenih krivičnih djela	BROJKS KRDJEL 1 (DOVRSE) 2 (POKUSA)	BROJ U CIJELIM PROJEVIMA = dovršeno = pokušano
12) Da li je krivično djelo	CLANKD 1 (UTAJEN) 2 (STVARI) 3 (VOZILO) 4 (KRADES)	= 259 = 257 = 254a = 249

VARIJABLA

SIFRA

ODGOVOR

14) Da li je krivično djelo izvršeno	KDJELK	5 (PREVAR) 6 (KRADET) 7 (RAZBOJ) 8 (IZNUDA) 9 (PRONEV)	= 258 = 250 = 251, 253 i 252 = 261 = 322
15) S kim je izvršeno krivično djelo	SKIMKD	1 (IZVSAM) 2 (USAMLD) 3 (USAPUN) 4 (USAMIP)	= po danu = po noći = sam = u suučesništvu s maloljetnicima i djecom = u suučesništvu s punoljetnima = u suučesništvu sm aloljetnima i punoljetnima
16) Da li je šteta prouzročena krivičnim djelom nadoknađena	STETAN	1 (NIJENA) 2 (DJELOM) 3 (POTPUN) 4 (STNEMA) 9 (NEPOZN)	= nije = djelomično = potpuno = štete nema = nepoznato
17) Oštećeni je maloljetnikov	OSTEJE	1 (RODJAK) 2 (PRIJAT) 3 (DRUGSR) 4 (POSLOD) 5 (STANZA) 6 (OSTALO) 9 (NEPOZN)	= rođak = prijatelj ili znanac = školski drugi ili drug na poslu = poslodavac = stanuju u zajedničkom stanu = ostalo = nepoznato
18) Da li je krivično djelo izvršeno u bijegu	KDBJEG	1 (NIJEIZ) 2 (ODKUĆE) 3 (IZDIDO) 4 (IZPRIH) 5 (IZUSTA)	= nije izvršeno u bijegu = od kuće = iz dačkog doma = iz prihvatilišta = iz odgojne ustanove, odojno-popravnog doma ili maloljetničkog zatvora
19) Odakle suu zeti ukradeni predmeti	ODAKLE	6 (IZPRIT) 9 (NEPOZN) 1 (DZEPKR) 2 (KIOSKA) 3 (PROMSR) 4 (SKLADI) 5 (PRIVST) 6 (JAVNAM)	= iz pritvora = nepoznato = džepna krađa = kiosk = prometna sredstva = skladišta = privatnih stanova = javna mjesta

VARIJABLA	ŠIFRA	ODGOVOR
20) Što je učinio s prisvojenim predmetima	URADIO	= trgovačke prodavaonice = školske prostorije = nema ukradenih predmeta = zadržao = prodao = poklonio = nema prisvojenih predmeta = nepoznato
21) Našto je utrošio novac koji je prisvojio ili dobio pri prodaji prisvojenih predmeta	ZANIMA UTROSI	= slatkiši = alkoholna pića = živežne namirnice = odjeća i obuća = za zabavu = za putovanje = za ostalo = nije ga trošio = nije prisvojio novac ili prodao prisvojene predmete = nepoznato
22) Da li je novac trošio	TROSIO	= sam = u društvu = nije ga trošio = nije prisvojio novac niti prodao prisvojene predmete = nepoznato
23) Član krivičnog djela protiv života i tijela	CLANZI	= 142 = 141 = 137 = 135 = 179 = 144 = 183 = 153 = 273
24) Zanimanje maloljetnika		= učenik u privredi = učenik druge škole = zaposlen kao radnik ili službenik = zaposlen u radnji svojih roditelja

VARIJABLA

SIFRA

ODGOVOR

= zaposlen na poljoprivrednom imanju svojih

roditelja

= drugo

= bez zanimanja

= nepoznato

= osnovna škola

= škola učenika u privredi

= tehnička škola

= gimnazija

= ekonomska škola

= učiteljska škola

= ugostiteljska škola

= vojna škola

= nepoznato

= školu završio redovito

= školu završio neredovito ili s teškoćama

= školovanje je prekinuo zbog lošeg učenja

= nepoznato

= disciplinirano

= povremeno nedisciplinirano

= redovito nedisciplinirano

= nepoznato

= disciplinirano

= povremeno nedisciplinirano

= redovito nedisciplinirano

= nepoznato

= nema

= ima

= nepoznato

= ne boluje

= boluje

= nepoznato

= normalno

= psihopat

= duševno zaostao

= duševno bolestan

= nepoznato

25) Školska sprema maloljetnika — vrsta škole koju je polazio ili polazi

SKOLAS

5

(ZAPRSR)

(DRUGOG)

(BEZZAN)

(NEPOZN)

(OSNOVN)

(UCUPRI)

(TEHSKO)

(GIMNAZ)

(EKANSK)

(UCITSK)

(UGOSSK)

(VOJNSK)

(NEPOZN)

USPJEH

1

(REDOVN)

(NEREDO)

(PREKINI)

(NEPOZN)

27) Ponašanje u školi ili na radnom mjestu

PONUORA

1

(DISCIP)

(POVNED)

(REDNED)

(NEPOZN)

28) Ponašanje u vlastitoj porodici ili sredini u kojoj živi

PONUPO

1

(DICIP)

(POVNED)

(REDNED)

(NEPOZN)

29) Da li maloljetnik ima neki fizički defekt

DEFEKT

1

(NEMAGA)

(IMAOGA)

(NEPOZN)

30) Da li maloljetnik boluje od neke fizičke bolesti

BOLEST

1

(NEMAJU)

(IMAJU)

(NEPOZN)

31) Duševno stanje maloljetnika

STANJE

1

(NORMAL)

(PSIHOP)

(MENRET)

(MENBOL)

(NEPOZN)

VARIJABLA
32) Bračnost roditelja

ŠIFRA
BRACNO

ODGOVOR

32) Dali su maloljetnikovi roditelji živi	ROZIVI	1 (DIJBRA) 2 (DIJVBR) 9 (NEPOZN)	= bračno dijete = vanbračno dijete = nepoznato
33) Dali su maloljetnikovi roditelji zajedno ili odvojeno	STANRO	1 (OBOJEZ) 2 (SAMOMZ) 3 (SAMOOZ) 4 (OBOJEU) 9 (NEPOZN)	= živi oboje = živa samo majka = živ samo otac = oba roditelja umrla = nepoznato
34) Žive li maloljetnikovi roditelji zajedno ili odvojeno	ZANOCA	1 (RADNIK) 2 (SLUZBE) 3 (PENZIO) 4 (POSLOD) 5 (SAMBRA) 6 (POMAZE) 7 (KUCANI) 8 (POLJOP) 9 (NEPOZN)	= žive zajedno u braku = žive zajedno izvan braka = ne žive zajedno, razvedeni su = ne žive zajedno, jedan je na izdržavanju ka- zne = ne žive zajedno zbog drugih razloga = nepoznato
35) Položaj u zanimanju roditelja — otac	ZANMAJ	1 (RADNIK) 2 (SLUZBE) 3 (PENZIO) 4 (POSLOD) 5 (SAMBRA) 6 (POMAZE) 7 (KUCANI) 8 (POLJOP) 9 (NEPOZN)	= radnik = službenik = penzioner = poslodavac = samostalan, bez radnika = pomažući član domaćinstva = kućanica = poljoprivrednik = nepoznato
36) Položaj u zanimanju — majka	BRIGAO	1 (REDOVB) 3 (NEBRI) 9 (NEPOZN)	= radnik = službenik = penzioner = poslodavac = samostalan bez radnika = pomažući član domaćinstva = kućanica = poljoprivrednik = nepoznato
37) Briga roditelja za maloljetnika — otac			= za maloljetnika se redovito brine = za maloljetnika se brine samo površno = uopće se ne brine = nepoznato

VARIJABLA

ŠIFRA
BRIGAM

38) Briga roditelja za maloljetnika
— majka

39) S kim maloljetnik živi u zajednici

ZIVUZA

40) Maloljetnik je odgajan

ODGAJA

41) Odnosi u porodici u kojoj maloljetnik
živi

ODNOSI

ODGOVOR

= za maloljetnika se redovito brine
= Za maloljetnika se brine samo površno
= uopće se ne brine
= nepoznato

= s oba roditelja
= samo s majkom
= samo s ocem
= s majkom i očuhom
= s ocem i maćehom
= s majkom i priležnikom
= s ocem i priležnikom
= s djedom i bakom
= s drugom rodbinom
= s braćim drugom
= s osobama koje mu nisu rođaci
= u domu
= ostalo
= nepoznato

= samo u vlastitoj porodici (kod oca i majke ili
jednog od njih)

= samo kod rodbine
= samo u užoj porodici
= samo u domovima
= pretežno u vlastitoj porodici
= pretežno kod rodbine
= pretežno u tuđoj porodici
= pretežno u domovima
= ostalo
= nepoznato

= odnosi su dobri
= povremene nesuglasice i svade
= stalne nesuglasice i svade
= ne živi u porodici
= nepoznato

1 (REDOVB)
2 (POVRSE)
3 (NEBRI)
9 (NEPOZN)

01 (OBAROD)
02 (SAMOMA)
03 (SAMOOT)
04 (MAJIOC)
05 (OTIMAC)
06 (MAJIPR)
07 (OTIPRI)
08 (DJEDIB)
09 (RODBIN)
10 (BRACNI)
11 (NERODJ)
12 (UDOMUJ)
13 (OSTALO)
99 (NEPOZN)

01 (SAPORO)
02 (SARODB)
03 (SATUPO)
04 (SADOMO)
05 (PRPORO)
06 (PRRODB)
07 (PRTUPO)
08 (PRDOMO)
09 (OSTALO)
99 (NEPOZN)

1 (DOBRIO)
2 (PONESU)
3 (STNESU)
4 (NIJEUP)
9 (NEPOZN)